APPENDIX
AD SPECVLVM
CŌIVGIORVM PER EVNDEM FRATREM ALFONSVM

a Veracruce, Ordinis Æremitarū Sancti Augustini, sacræ paginæ Doctorem, & Cathedraticū Primariū, Vniuersitatis Mexicanæ in nouo Orbe.

¶IVXTA DIFFINITA IN SACRO vniuersali Concilio Tridentino, circa matrimonia clandestina.

NVNC PRIMO IN LVCEM PRODIENS.

MANTVÆ CARPENTANORVM.

EXCVDEBAT PETRVS COSIN. ANNO.

1571.

Ad lectorem pium.

VM retro a multis annorum centenarijs a viris, tum sanctis, tum & doctissimis, & Catholice fidei zelatoribus, vnice esset desideratum, circa clandestina matrimonia ecclesiæ prouissum iri, ad euitanda, tot mala, & scandala, quæ in dies oriebantur ex furtiuis cōtractibus in lucē exiuit, ex determinatione matura, concilij sacrosancti vniuersalis Tridentini diffinitio. Atq; statim animo concepi, nostro speculo coniugiorum, huiusmodi tam sancta, tanq; saluberrima decreta, suis locis inserere. Et iuxta prædiffinita mutanda, mutare, & in debitam formam redigere, vt antiquis, qui in vsu erant (nobis superuenientibus) reiectis, in hoc vno speculo, quæ ad argumentū forent necessaria, omnia essent conscripta, & nonnulla dubia quæ a sapientibus merito, in controuersia sunt, simul enodarentur, idque diligentia qua potui, secundum mei ingenioli facultatem pertractaui. Et cum inserere iam prælo mandatis, sine totius operis, grandi mutatione fieri non posset: per modum appendicis, in fine colligere, fuit consilium. Citato in articulo speculi, loco appendicis: & in appendice, rursum articulum demonstrando, vt cuilibet facile sit, quæ desiderat, ex nobis decretis, inuenire. Atq; tam hæc, de nouo elaborata, quam illa, quæ retro ante, censurę Ecclesiæ Catholice sumittimus, & iudicio melius sentientium. Vale, ex nostro cenobio sancti Philippi, Mantuæ Carpentanorum, Kalendis Maij. Anno. 1571.

¶ Duba

DVBIA QVAE IN appendice diſputantur.

Pontifice, in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis ad matrimonium contrahendum sufficiat, quod mentio fiat expressa de gradu distantiori, quia gradus magis distans, trahit ad se minus distantem. pag. 98.

¶ In dispẽsationibus in gradu affinitatis, vel cõsanguinitatis quando est facta dispẽsatio in gradu magis distanter, equisita est declaratio gradus minus distantis ibidem.

¶ An qui post votum simplex petit in matrimonio alicui coniungi, supposito, nil sit, qđ obstet sit audiendus a parocho, cum ei constet esse mortale, etiã si matrimonium cõtractum teneat, hoc dubium late disputatur. pag. 110.

¶ Quod non sit aliquis ad matrimonium cogẽdus directe, nec indirecte, qđ diffinitum est in sancta Synodo, late disputatur, quomodo sit intelligendum, an de coactione, ex quocunque metu, etiam leui loquatur, vel debeat intelligi de metu cadenti inconstantẽ virum, iuxta illa, quę olim in iure sunt determinata pagina. 111.

¶ Disputatur ibidem, an coactio quando se tenet ex parte ministri, vel ex parte testium, ita præstet impedimentum, sicut si se teneat ex parte illorum, qui debẽt in matrimonio conuenire, ibidem pag. 111.

¶ An modo post cõcilium Tridentinum, sit licitum clam contrahere matrimonium de futuro, vel de pręsenti, & an talis promissio vim habeet, & promittẽs teneatur adimplere, quando sub conditione, si Papa dispenset in impedimento siue sit inter affines, siue inter consanguineos. pa. 113.

¶ Quomodo ex aliqua iusta causa licet contrahere, vbi est impedimẽtum, sub conditione, si Papa dispenset. pag. 115.

¶ Quomodo dispensatio fiat, & tutus sit, in conscientia dispensans, & ille cum

quo

quo facta est dispensatio. pagina.117.

¶ An qui post votum simplex castitatis, matrimoniũ consumat, mortaliter peccet, & exigere non possit. pagina.120.

¶ An petẽti debitum post votum simplex, teneatur alter coniugũ reddere, sciẽs quod petẽs mortaliter peccat petendo disputatur dubium late pag.122. Et probatur, quod tenetur reddere; nõ obstante peccet mortaliter, qui petit.

¶ Impedimẽtum quod oritur ex matrimonio rato non confirmato, & dicitur publica honestas, & affinitas vocari potest, & quare hoc pag. 125.

¶ An hoc impedimentum quod oritur ex matrimonio rato nõ consumato, sit restrictum, per conciliu m tridẽtinum, sicut restrictio facta est, in impedimento publice honestatis. pa.128.

POnitur ad literã priuilegium Leonis.10. concessum in fauorem ministrorum, qui ad terras infidelium proficiebantur, ob cõuersionem eorum ad fidem m, axime pro illis, qui ad nouum orbem.

¶ Ponitur similiter amplissima potestas data ab Adriano sexto, pontifice summo, pro conuertendis infidelibus indigenis noui orbis, ad instãtiam potentissimi Imperatoris Caroli.5.

¶ Etiam, sequitur, vltimo loco confirmatio prædictarum gratiarum facta, per summũ Põtifex Pium quintum, ad petitionẽ Regis Catholici Philippi secũdi, post concilium Tridentinum, in fauorem religiosorum mendicantium, & non mendicantium, qui cõuersioni Indorũ, intendũt, & subsequitur Regiũ mandatum literis suo nomine consignatis, vt publice solemniter, sub voce præconis, in omnibus populis per vniuersum nouũ orbẽ priuilegij summi Põtificis Pij. 5. fiat promulgatio.

¶ FINIS.

Lege errata appendicis.

Diligenter.pagina.4.linea.21.Parochum.p.6.l.6.Debeat.p.14.l.25. Cognito p.17.l.1. Nuptie.p 27.l.26. Alios.p.28.l.5. Nullo. ibidem.l.14 Relinquit. ibidē.l.15. Nutium p.29.l.5.Des.ibidem.Infideli.p.35.l. 28. Decreto.p.37.l.10.Nutu.p.41. l.3.Solum sit.p.43.l.9.aufertur. p.46.l.11.Non,dele.ibi.l.17.Quia ignorantia.ibi.l.30.Pena.p.53.l.16. In,dele.p.57.l.9. Afficiendus.p.58.l.21. Dicit.p.59.l.26.At.p.82.l.20. Licentia.p. 86.l.8. Subditus. ibi.l.22.Ecclesiam.p.87.l.3.Poterit.p.90.l.7.Abdicatio. p.93.l.27.Habeo.p.97.l.1.Distantioris.p. 99.l.18. Sunt. p.100.l.9.Ei.dele.p.103,in fine.Volente.p.103.l.1. Interdictum.ibi.l.19.Reijciendus. p.109.l.16. Sunt.p.107.l.16. Petiuntur.p.116.l.1.Sponsalitium.ibi.l.15.Incidere.p.120. l.6.Initiari.p.121.l.5,Est.p.122.l.3.Consumationem. ibi. l.5.Concernunt.p.123.l.24.Matrimonium.p.125.l.25.At pag.12.linea.28.

APPENDIX AD SPECVLVM CONIVGIORVM VBI OMNIA QVÆ IN SACROsancto Concilio Tridentino sunt variata proponũtur, vt nullus ignorare valeat, quę de nouo ab Ecclesia catholica, circa matrimonium, & in quantum sacramẽtum, & in quantum contractus seruari debent,

Appẽdix ad illã quæ in arti. 10. & 11. de clandestino matrimonio dicta sũt in. 1. par.

¶CIRCA CLANDESTINVM MATRImonium aliqua Dubia.

¶Primo supposito decreto nouo de clandestino matrimonio, nunc diebus nostris publicato in concilio Tridẽtino, sessione. 24. in decreto reformationis. CAP. primo.

EST notandum iuxta concilij verba, clandestinum dupliciter accipi posse: primo vt illũ clandestinum dicatur ꝙ sine sacerdote, ministro, & saltem duobus tistibus fit. *1. no.*

¶Secundum clandestinum vocetur: quando fit sine publicationibus seu bannis præcedentibus: quantũ vis fiat pręsente parrocho, & coram testibus. Nam de vtroque mentio fit in decreto licet non eodem modo.

¶Secũdo etiam aduertendum venit, quod de aliquo pro- *2. no.*
hibito, duplex est consideratio. Vno modo quod sit prohibitum, vt etiã si fiat habeatur pro infecto: & nullo modo teneat. Alio modo, vt sic sit prohibitum, quod dato fiat male contra prohibitionem: factum tamen teneat. *c. sicut & c. inter. & c. de illis de spõsalibus.*
Exempla sunt clara in materia de qua sermo est. Prohibitum est post votum simplex castitatis matrimonium

 contra-

contrahere, verum & si sic contrahẽs mortaliter peccẽt, matrimonium tamen validum est. Et similiter est interdictum incestuoso cum affinibus, matrimonio obligari, verum post factum tenet. Et tandem hoc est manifestũ in omnibus impedimentis, quæ licet prohibeant contrahere, contractum tamen non dissoluũt. Vt late dictum est in opere, alia est prohibitio quę tanti momenti est, vt non solum interdicat, sed factum etiã dissoluat. Vt inter consanguineos, & affines, intra quartũ gradũ, matrimonium est interdictũ: neque potest quis ducere post mortem viri proprij, eam quam poluit per adulterium & promisit se ducturum. Et sic prohibetur, quod si quis contra attentat facere nõ solum peccat mortaliter: sed etiam matrimonium est nullum. Idem de omnibus illis impedimentis, quę impediunt contrahendum & dirimũt contractũ, vt late disputatur in 1. parte per plures articulos.

l. 14. tit. 2. p. 4. Couarru. in. 2. p. epito. 4. cap. 6.

cap. nõ debet de consangui nit. & affin. S. Tho. in. 4. d. 40. art. 4.

¶ Hic etiam supponendum est vnum, ecclesiã posse iure suo vtens clãdestina matrimonia sic irritare, vt penitus nulla esse diffiniat. Occulte celebrata: & consequenter sicut olim cum ab ecclesia prohibita essent, vt constat ex titulo de clãdestina dispensatione ex Euaristio Papa: non tamen irrita erant: sed legitima reputabãtur, quãuis contrahentes sic grauiter peccassent: modo post diffinitionẽ concilij, sic sunt vetita & prohibita, vt sint irrita, & nulla ob id clandestine contrahentes, tam inhabiles reputantur ad cõtrahendum, sicut consanguinei & affines in. 4. gradu. Omnia hæc sunt velut præambula certa ab omnibus absque controuersia recepta. Huiusmodi in communi sic notatis est dubium.

Determinatio cõcilij ca no. 4. in sess. 24.

Concil. Trid. sess. 24. c. 1.

P R I M V M   D V B I V M.

Dubium. 1. VTrũ sic sit parochus, necessarius post cõcilij diffinitionẽ, vt eo deficiẽte sit cõtractus nullus. Et videtur ꝙ nõ,

q, nõ quia si aliqui cõtraxerunt publice, inter quos erat impedimentũ affinitatis, coram parocho & testibus, post obtenta dispensatione, possunt secrete ambo consentire: & est verum & ratum matrimonium. Et non pro tempore quo a principio fuit cõtractus celebratus: ergo erit pro tempore quo post dispensationem aduenit mutuus consensus. Sed tunc non adest parochus: ergo nõ est præsentia eius necessaria. *Couarru. in. 2. p. c. 6. n. 8.*

¶ *In contrarium est, quia sunt verba expressa concilij.*

PRo decisione Dubij aduertendũ quod in huiusmodi decreto aliqua sunt quæ tangũt contrahentes, & alia sunt quæ expectãt ad parochũ, & sunt ei necessaria. *Nota.*

Ex parte contrahentium, primum requisitum est, vt per contritionem se præparent ad recipendum sacramentum: & datur salubre consilium, vt per confessionem secretam se disponant. *Requisita ex parte contrahentium.* 1

¶ Secundum requisitum ex parte contrahentium est. Vt consensum mutuo exprimant, vt tam parochus, quam testes, testimonium perhibere possint de expressione. 2

¶ Tertium est, vt proprium sacerdotem inquirant contrahẽtes: & testes adhibeant, qui testimoniũ ferre possint iuridice: de cõtracto matrimonio. Illis qui hæc non seruant, non est pœna a concilio taxata: sed in arbitrio ordinarij posita est. Vt maiorem, vel minorem imponat pœnã, iuxta culpæ grauitatẽ, in transgressione decreti. 3

¶ Quartũ quod non habitent simul coniugati, antequã suscipiãt benedictionem, de quibus specialis erit sermo in sequentibus. 4

Ex parte parochi requisitum est, quod tribus continuis diebus festiuis, in ecclesia inter missarũ solemnia, publice denuntietur de matrimonio contrahendo, & de impedimentis inquirat. *Requisita ex parte parochi*

2 ¶Secundum,quod interroget parochus,virum & mulierum deconsensu: & sic procedatur ad matrimonium.

3 ¶Tertiũ,quod parochus intelligat consensum mutuũ, vtriusq;.

4 ¶Quartũ,vt intellecto consensu,dicat ego vos in matrimonium coniungo In nomine patris, & filij,&c. Vel vtatur alijs verbis: iuxta ritum receptũ in illa prouintia vbi celebratur matrimonium.

5 ¶Quintum,quod si ob suspictionem quod malitiose matrimonium celebrandum impeditur,si publica & solemnis fiat denũciatio per tres dies festiuos:poterit sola vna denunciatione facta parochus,cũ duobus vel tribus testibus matrimoniũ celebrare.

6 ¶ Sextum parocho hoc arbitrante ante consumationem matrimonij, tenetur, idem parochus alias facere denunciationes omissas: vt si quod est impedimentum detegatur. Nisi ordinarius iudicauerit omnino prætermittendas.

7 ¶Septimum,ꝙ parochus librum habeat, in quo contrahẽtiũ,nomina, & testium, & locum tempus scribantur,quem dulgenter apud se custodiat.

8 ¶Octauum,sub pœna suspensionis interdicitur cuilibet sacerdoti siue sit regularis vel non sine licentia proprij parochi, aliquẽ de parochia alterius benedicere vel coniungere in matrimonio.

¶Omnibus ordinarijs sancta synodus præcepit,vt decretũ hoc in singulis suæ diocesis ecclesijs publicetur in primo anno a constitutione semel tandem: & post, quoties viusm fuerit. Et in vnaquaque parochia,a trigesimo die post publicationem, ibidẽ factam,habeat robur tale decretum. Hæc ex decreto.

¶Ab

¶ Ab illis quæ ex parte parochi sunt requisita inccipientes.

PRimo ergo dubitatur an teneatur parochus, inquire re de impedimentis illorum qui cõtrahere volunt, & sub qua pœna. Et an sufficiat publice, inter missarum solemnia denunciare: an teneatur adhuc maiorem indaginem facere. *Dubium.1.*

¶ Et videtur quod nõ teneatur amplius parochus. Patet quia id esset ratione statuti concilij, sed conciliũ solũ dicit quod inter missarũ solemnia, fiat denunciatio,

¶ Respondetur parochus tenetur sub mortali peccato, indaginẽ facere de impedimentis matrimonij. Patet quilibet tenetur illa facere quæ de directo spectant ad officium suum: sed inquirere de impedimentis in matrimonio contrahendo, ad officium parochi spectatur. Ergo tenetur inquirere seu indaginem facere. Maior est nota, & minor similiter, quia quæ sunt impedimẽta ad cõtrahendum, non tenetur secularis scire. Alias eos grauiter peccare qui iuris impedimenta ignorãt diceremus: quod nullus dicit. Non enim tenetur plebeus homo qui habẽs ętatem, vxorem potest sibi in matrimonio copulare scire, quæ sunt quę impediunt matrimonium contrahere: & irritãt contractũ qui sunt gradus affinitatis, & consanguinitatis, etiam cognationis spiritualis. Et crimen adulterij, & vxori cidij, & alia huiusmodi, & similiter neque tenetur scire, quæ sunt impedimẽta: quæ licet prohibeãt contrahendum, non tamen dirimunt contractum, quæ sunt multa. Sed tamen cum necessario sit ea non ignorare, & ad sciẽtiã horum; contrahentes nõ obligamus, necessarium est obligatio maneat pœnes ministrum parochum, qui ex officio habet habiles, ad contrahendum, coniungere posse. *1. Propositio S. Thom. 3. p. q. 67. art. 8.*

¶ Sed quod sub mortali teneatur patet. Quia ignorantia

huiusmodi impedimentorũ est de re graui. Et vbi maximum periculũ est, scilicet coniungere in matrimonio, qui alias inhabiles sunt. Et loco coniugatorum, concubinarios, vel incestuosos cõstituere, &c. Res enim maximi momenti est.

¶ Dixi parochus teneri ad indaginem, de impedimento inter contrahentes, pro quo sit.

2. propositio ¶ Secunda propositio inquisitionẽ de impedimentis facere parochus sic tenetur, vt vel per publicationem inter missarum solemnia, vel alia via habeatur notitia necessaria. Patet quia necessaria est impedimentorum cognitio, & indago. Nam si non alias habere posset nisi per publicationem in die festo, nunquam posset fieri dispensatio in tali publicatione, quia de re necessaria sine qua non contingit licite contractum celebrari, non posset esse omissio, neq; dispensatio. Sed de tali publicatione inter missarũ solemnia, vt patet ex expressis verbis cõcilij fit licite omissio, ad arbitrium ordinarij Vbi sunt hęc verba quod denũciationes fiant ante consumationẽ nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit: vt prædictæ denũciationes remittantur. Ergo sequitur quod sufficit notitia habeatur alia via quam per publicationem.

¶ Et probatur, quando medium est propter finẽ habito fine, nõ est necessarium adhibere medium ad finem, nisi alias habeat medium in se causam quare poni debeat in executione. Sed finis intentus est cognoscere impedimẽtum, si quod est inter coniungendos: si ergo habeatur cognitio non erit necessarium hoc fiat per publicationem inter missarum solemnia. Dixi nisi alias medium habeat in se rationem, &c. pro quo sit.

3. propositio. ¶ Tertia propositio, huiusmodi publicationes, quas parochus tenetur inter missarum solemnia facere, licet ex ali

qua

qua causa possit parochus vtens iure suo remittere, ante coniunctionem & matrimonij celebrationē, tenetur tamen, ante consumationem matrimonij per tres dies festiuos publicationem facere. Patet: quia sic in cōcilio expressum est. Vt si contingat prætermitti, quia quis maliciose impedire conatur matrimonium: Post fiant ante consumationem matrimonij tales publicationes.

¶ Quarta præpositio, parochus ex libito suo si suspitio non sit de impediendo matrimonium non potest omittere licite huiusmodi trinam publicationem, in diebus festis ante cōiunctionem matrimonij. Volo dicere quod etiam si parochus habeat in mente post coniunctionem matrimonij, ante consumationem, tres habere publicationes, non potest licite coniungere etiam corā testibus cum vna sola precedēte publicatione, vbi nulla suspitio interuenit. Patet ex verbis expressis cōcilij. Nam ibi datur parocho, vt ante trinam admonitionem publicam, possit matrimonium celebrare, cum vna, vel altera publicatione præuia solum, quādo suspitio est de matrimonio maliciose impediendo. Ergo quando nulla talis est suspitio, ad literam seruandus tenor concilij, vt expressa verba sonant. 4. proposi.

¶ Quinta propositio, & si parochus pro libito non possit ante trinam publicationem præuiā, aliquos coniungere: videtur quod si aliquam omittat ex tribus, vel ante coniunctionem, vel ante consumationem, etiam vbi nulla suspitio est mali; quod non peccet mortaliter de se, scādalo exclus o. ¶ Probatur prima pars, quod non possit licite, vt in quarta pro positione probatum est. Quia est obuiare dictis concilij sed secunda pars; restat probanda, quod id mortale non sit, aliquā ex tribus publicis admonitionibus omittere. Primo, quia res non est ita grauis, 5 proposi.

neque

neque quod ter fiant, magis præstat ad matrimonium, quam si bis solum, vel semel: dum modo constet de impedimentis. Quia neque est in iacturam matrimonij, in quantum contractus est: neque in quantum sacramẽtũ, nam in quantum sacramentũ nulla talis admonitio requisita, & in quantum contractus: ad id sunt tres admonitiones positæ, vt constet de impedimentis. Si ergo ex vna admonitione, vel altera constat. Tertiã prætermittere, lethale nõ est, itẽ si id mortale esset, prætermittere aliquã ex publicis admonitionibus, solũ esset ex eo, q̃d nõ seruãtur quę in cõcilio expressa sunt. Sed nõ ob hoc mortale est transgredi, quia non omnia quæ traduntur in cõcilijs, vel determinationibus Pontificũ, sunt æqualis ponderis, quo ad pręceptum sub mortali, quia aliqua obligãt sub mortali, aliqua quæ leuia, sub veniali, vt est in multis videre, quale est hoc de quo sermo est, non est opus exempla adducere cum sint multa.

6. propositio. ¶ Sexta propositio, ad arbitrium ordinarij possunt publicationes publice inter missarum solemnia reliqui: siue sit aliqua suspitio, vel non hæc patẽt in decreto concilij, nã postquã dixerat, huiusmodi publicationes per parochũ faciendas, ante consumationẽ, &c. Infert nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt prædictæ denũciationes remittantur, quod illius prudentiæ & iudicio, sancta Synodus relinquit.

¶ Ex quo apparet, ex verbis expresis in concilio, quod Episcopus in admonitionibus, ante coniunctionem matrimonij dispensare posit, quod tamen parocho interdictum est. Et quod dicimus de ordinario, seu Episcopo, idem dicendum de officiali suo, quem Prouisorem vocamus, quia idem est tribunal, & quod officialis Episcopi facit, dicitur ipse Episcopus facere, & id constat ex iuris regula,

regula, non tamen esset idem de alijs vicarijs qui officiales Episcopi non sunt, & ad particulares causas, habẽt autoritatem ab Episcopo quia istorum & Episcopi non est idem tribunal, vt nos alibi latius. ad argumentũ in principio positum solutio ex dictis patet.

¶ *Secundum dubium est, circa id quod parochus interroget virum & fœminam, de consensu præstando.*

DVbitatur an hoc sit necessarium, ita vt omittens parochus peccet. Et videtur quod non sit necessariũ. nam interrogatio, ad id fit, vt exprimant coniugandi cõsensum, sed absque parochi interrogatione, id constare potest, vt patet in illis qui exprimunt consensum, ante interrogationem. & patet etiam de illis, si essent surdi qui penitus non audirent. *2. dubium.*

¶ *In contrarium est quia concilium dicit.*

EST notandum, quod a parocho interrogatio, dupliciter potest esse, vel ad cognoscendum de impedimento, an sit aliquod inter matrimonio copulãdos, vel super consensum exprimendum. *Nota.*

¶ Prima propositio interrogare virum & fœminam, est necessariũ parocho, circa impedimẽta, si sit aliquod. &c. *1. propositio.*
Quia est necessarium parochus debite exequatur suum ministerium, sed exequi non potest debite, nisi interroget, ergo tenetur interrogare. Maior est manifesta, & minor probatur cum necessarium sit prius admonitiones publicas fieri, inter missarum solemnia, vt in præcedenti dubio est diffinitũ. Et grauiter peccaret parochus, non interrogans, &c. *S. Tho. 3 p. q. 67. ar. 8.*

¶ Secunda propositio parochus, omittens ex proposito huiusmodi interrogationem de impedimentis, si alias ei compertissimum non esset, peccat mortaliter. Hęc patet, *2. propositio.*

quia facit contra mandatum cōcilij, & in re grauissima. Item quia exponit se periculo coniungendi in matrimo nio eos, qui essent in concubinatu, quia ob impedimenta, matrimonium stare non potest. Et alia plura in conuenientia sequuntur.

¶ Dixi nisi alias parocho constet. Nam ante tēpus illud coniunctionis in matrimonio, posset esse exploratum ministro, tales nubere volentes, nullū habere impedimentum. Tunc interrogatio necessaria non esset.

3. *propositio.* ¶ Tertia propositio parochus, nubentes interrogare debet, de consensu ad inuicem. An scilicet vir, fœminā velit habere in vxorem, & fœmina, virum velit habere in maritū. Patet propositio ex verbis concilij vbi iniunctū est parocho, vt coniungendos interroget, vt cognito consensu &c. Vbi expresse videtur sentire. Quod debeat interrogare, de consensu, vt ei sit cognitus consensus vtriusque.

4. *propositio.* ¶ Quarta propositio, dummodo a parocho sit cognitus mutuus consensus vtriusque. Huiusmodi interrogationem omittere, veniale solum videtur. Patet, quia interrogatio eo necessario debet præcedere, vt constet de consensu. Si ergo ea seclusa, constat graue non est omittere: quia nulli injura fit, nullum est periculum, & sic mortale non apparet.

¶ Sed quid, vbi interrogatio fieri nō potest per parochū, quia linguam, seu idioma proprium ignorat illorum qui coniungi debent, vt frequentissimum in nouo orbe est.

5. *propositio.* ¶ Quinta propositio interrogatio de impedimentis, & illa quæ ad exprimendum consensum, a parocho fieri debet. Per interpretē sufficit si parochus idioma proprium nescit. Probatur in sacramento pœnitentiæ vbi res tam grauis,

grauis, & vbi tã graue sigillum secreti requiritur, per interpretem licite fiunt interrogationes, & iuxta responsionem etiam intellectam per interpretem, sequitur absolutio sacramentalis & vere tenet sacramentum, in foro interiori, & exteriori, vt constat, ergo a fortiori, interrogationes quæ sunt non de essentia sacramenti matrimonij, sed præambula quædã, & dispositiones, sufficientes erũt per interpretem. Hæc sunt apud omnes compertissima, & omnium doctorum calculo probata. Et in praxi in nouo orbe, ob raritatem illorum, qui idioma proprium Indorum sciũt, frequentissima nam admonitiones, publicationes, de impedimentis interrogationes, & de mutuo consensu, sæpe per interpretem linguam Indorum scientem, & nostram Hispanicam fit.

S. Tho. in. 4. d. 17. q. 3. art. 4. q. 3. & quolib. 1. q. 6.

Couarr. 2. epi to. c. 4.

¶ Ad argumentũ in contrarium, patet solutio ex dictis.

TERTIVM DVBIVM.

3. dubium.

TErtio dubitatur, circa id quod dicitur intellecto consensu, &c. Quæritur inquam, de qua intellectione intelligat, & quidem certum est Sanctum concilium, non loqui de intellectione interiori, an intus mutuus sit consensus coniugatorũ. Quia inscrutabile est cor hominis, & soli Deo cognitum est, quid intus in corde. Neque ecclesiæ iudicium est de directo in occulta. Et sic patres in præsenti decreto, cuius declarationem tradere conamur, explicuerunt. Restat ergo, vt de intellectione seu cognitione sit sermo, de qua exterius constare potest, & cuius homo testimoniũ præstare potest. An sufficiat intelligere per signa, vel per verba in aliena lingua per interpretem declarata, an sit requisitum vt proprijs verbis, parochus intelligat.

Theologi in. 4. d. 28 abulen. super Gene. 29. q. 11. Vuald. de sacramentis. c. 132.

¶ Prima propositio parochus tenetur intelligere expressum mutuum consensum viri, & fœminæ probatur

1. propositio.

Quia ad ministrũ spectat materiã,& formã,necessariã in sacramentis intelligere,sed mutuus viri & fœminę consensus ,vel materia sunt sacramẽti matrimonij,vel materia & forma simul. Vt vnius qui præcessit consensus, sit velut materia,& alterius qui sequitur,sit velut forma. Vt probati theologi affirmãt,vel vtriusq; consensus,sit materia idonea,ita vt aduenientibus verbis parochi,quę se habeant,vt forma sacramenti,complementum habeant. Sequitur ergo quod est talis cognitio necessaria in tantũ quod si verba ministri loco formæ sunt habenda,ita grauiter peccet,verba proferendo non intellecto mutuo cõsensu,sicut si formã baptismi proferret terram infundendo,vel vinum,quæ non sunt materia sacramenti. Vel si verba consecrationis proferret supra panem hordeaceũ. Et si alia ratio sit in matrimonio,quia verba ministri nõ sunt de necessitate sacramenti,vt infra dicetur.

glo.c.tua nos de sponsalib. S.Thō.in.4. d.26.q.2.palu.ibi.q.4.

¶Secunda propositio parochus,licet consensum mutuũ non intelligat,proprijs & expressis verbis viri,& fœminę,sufficit si per signa id intelligat. Patet quia parochi munus est,& ei præceptũ,vt consensum intelligat. sed per nutus & signa id deprehẽdere, cognoscere est ergo sufficit. Et sic in iure est diffinitum cap. cum autem de sponsalibus & Inno. in cap. tuæ fraternitatis eodem titu. Non enim sunt verba in contrahentibus necessaria necessitate sacramenti,quia signa sufficiunt,sed sunt necessaria necessitate præcepti. Alias qui muti sunt, non possent ad inuicem contrahere,eo quod exprimere verbis consensum non valent. Quod tamen in falsitate compertũ est. Addę, quia cognoscere consensum more humano pręceptum est,sed per signa & nutus,more humano cognoscere dicimus ęquę bene, sicut si verbis. Sequitur quod sufficit talis cognitio.

2.proposi.

¶Ter-

¶Tertia propositio, si parochus proprium idioma viri & fœminę ignoret: expressum consensum per interpretem cognoscere, sufficiens est. Hęc probatur, sicut in pręcedẽti dubio declaratum est. Quia per interpretem cognoscere sufficiens est, in sacramento pœnitentię, & vera cognitio, & sufficiens ea dicitur, ad absoluendum reum, vel condemnandum. Et est in vsu in Ecclesia catholica. erit ergo sufficiens in contractu matrimonij. Vt vere parochus, qui per interpretem, intelligit viri & fœminę mutuum consensum, cognoscere dicatur. *3.proposi.* *S.Tho. in.4. d.17.* *Couarru. in. 2.p.epi.c.4.*

¶Ex quo sequitur quod in nouo orbe, ex hac parte, ministri huius sacramenti matrimonij, qui idioma propriũ indigenarum ignorant. Et per interpretem hęc administrant. Sufficiẽter exequi munus suum, quantum possunt, neque concilio sancto Tridentino contrauenire. Alias grauissime peccarent plures, id administrando frequentissime per interpretem, quem secum ducũt & habent, inter neophitos sacramenta administrando. Nam inter regulares ordinum mendicantium, fere omnes ministri optime calent linguam Indorum, & per se ipsos faciunt. Sed tamẽ ex clericis non regularibus, vnus atq; alter est: qui potest per se ipsum, verum quia melius fit per se ipsos intelligere, debent diligentiã adhibere vt linguam nõ ignorent, vel locum relinquant, illis qui interprete non indigent, ad parochi debitum officium. *Corola.*

¶Ad argumentum in contrarium, ex dictis solutio constat sufficit minister intelligat cõsensum more hominũ. Siue sit per se, vel per interpretem, si alio modo non potast, & sit. Per verba expressa, vel per signa, quę vicem habent verborum. *Ad argumẽtũ in contrarium.*

¶Hic vnum aduertendum, quod & si iuxta pręscripta in concilio, per procuratorem possit contrahi matrimonium

nium, vt olim semper manet verum, quod minister est necessarius,& testes,& quod intelligat consensum,&c. Et quamuis non possit esse dubium de matrimonio, quã do per procuratorem, manet tamen dubium,quãdo per literas fit, quamuis Siluester in verbo matrimoniũ.5. § 12. non dubitet, neque Soto.

¶ Et ratio dubitandi est, quia per hoc quod quis legat literas ab alio missas,nõ est traditio,etiam si sit consensus. Vsque ad hoc quod litere responsales ad aliũ perueniant. Quia sicut est sensibilis traditio, debet etiam esse sensibilis acceptatio,quæ non est vsque dum responsio literarũ ad alium perueniat,& constat,&c.Secus quãdo per procuratorem,quia hæc iuridice fiunt, & constat, &c. Sed in alijs põt qui primo scripsit,reuocare consensum, & si super veniat affinitas,non potest stare matrimonium.

¶ Quartum Dubium in ordine est circa illud quod in decreto dicitur. Dicat,ego vos in matrimonio coniungo. &c.

4. Dubium. EST Dubiũ an hæc verba necessario debeant proferri a parocho,& sint vel de necessitate sacramenti, vel saltem de necessitate pręcepti. Et si per seipsum debet proferre,vel sufficiat per alium,& an per interpretẽ, debeant proferre, quando ipse ignorat proprium idioma.

¶ Primo videtur,quod verba sint de necessitate sacramẽti. Patet quia ibi apposita sunt verba, a ministro proferẽda in administratione Huius sacramenti,quę formę vim retinent,sicut in alijs ecclesię sacramentis.Sed in alijs sacramentis,vt in baptismo,in pœnitentia, in sacramento eucharistię,sic verba ministri necessaria sunt,vt eis seclusis,nullum sit sacramentum.Sequitur similiter, quod in hoc sacramento mattimonij,si verba parochi non superueni-

S.Tho.3.p.q. 66.ar.5.& q.78.

ueniant, vt conciliũ docet, quod nullũ erit sacramẽtum.
¶ In contrariũ videtur concilij Florentini determinatio, & pro Armenis instructio. Vbi cum de sacramẽto matrimonij fiat mentio, & de forma, & materia, non tamẽ fit mentio de verbis ministri.
¶ Pro solutione notandum, quod aliud est dicere, vt supra meminimus aliquid esse in sacramentis de necessitate sacramenti absolute. Et pręcepti: aliud quod solum de necessitate pręcepti. Exemplum est clarum in sacramento Eucharistię, vbi in forma illud verbum, enim, in consecratione panis, sic est necessarium, vt solũ de pręcepto sit. Et mortale peccatum forte sit omittere, sacramẽtum tamen tenet, & vere consecratio est, illo verbo omisso, alijs seruatis, vt omnes tenent doctores. *S. Tho. 3. p. q. 78. art. 2.*
¶ Prima conclusio, verba posita in concilio proferenda a parocho, in matrimonij coniunctione, sunt de necessitate pręcepti, ita vt omittẽs peccet. Probatur, quia ibi iniunctum est parocho, vt cognito consensu vtriusque verba proferat, ego vos in matrimonium coniungo. In nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Quę verba concilij pręceptum declarant. *1. conclusio.*
¶ Secunda conclusio, sic verba sunt de necessitate pręcepti seruãda a parocho, vt non sint verba supradicta, determinare & in forma, sed sufficiant vel supradicta, vel alia equiualentia, iuxta ritum cuiuscunq; prouintię. Hęc patẽt, ex verbis expressis in decreto concilij, nam secundũ diuersitatem gentium, & prouintiarum, & particulariũ ecclesiarum diuersus ritus est in verbis. *2. conclusio.*
¶ Sed posset quis dubitare, de istis verbis, an sint vera vel falsa, si vera, ergo efficiunt quod significant, & sic minister facit coniunctionem & verba sunt necessaria absolute. Si sunt falsa, ergo contra autoritatẽ concilij.

¶ Res-

¶Respōdetur, quod verba sunt vera, & quamuis præcessit vinculum, tamen significat, quod minister coniungit in facie ecclesię, vt habeātur pro legitimis coniungibus sicut si excommunicatus esset absolutus secrēte post absoluitur publice & forma est vera.

Quia dicitur quod absoluitur, etiam si sit absolutus quia est sensus quod absoluitur publice, vt habeatur ab omnibus, vt absolutus.

3.conclusi. ¶Tertia conclusio in sacramento matrimonij verba parochi non sunt de essentia sacramenti necessaria. Probatur. Quia si essent necessaria, hoc esset vel ex antiquo iure, sicut & in alijs ecclesię sacramētis, vel esset ex nouo iure, scilicet ex decreto concilij. Sed ex nullo sunt requisita Primo Ecclesia, id nō instituit, nec ordinauit, quod tamē deberet, ibi, vbi mentionem facit de consensu, & expressione consensus, vt in cap. licet de sponsa. duorum. Et in concilio Florentino, cum de sacramentis agens, quando in specie de matrimonio, solum ait causa efficiens regulariter matrimonij, est mutuus consensus per verba de pręsenti expressus. Et nihil de verbis ministri addit. Ergo verba ministri necessaria non sunt. Et confirmatur ratio quia nullibi ante hoc concilium Tridentinum, ad matrimonium, tanquam de necessitate eius, minister declaratus est cum constet, per iura plurima, legitimum & ratū stare, per mtuuum consensum, etiam sine ministro olim. Quod est quid peculiare in matrimonio, cum in cęteris omnibus alijs Ecclesię sacramentis, minister de necessitate sit. Si ergo minister non est de necessitate sacramenti. Ergo neque eius verba erunt necessaria.

Glo. in. cap. tua nos de spō salibus. S. Tho. in. 4. sen. d. 26. q. 2. Soto. ibi. Couarr. 2. p. epito. 4. cap. pro in fine.

¶Probatur, etiam quod neque iure nouo, & decreto cōcilij Tridentini, verba sunt necessaria de necessitate sacramenti. Quia maxime esset, eo quod ibi in decreto exprimitur,

mitur,quod cognitio consensu mutuo,parochus dicat il la verba,&c. Sed hoc non probat,quod de necessitate sacramenti sint. Patet,quia vbi verba ministri sunt necessaria,ponuntur certa, & non pro libito variari possunt. Sed ibidem dicitur,quod illa proferat, vel alia iuxta ritũ cuiuslibet prouintiæ. Sequitur ergo quod si conciliũ, iniungit,verba proferenda a parocho, quod illud non fuit de necessitate sacramenti. Nam si verba ministri necessaria forēt,haud dubie velut forma essent,& consequenter determinata essent. Neq; pro libito mutari non possent, magis quã in alijs sacramentis. Et probatur, quia vt referunt,qui adfuerunt concilio Tridentino,patribus proposita est hæc forma,vt necessaria sacramento,& tamé noluerunt admittere:quod probat intentum. Alias Deus deficeret,in necessarijs ecclesiæ suæ, ex quo sequitur.

S.Tho. 3 p. q. 60.ar. 7. & in. 4. d. 14. Soto.in. 4.d. 1. q.10. arti.7.

20.sessio.contra lutherũ veritate. 9.

¶ Quarta cõclusio,si parochus cognito consensu vtriusq; in matrimonio. Nulla proferat verba,dummodo sint testes,vt inferius dicemus,& peccet, non proferendo verba ibidem expressa,vel alia secundum ritum prouintiæ, matrimonium tamen est validum. Patet. Matrimoniũ esset validum ante concilium,dummodo esset inter personas alias legitimas, & alia seruētur:ergo & modo post concilium Tridentinum. Patet quia non est irritum hoc si non proferat,neque est declaratum tanquam de essentia sacramenti. Hæc sunt ex dictis clara ex quo etiam sequitur.

4.conclusio.

¶ Quinta conclusio, parochus verba (cognito consensu vtriusque) potest proferre,vel per seipsum,vel per interpretem,secundum ritum prouintię,sine aliquo peccato: & vere erit validum matrimonium. Patet,quia cum verba parochi non sint necessaria de necessitate sacramenti, neque sint determinata,sicut per interpretem potest cognosce-

5. conclusio. Glo.in.c. ex literis de spõsali.&.1. § si.ff. de verbo.obliga. Pal.in. 4 d.

27.q. 2.art. 3.conclu.3. Couar.2.p.4 c.4. num.3.

gnoscere consensum, & inquirere, poterit etiam verba proferre. Hæc ex supradictis est manifesta.

¶ Sed potest esse dubiũ, si verba determinata ministri ne cessaria nõ sunt quare necessarius est minister. Respõdetur, 1. est necessarius, vt publico testimonio cõstet. 2. vt diligẽtia & examẽ prius fiat de impedimentis. 3. vt instruãtur nubentes a ministro, & debite disponantur, ad receptionem sacramenti.

Ad argumẽtum.

¶ Ad argumentũ in contrarium, ex prædictis solutio cõstat: verũ esse in alijs sacramentis, verba quę vim formę retinẽt, in ministro, esse necessaria. Sed tñ in hoc sacramẽto deficit. Quia minister ante conciliũ Tridentinũ de necessitate nõ erat. Vt dictũ est, & inferius erit repetendũ.

S.Tho.3.p.q 60. arti. 6. & 7.

Post decretũ cõcilij Triden. licet minister sit necessarius, de necessitate sacramẽti, verba ministri non sic sunt necessaria, de sacramẽti necessitate, sed solũ de necessitate pręcepti. Nec se habẽt admodũ formę, in isto sacramẽto, & sic đ forma in hoc sacramẽto varie loquũtur doctores,

Capreolus.

nã Capreolus, in. 4. d. 26. ad. 7. arg. Durãdi, tenet. Quod verba contrahentiũ, se habẽt sicut materia & forma. ita vt prius dicta suppleãt vicẽ materię: &. 2. dicta, vbi perficitur matrimoniũ, habeãt vicẽ formę, sicut in binario, prima vnitas habet locũ materię, &. 2. vicẽ formę. Quia per eam constat species binarij.

¶ Palud. d. 26. q. 4. & Adrianus. 1. q. đ matrimonio quod materia sunt ipsi cõtrahẽtes, & verba quę explicãt consensum, habẽt vicẽ formę. Alij tenẽt quod materia est cõsensus, & forma, verba quę exprimũt cõsensum. Sic magister sen. d. 26. c. penul. Verum hoc alijs nõ placet, quia materia debẽt esse sensibilis, cõsensus tñ nõ est sensibilis, nisi de expressione sit sermo. Itẽ quia in cõcil. Florẽ. đtermi natur, ꝙ consensus sit causa efficiens matrimonij, sed

Vgo. lib. 2. de sacramentis p. 11. c. 5.

causa

causa efficiēs materia esse nō pōt. S. Tho. in. 4. d. 26. q. 2. art. 1. in solutione ad primū dicit, qđ verba quibus cōsen sus exprimitur habēt vicē formę. Tādē habetur ex docto ribus, qđ verba ministri in matrimonio non habēt vicē formę, & ideo nō sunt necessaria necessitate sacramēti. Vide Petrū de Soto in suo pastorali, de matrimonio per multas lectiones. Conttr. in. 2. p. epito. 4. c. 1. in fine.

Sub cōpēdio ergo & resolutorię, aduertendū, qđ & si oēs fateātur matrimoniū cōstare posse, absq; verbis ministri: imo & absq; verbis contrahentiū, eo quod per nutus & signa possint explicare suū consensum, sed tñ quo ad rationē sacramēti cōtrouersia est inter doctores. Quia sunt qui putāt, verba necessaria ex parte ministri, sicut in alijs sacramētis. Sic videtur sentire Guilielmus Parisiē. tract. de matrimo. 9. q. 1. idē. S. Tho. in. 4. d. 1. q. 1. ar. 3. &. 4. lib. cōtra gentes. c. 78. & Caie. in propria. q. in opuscu. eo negat matrimoniū esse sacramētū, qñ cōtrahitur per procu ratorē, vel literis inter absentes, de quo infra, & cōcil. Co loniēse aperte dicit clādestinū matrimoniū, licet sit matrimoniū, nō esse sacramētū, & hoc nō ob aliū, nisi quia verba certa a ministro proferēda desint, & magister Cano, in suo de Locis theologicis. lib. 8. c. 5. late probat ma trimoniū sacramenti rationē non habere, si verba desint ministri propria & determinata, sicut in cęteris sacramē tis, vide ibi. Modo tñ ab ecclesia finis cōtrouersie positus est. Quandoquidē adhuc matrimoniū constare nō posse, sine testibus & ministro proprio dicit, tantum ab est, vt concedat esse sacramentum. Qua propter opinio quę vi detur esse singularis, & cōtra communē theologorū, scili cet quod minister esset necessarius, & verba. Iuxta diffini ta a patribus, videbatur esse vera saltem in parte illa, quā tum ad necessitatem ministri.

¶ Est & ad aliud dubium quintum circa illa verba decreti, vbi dicitur. Quod aliter quam præsente parocho, & testibus duobus, vel tribus, matrimonium non celebretur.

5. dubium. DVbium est, ergo & quintum in ordine, an præsentia parochi sit necessaria de necessitate sacramenti, vel solum de necessitate præcepti.

¶ Videtur quod non sit necessaria ad sacramenta omnia ecclesiæ septem, & illa quę de necessitate sunt & de essentia eorum, a Christo instituta sunt, per potestatem excellentiæ quam habuit: quam & ecclesię non cōmunicauit. Sed ergo ante concilij Tridentini determinationem fuit sacramentum matrimonij, vnum, ex. 7. sacramentis sed ante concilium Tridentinum, parochi presentia, imo neque alterius ministri in sacramento matrimonij non fuit necessaria: ergo neque modo erit post conciliū Tridentinum. Probatur antecedens, ex vsu ecclesię, vsq; ad nostra tempora, & probatur ex multis Pontificum determinationibus. Et vltimo ex concilio Florentino, in quo tradita est doctrina exacta Armenis, de omnibus ecclesię sacramentis: & quando de matrimonio sermo est, cū omnia quę necessario requirūtur, & sunt de essentia eius ponantur, de ministro, mentio non fit: cum tamē in alijs sacramentis, fit de necessitate. Vt ibidem constat. Sequitur ergo quod in hoc sacramento minister non est necessarius. Et sic habet ecclesię diffinitio: quod per mutuū consensum viri & fœmine, dummodo sint ligitime personę, vere perficitur matrimonium.

S. Tho. 3 p. q. 64. arti. 2. Scotus in. 4. d. 1. q. 3. & Grab. q. 2. Dura. d. 2. q. Vt supra. S. Tho. in. 4 d. 14. &. 26. Conciliū Florentinum.

Petrus de Soto in suo pastor. de matrimonio lectione. 12.

¶ In contrarium est determinatio concilij Tridentini.

1. nota. PRimo notandum est inter omnia ecclesię. 7. sacramēta alia. 6. ab hoc septimo quod matrimonij est, latissime differre. Nam, hoc peculiare in isto sacramento est, quod

quod in nullo alio, etiam si sit sacramentum, est tamen quidam cõtractus inter homines, necessarius quidem in republica humana, & generalis, ita vt genus humanum sine eo constare nõ posset. Et ex hoc habet, vt nonnulla, ecclesia circa hoc sacramentum instituat, reuocet, addat, tollat, amplict: quę tamen non in alijs sacramentis. Vt patet ex cap non debet, de consanguinitate, & affinitate, cum prius esset prohibitum intra. 7. gradum in consanguinitate, & affinitate contrahere: post tempore Inno. 3. Solum vsque ad. 4. gradum diffinitum est, & antequam esset statutus. 7. gradus, poterant in gradibus non prohibitis, lege naturali, & diuina, qui pauci sunt. Et cum post Inno. 3. intra. 4. gradum non posset esse coniunctio, tam in consanguinitate, quam in affinitate: etiam copula illicita contracta. Modo in Tridentino est variatio, vt dicemus, & cum matrimonium, olim per mutuum consensum inter ligitimas personas, etiam secreto posset cõtrahi: & esset verum, legitimum & ratum. In concilio Tridentino tanta est variatio facta, vt penitus irritum censeatur, vt patet, & in multis alijs, vt patebit infra: grandis variatio facta est. Quod non posset stare, si matrimoniũ solum in quantum sacramentum noue legis est conside ratur. Sed tamen fit, & suo iure ecclesia faciens variat, eo quod contractus humanus. Et mirum non debet videri, vt in. cap. citato ait summus Pontifex Inno. 3. vt variatis temporibus, etiam statuta variantur humana. Et grãdẽ mutationem faciat, circa matrimonium contrahẽdum, & circa personas quę debent coniungi & circa modum. ¶ Etiam considerandum est quod cum alijs sacramentis minister sit necessarius, penésque eum sit aliqua actio, vel verbis, vel factis, quę formę vim videãtur habere, quę materię applicata sacramentum perficiat. (Si non auto-

Concilio Tridetinum.

C. sciendum. 29. d. c. quia sctã. 63. dis. Cons. in. c. alma mater de sen. ex cõ. 2. p. in prin. 2 nota. S. Tho. 3. p. q. 64.

rei)non defuerunt disputatores,qui idem affirmarent de sacramento matrimonij. Vt autor est Guilielmus Parisiēsis,in suo de sacramentis,sed tamen ab omnibus reiectū
Soto in.4.d. 26. est. Et differentia posita est, inter alia sacraméta & matrimoniū. Ministrū ante hac non fuisse necessariū,exactissime ex concilio Florentino,sub Eugenio.4. celebrato,cōstat. His præsupositis ad dubium.

1.conclusio. ¶ Prima conclusio post concilium Tridentinum in matrimonio,ad hoc quod sit ratum,validum,& ligitimum, de necessitate,minister requisitus est. Hęc probatur quia expresse in decreto habetur quod si non fiat presente parocho,vel alio sacerdote,&c. Sit irritum, & nullū de hoc dubitandum nō est,cum sint verba expressa in decreto. ¶ Secūdo probatur,si modo in matrimonio minister requisitus non esset, eo esset: quia olim ante hæc tempora nunq̃ minister fuit necessarius, vt adduximus. Sed hoc non obstat, quia sicut ecclesia mutauit,vt diximus gradus prohibitos,vt ex cap.citato patet & alia multa,vt cōstat in iure,potuit modo mutare,& ministrū esse necessarium ad legitimum matrimonium,declarare. Sicut & declarauit & statuit. Iure suo vtens & anathema indixit neganti in canone.4.sessionis.24.

2. conclusio. ¶ Secunda conclusio,ad legitimum matrimoniū, sic minister sacerdos est requisitus, vt non quicunque sufficit, sed opus sit proprius parochus. Probatur,quia sic diffinitum est in concilio,vt non nisi proprio parocho præsente fiat.

3. conclusio. ¶ Tertia conclusio, præsente alio sacerdote, si non sit de licentia proprij parochi, matrimonium contractum irritum est. In tantum vt nullo pacto sit locus rati habitionis,hoc patet, eo quod per verba expressa sancta Synodus dicit, quod sit matrimonium celebretur sine præsen

tia

tia proprij sacerdotis vel alterius, de licentia proprij, vel ordinarij: sit irritum & inane, & contrahentes coram tali sacerdote qui proprius non est neque a proprio, vel ordinario habet licentiam: inhabiles constituit, ad sic contrahendum. Et non magis constare potest inter eos matrimonium, quam posset constare inter consanguineos intra quartum gradum. Et non alia ratione nisi quia inhabiles ad contrahendũ, & illegitime personæ, ab ecclesia sunt declarati. Est necessaria ergo præsentia propri sacerdotis.

¶ Quarta conclusio, in tantum præsentia proprijs sacerdotis ad legitimum matrimonium requisita est: Vt hæc non quæcunq; sufficiat sed humana debeat esse seu moralis, quod est dicere quod si proprius sacerdos esset vbi cõtrahentes sunt dormiens vel esset ebrius, vel vigilans sed penitus non attendens, ad contractum, & ad contrahẽtes, & ad expresionem consensus, talis asistentia nõ sufficeret. Neque diceretur asistere, & sic esset irritum & nullum. Patet quia sancta Synodus quæ asistentiam exigit necessariã, hanc petit, quæ humana & moralis intelligenda est. Sed vbi minister dormit, vel est ebrius, vel non aduertit perinde est ac si non asisteret. Ergo nõ est asistentia quia sicut lapis, vel truncus adesset. 4. conclusio.

¶ Item ideo requisita est asistentia a sancta Synodo, vt intelligat consensum, vt testificari posit de contracto matrimonio. Sed qui sic esset dormiens, vel ebrius, vel non aduertens, testimonium peribere non potest. Ergo non asistit proprie, vt concilium sanctum docet.

¶ Quinta conclusio, in nouo orbe regulares religiosi S. Dominici, & sancti Francisci, & sancti Augustini quãuis ante concilium Tridentinum poterant licite matrimonijs contrahendis asistere, & nuptias benedicere, non obstan- 5. conclusio.

obstante clementina religiosi de priuilegijs. Post concilij Tridentini celebrationem non possunt assistere, neque est validum matrimonium si non sit noua concessio.

¶ Hec probatur quod licite per religiosos in nouo orbe hęc per acta sint circa neophitos inconiungendis eorum matrimonijs: quia non obstante prohibitione facta per allegatam Clementinam, habuerunt spetiale priuilegiũ & Nicolai.5.& Leonis.10.& Adriani.6. quibus potuerũt hęc facere. Item fuerunt valida & rata illa matrimonia, quia minister nunquam ante fuit necessarius, neque proprius, neque non proprius. Vt supra probatum est singulare in matrimonio esse.

6. conclusio. ¶ Post concilium Tridentinum celebratum & hoc decretum publicatum. Religiosi in nouo orbe matrimonium neophitorum licite modo assistunt,& matrimonium eis pręsentibus & ratum, & legitimum, si alias sunt alia necessaria, patet si non esset ratũ eo esset quia deficeret proprius sacerdos, sed non deficit patet quia quando sacerdos de licentia ordinarij assistit est ratum matrimoniũ vt expresse in concilio. Sed religiosi qui modo id agunt ex licentia summi Pontificis sanctissimi Papę Pij quinti operantur. Qui est primus potissimus totius ecclesię ordinarius & a quo alij pendẽt, vt patet ex diplomate concesso anno.1567. ad instantiã Regis Maiestatis Philippi secundi Hispaniarum Regię vbi expressa mentio de celebrando matrimonio fit. Hęc omnia patent in priuilegio,& sic possunt modo assistere matrimonijs neophithorum, sicut ante poterant & idem possunt alij religiosi nõ mendicantes,& similiter qui Iesus de sotietate sum quia ad omnes se extendit concessio.

B. Bernard. lib.3. de consideratione ad Eugeniũ.

7. conclusio. ¶ Septima conclusio, ad hoc quod nõ proprius sacerdos assistere licite possit in contrahendo matrimonium:& quod

quod sit validum & firmum, concessio proprij requisita est in specie, particulariter nominatim, & non sufficit in generali. Volo dicere quod per hoc quod proprius sacerdos vicẽ suam alteri daret: in aliquibus actibus proprijs exercendis, non sufficeret ad hoc, vt assisteret matrimonio, nisi specialiter esset cõmissum. Patet, quia matrimonialis causa grauis est adeo, vt propria Episcopi censeatur. Item quia hoc est odiosum graue ob ad restringendum. Item quia est periculosum cum sit irritum & nullum, si sine proprij assistẽtia fit. Nam in generali concessione non videntur illa concessa quę non concederetur, &c. Ex quo videtur quod si in diplomate concesso a sanctissimo Papa Pio quinto religiosis, nõ fieret mentio specialis de matrimonij assistentia, non possent per generalẽ concessionem sic vti absque scrupulo. Hęc videntur probabiliter dicta licet ista. 7. conclusio non tam sit certa quãtum cætere præcedẽtes. Et vnum mihi est certissimum quod etiam si in articulo mortis qui alias non est proprius sacerdos, efficitur proprius & absoluere potest. Non tamen sic posset in articulo mortis matrimonio assistere & concubinarios coniungere, quia hoc sacramentum non est necessitatis sicut confessio, &c.

Concilio Tridentinũ. cessio. 24.

3, Nota.

¶ Sed contra prædicta se se offert, nam si verum est ministrum, sic esse requisitum: quod alias proprio secluso, vel alio sacerdote de licentia proprij, matrimonium sit irritum: Christianus qui apud Sarraçenos, aut Turchas est captiuus, vel alias libere habitat, nullo pacto posset cum alia persona catholica contrahere matrimonium, quia ibi non potest haberi sacerdos. Sed hoc ex maximum inconueniens: vt ille qui secundum ius naturæ libertatẽ habet alteri dandi se ipsum, impediatur per ius humanũ.

Obiectio.

¶ Huic obiectioni multiplex solutio dari potest. Primo, *Solutio.*

quod ibi talis posset contrahere sine parocho imo & sine testibus. Quia statutũ concilij non eum obligaret, & remaneret in illo statu in quo ante concilium Tridentinũ. & cũ ante conciliũ non erat necessarius minister ad matrimoniũ, sed cum legitimo consensu mutuo, inter ligitimas personas celebrari poterat, vt est expressa ecclesiæ determinatio, talis apud Turcas exhistens posset cõtrahere. Nã quod concili. Trid. talẽ non obligaret, patet quia ibidẽ dicitur ꝙ obliget post solemnẽ publicationẽ factã in sua parochia post. 30. dies. Sed apud Sarracenos, vel Turchas talis publicatio facta non est, neq; parochia fideliũ est vbi fieri posset. Nõ ergo fidelis, apud infideles existẽs ligatur hoc d̃creto. Quia esset inuincibiliter ignorãs sicut & in nouo orbe sunt alique prouintiæ, ad quas nondũ venit notitia huius canonis, qui & inuincibiliter ignorãt, vbi etiã non deest minister. Et in casu non solũ videtur verũ ꝙ talis apud Turchas posset vxorẽ ducere sine ministro, quia inuincibiliter ignorat, eo ꝙ nunq̃ audiuit sed etiã si alias nõ ignorasset, sed habet aliũde notitiã talis statuti: adhuc nõ tenetur. Quia nõ sufficit quęlibet notitia huius noui decreti, ad hoc ꝙ obliget, sed d̃bet esse solẽnis & publica denũtiatio, ibidẽ vbi talis habitat.

2. solutio. ¶ Secũdo põt respõderi, ꝙ talis posset contrahere matrimoniũ sine præsentia proprij sacerdotis, etiam si aliũde obligaret eũ decretũ concilij, si modo alia seruarẽtur. Ratio quia nõ stat per eũ quo minus habere posset ministrũ & quia haberi non põt, non est irritũ matrimonium, & conciliũ intelligi d̃bet vbi est parochus. Vt fiat eo pręsente alias sit nullũ & irritũ, quia ecclesia noluit obligare ad impossibile. Cum ergo sit impossibile ibi ministrũ habere; talis excusatur & manet ac si esset copia. Et istud interpretamentũ etiã diuina pręcepta sortiuntur. Nã dicitur

S. Th. 3. p. q. 68. ar. 2. Soto in. 4. d. 2. q. 1. art. 2.

nisi

nisi qs regnatus ex aqua,&c.tñ si nõ sit q baptizet sacra mẽtũ in voto sufficit ad salutẽ in adulto. Quare ergo nõ sufficeret vbi neq; habetur minister, neq; in proximo haberi põt. ¶ Et sic videtur in nouo orbe dici posse vbi sunt multę prouintię in quibus sacerdos non est. Et suppono notitiã habeãt huius dcreti, & sunt fideles, possẽt ibi matrimoniũ contrahere coram testibus, sine parocho, & videretur matrimoniũ ratũ & legitimũ: quia per eos non staret tũc, supposito in proximo nõ esset copia ministri: nã si per annũ, vel duos, vel plures nõ posset esse. (Sicut certo scio sunt nõ vna aut altera prouintia fideliũ in illo vastissimo nouo orbe). Sed plures vbi deest sacerdos, quis irritũ diceret matrimoniũ inter eos, ex hoc solo defectu: maxime cõsiderata neophitorũ fragili conditione & necessitate copule coniugalis ad cõmunicãda ad inuicẽ opa sua mutuo cõiuges: qua cõmunicatiõe plurimũ indigẽt, qui ętatem habent ad contrahendũ. Nã alias si legitime cõiungi non possent occasio esset adulterijs & concubinatui, ianuã aperire. Dũmodo ergo nihil in fraudẽ huius statuti in cõci. Trid. fieret: apparet rationabile valde, posset inter tales fideles matrimoniũ legitimũ celebrare sicut ante poterat, quia sancta Synodus vult scãdala vitare & voluit peccatorum occasiones tollere. Sed hac intelligentia omnia hęc vitantur, & sic alijs seruatis posset esse. Sicut supra qñ de tẽpore quo nuptia interdicte sunt, adduximus interpretationẽ pręcepti canonici, vt benedictiones fieri possent in tempore interdicto: in aliquo casu in nouo orbe, vbi intentio legislatoris seruari posset, etiã omissis verbis legis: & apud Deum satis meritorię. Sic in proposito etiã posset: quãuis non ignoro discrimẽ esse eo q irritũ dicatur matrimoniũ, vbi minister nõ est. Sed tñ videtur q irritatio sit intelligenda, vbi haberi potest hæc Nota.

sub censura ecclesię dicta cui hæc non placet consulatur summus Pontifex vt ipse qui legem dedit interpretetur: ne maneant sine remedio.

3. solutio. ¶Tertio ad obiectionem dici posset talē apud Turchas, vel alias infideles manēs: non posse ligitime contrahere ob defectum ministri. Neq; esset inconueniens nā sicut non posset confirmari quia deest episcopus, neq; posset absolui sacramentaliter quia deest sacerdos. Neq; posset sumere eucharistiam in Paschatę, neq; extremę vngi si infirmaretur ob ministri defectū? sic nec posset seipsum tradere matrimonio, quia hoc sacramentum minus necessarium est quam prædicta. Satis est demus quod ibidē fidelis manens sine remedio non sit in illis, quæ sunt necessaria ad consequendam vitam æternam. Nam in illo tempore, in nulla ętate, hominem adultum Deus reliquid desolatum, sed prope se ipsum ostendit omnibus inuocantibus eum: modo in veritate inuocent. Hęc tertia solutio ad obiectionem facilis & clara est, verum primā probabilem reputo & satis consonā regulis Christianę fidei & qui eā sequeretur putarē considerer ea vti posse, cui tū. Prima, &. 2. nō satisfacit solutio, hæc. 3. posita sit.

¶Aduerte ergo sub compendio sicut in præcedenti dubio animā versum est: quod & si olim omnes fatebantur matrimonium constare posse absque ministro, sacramētum vero (eo secluso) multi negabāt esse. Sic Guilielmus Parisien. tractatu de matrimonio. Et S. Thom. loco supra citato in. 4. d. 1. q. 1. arti. 2. Et Calistus Papa, in Epistola ad omnes Galliarum Episcopos Ciricius ad comerium Tarraconensem. c. 4. & c. Lotharius. 31. q. 2. ex Nicolao Papa & idem Hormisda Euaristius. Isidorus, vt refert Gratianus. 31. q. 5. & concilium Carthagine. 4. c. 13. vt refertur. 30. q 5. c. sponsus, sic & Lugdunense. 30. q. 3. c. nulli,

li & consilium Lateranense de symonia. c. cum in ecclesiæ corpore, & concilium Constantiense in fine, & Clemens de priuilegijs, c. religiosi, & Ambrosi. lib. 1. episto. Epis. 1. atque ob id Caie. Tenuit inter absentes sacramẽtum non posse constare, neque per mutuum, neque per procuratorem, & idem, vt citauimus tenet Catherinus, & hãc partem defendit, vt diximus latissime efficaciter Cano de locis, lib. 8. c. 5. & vt in conclusionibus, diximus dubium resoluendo in concilio Tridentino, modo diffinitum est, vt ad matrimonium in quantum vinculũ est indissolubile minister proprius sit requisitus, quanto magis sacramentum nõ stabit, eo deficiente. Modo ergo & de necessitate matrimonij, & de necessitate sacramenti minister prę requisitus est, & q de olim ante cõcilij determinationẽ necessitas pręcepti in omni opiniõe apparet. *Soto in. 4. d. 27. q. 1. ar. 3.*

¶ *Sexto quæritur an testes sint requisiti etiã simul cum proprio sacerdote.*

Videtur quod nõ quia in matrimonio celebrãdo duo consideranda veniunt vnum in quantũ vnum ex. 7. sacramentis ecclesię est. Alterum in quantum quidam cõtractus humanus do, vt das. &c Sed ex nullo istorũ duorum requisiti sunt testes necessario. Primo, non in quantum sacramentum, quia in nullo alio sacramento ex testibus pendet essentia, sed ex sua forma & materia & ex ministro, vt notũ est. Sed testes, neq; materia, neq; forma, neq; minister, sunt, ergo non sunt necessarij. *6. Dubium.* *Conciliũ Florentinum. S. Tho. 3. p. q. 60.*

¶ Neque sunt requisiti in quãtum contractus patet, quia ratio contractus in matrimonio, vt ex Paulo constat est. quia vir potestatẽ corporis sui, fœminę tradit. Et fœmina viro. Dat enim & recipit sed ista datio ex testibus nõ pendet, sed ex consensu & voluntate ipsorum contrahentiũ, vt est expressa ecclesiæ determinatio & ex iure natu *1. Corint. 7. & ad Rom. 7. De sponsali.*

rę constat, vt quilibet de re sua posit libere facere, &c.

¶ In contrarium est decretum sanctæ Synodi Tridentini.

1. Notandũ. PRo decisione dubij considerandũ quod alias in pręcedentibus diximus est necessario repetẽdum, vt clarius procedamus, quod aliquid esse requisitum in matrimonio, dupliciter intelligi potest. Vno modo requisitum quod etiã si desit stet matrimonium, sicut supra de publicationibus requisitis diximus. Alio modo requisitum ꝙ eo deficiente sit irritum & nullũ, vt de ministro seu proprio sacerdote diffinitum est, vt sic de testibus sit intelligendum.

2. notandũ. ¶ Secundo notãdum, quod testes qui sunt adhibendi ad celebrandum matrimonium dupliciter considerari possunt. Vel solum ꝙ testes sint, cuiuscunq; sint cõditionis, vel ꝙ sint testes probati legitimi omni exceptione maiores, qui nullomodo iuridice repelli posint a testimonio ferendo.

1. conclusio. ¶ Prima conclusio in celebrando matrimonio sic sunt testes necessarij duo vel tres, sicut minister est necessarius. Probatur ex verbis expresis concilij ibidem, enim sic diffinitum est.

2. conclusio. ¶ Secunda conclusio, testes in matrimonio non solũ necessarij sunt de præcepto sed de necesitate sacramẽti & cõtractus: ita vt ipsis seclusis sit irritum & nullum. Hæc etiã clare & aperte in decreto vbi per hæc verba expressa testes adhibendos iubet vt eis seclusis sit irritum & nullius valoris & obligationis.

3. conclusio. ¶ Tertia conclusio ad essentia contractus & matrimonij, nõ solũ testes requisiti sunt duo vel tres; vt dicit pręcedẽs conclusio, sed adhuc requiritur quod simul sint testes & proprius sacerdos. Ita vt sicut supra diximus sacerdos proprius sic requisitus, vt ipse solus nõ sufficiat sed testes

sint

sint adhibendi. Sic etiã testes sunt adhibendi, & sicut necessarij vti non sufficiant si simul non adsit sacerdos proprius. Hæc cõstat ex expreßis verbis concilij ibidẽ diffinitũ vt irritum sit sine proprio sacerdote, & sine testibus.

¶ Quarta conclusio, ad hoc quod matrimonium validũ sit, non sufficit, quod sacerdos proprius aßistat, & testes duo, vel tres, sed est requisitum, quod simul & nõ successiue. Volo dicere quod ad validum contractum, non esset sufficiens quod vir & fœmina coram proprio sacerdote suum exprimeret consensum: & post coram testibus, sine proprio sacerdote idem peragerẽt. Sed requisita est simultas proprij sacerdotis, & testium. Hæc probatur ex verbis expreßis citati decreti. Et patet nam vbi si multas requisita est, vt in baptizante vbi prolatio formæ & aspersio, vel infusio, non sufficeret si seorsum inmergeret post ex interualo temporis vbi simultas moralis non posset intelligi, vel interualo horæ, vel dimidie proferret verba. Secus esset si inmediate prolatis verbis inmergeret, vel econtra mersione peracta proferret, quia illa simul esse dicuntur, vt tradunt doctores Theologi. Et si in casu nostro posset hic simultas moralis, vt sacerdos proprius adesset, & statim testes superuenirent etiam sufficeret, sed tamen adhuc hic aliomodo requisita est quam in baptismo, quia necessarium est, vt simul in vnum conueniant sacerdos proprius & testes. Et expreßionem consensus audiant & intelligant, & si simul non essent non sufficeret. Patet quia sunt verba decreti. (Et aliter quam præsente parocho & duobus, vel tribus testibus) vbi, per copulatiuam dicitur &. Et dicit quod si aliter, sit irritum, &c. Sequitur ergo quod ad matrimonium modo, necessariũ est simul concurrãt & proprius sacerdos, vel alius de licen- 4. conclusio.

centia proprij,& testes. Alias sit irritum.

5. conclusio. *Seu moralis.*

¶Quinta conclusio, testiũ præsentia in contrahendo matrimonio sic requisita est, vt humana sit,& alias non sufficit. Quod est dicere, vt superius quando de pręsentia sacerdotis loquuti sumus. Quod si testes essent, dormientes tamẽ, vel essent, sed ebrij, vel essent sobrij, sed non attendentes ad contractum,& expressionem consensus, talis testium assistentia sufficiens non esset. Et perinde esset ac si nõ assisterent. Hęc probãtur sicut supra, quia sancta synodus huiusmodi pręsentiã requirit ad hoc quod testimonium perhibeant testes de contractu, sed qui modo humano non assistant nonpossunt testimonium reddere, neque vt homines loquuntur, assistere dicũtur. Vnde si essent pueri & non doli capaces, non sufficerent ad matrimonium quia tales non sunt qui testimoniũ perhibere habent,& hęc de dubio.

Ad argumẽtum.

¶Ad argumẽtum in contrariũ ex dictis solutio constat. Nam & si verum sit in alijs sacramentis testes non esse requisitos ad substantiam eorum, verum in matrimonio quia simul & contractus humanus & sacramentum ecclesiæ, habet quid peculiare. Non quidem quod ante sanctam Synodum Tridentinum testes duo vel tres essent necessarij, quia ante non fuerat institutũ, sed tamen ecclesia quę multa varię, secundum temporum veritatem ordinauit, circa matrimonium in quantum contractus est, vt supra diximus, ex capit. non debet de consanguinitate,& affinitate: modo pia vicera gerens solicite matris, ad tollenda scandala quę ex occultis & clandestinis matrimonijs oriebantur suo iure vtẽs, statuere potuit & statuit, vt duo vel tres assisterent testes, cum proprio sacerdote. Vt testimonium sufficiens esset, de mutuo consensu inter coniuges, alias non prohibitos contrahere:& quod

quod secus factum irritum & nullum iudicaretur. Nam & si olim per multa patrum decreta & Pontificum determinationes, clādestina matrimonia prohibita essent, tamen facta, tenebant, & irrita non erant. Modo tamen vt patet ex pręsenti decreto: non solum ea clandestine fieri prohibet: sed irrita & nulla esse declarat: si sine pręsentia testium fiant.

De clādestina dispons[a]. Concilium Tridentinū.

SEd quia de testibus & attestationibus varia in iure cōscripta sicut, & peculiariter in matrimonio vbi aliqui admittūtur testes, qui in alia causa admittēdi non essent, vt cap. videtur nobis, de illis qui matrimonium accusare possunt. Et quando non sunt testes de visu, admittuntur de auditu, cap. præterea de testibus & attestationibus. Et alia singulariter animaduersa de quibus in. 3. p. arti. 8. & quomodo testes debent esse circunspecti & omni exceptione maiores. Vt notat Panor. in cap. cōtinebat, de disponsatione in puberem.

Panor.

SEPTIMVM DVBIVM.

7. Dubium.

DVbitatur ergo. 7. consequenter an dati testes duo vel tres requisiti sint ad substantiam matrimonij, vt diffinitum est. An quicunque testes sufficiant, & alieni & extranei & doli capaces, & incapaces, & viri & fœminę, infames & non infames, excommunicati, & non excommunicati. &c. Et videtur quod non omnes tales admitti posint. Patet quia ratio quare testes necessario sunt adhibendi ad matrimonij substantiā est, vt testimoniū perhibere posint in iudicio & extra, de expressione consensus & de celebrato matrimonio; Sed qui infames sunt vel qui alias secūdum iura incapaces, fidem non faciunt in iudicio saltem, sed repelluntur secundum iura. Ergo tales non sufficiunt, & sic admitti non debent.

¶ In contrarium est testes adducendos, decretum dicit. Et de qualitate nullum verbum.

1. conclusio. PRima conclusio, pueri nõ possunt esse testes sufficientes, si non sint doli capaces. Probatur, quia testes eo adducũtur vt testimonium peribeant matrimonio contrahẽdo, sed qui nõ sunt doli capaces nõ possunt ferre, ergo. *Doli capacitas requisita non ætas.* Dixi si non sint doli capaces, quia si sint non est requisita ętas. 20. annorũ, vt in criminalibus requiritur. ff. eo. l. in witi. l. 2. &. l. in testimoniũ &. 4. q. 3. c. testes. neq; est req̃sita ętas quę in ciuilibus exigitur, scilicet pubertas. 4. q. 3. c. 1. Patet, quia hic non agitur de negotio criminali, neq; agitur de ciuili, sed solũ de contractu. Qui contractus ante cõcilium & stãdo in iure naturę testes nõ requirebãt. Ergo cum hoc valde odiosum sit & grauamẽ quodã inferat matrimonio contrahẽdo, oportet quod stricte & non ample de testibus adhibẽdis fiat sermo. *Iuris regula* Iuxta iuris regulã fauores sunt ampliandi: & odia restringenda.

¶ Et confirmatur quia secundũ iura, impubes si doli capax sit, põt testimoniũ dare ð̃uisis impubertate. arg. insti tu. de insti. stipula. §. pupillus. ff. de neg. gest. l. in negotijs quod notatur. 37. dist. c. relatũ. adde quod dictum impuberis facit plenum iudiciũ ad torturam. 37. d. c. relatũ. Dixi si doli capax sit quia furiosus & mentecaptus, non admittitur sicut neque ad officium iudicandi. 3 q. 7. cap. tria. ff. de testa. l. qui testium. §. nec furiosus. argu. de sponsalibus. c. dilectus. 32. q. 7. cap. nec furiosus. 7. q. 1. c. quãuis; nisi isti habeant lucida interuala.

2. conclusio. ¶ Secunda conclusio, ad hoc quod sint legitimi testes in matrimonio: non requiritur quod non sit seruus, vt in. c. forus de verb. signifi. §. testes &. C. de test. in. l. quoniam liber. nec est requisitũ, quod sit vir, quia fœmina põt esse testis. Neq; requiritur, ꝙ sit bonę famę. Neq; requiritur fides.

fides. Neq; requiritur, quod non sit affinis, vel consangui neus, neq; requiritur quod non sit de familia, neq; tandē requiritur quod testis non sit excommuuicatus secrete, neque quod sit omni exceptione maior. ¶ Ista conclusio habet plures partes & oportet de singulis aliquid dice re: nam & si citati excludantur a testimonio dicēdo: in cō trahēdo matrimoniū, non excludendi sunt. Et de seruo patet: nā licet in loco citato expellatur, nā adhuc seruus qui in criminalibus nō est idoneus testis, in d̄fectu testiū admittitur, vt. §. in criminalibus. 4. q. 3. Itē fallit qn̄ de facto serui queritur & non pro dn̄o, neque contra dn̄m. *Seruus. Quādo testis admittitur in testem.*

¶ Neque excluditur fœmina: nam licet de iure canonico, fœmina non admittatur, in criminalibus criminaliter. 33. q. 5 cap. mulierem. in ciuilibus tamen & spiritualibus etiā in denunciatione, & inquisitione admittitur: nisi vbi expresse prohibitum inuenitur. Vt notat Ioan. Andr. in addictio. ad specula. cod. titu. & facit. c. quoniam. &. c. tam literis de testibus, sed in decreto concilij Tridentini, expresse fœmina non est exclusa a testimonio ferendo. Ergo expelli non debet. *Fœmina pōt esse testis. 15. q. 3. §. ex eo.*

¶ Item, etiam infamis. Nā & si repellatur infamis a testimonio ferēdo, vt. c. preterea de testibus, &. c. testimoniū, nō tn̄ in matrimonio contrahēdo repellitur. *Infamis.*

¶ Itē nō reqritur ꝙ sit fidelis, nā & si infidelis cōtra fidelē nō admittatur. 2. q. 3. c. si hereticus, &. ff. de testibus. l. 2. In contractu matrimoniali testimonium prestare poterit, vbi solū requiritur de expressione consensus vtriusq; certitudo, quæ ab infidelej haberi potest.

¶ Item a testimonio nō excludit, consanguinitas, vel affinitas. Nam & si pater pro filio, vel econtra non sit legitimus testis. l. testis. ff. eo. &. 4. q. 3. §. itē testis sed vbi agitur de correctione, & d̄ etate & natiuitate fallit. c. trāsmissa. *Consanguineis.*

qui filij sint legitimi &c.c.per tuas. Et extra matrimoniales causas, quia admitti possunt parentes, & tandē relinquitur arbitrio iudicis, quādo est suspitio in tali testimonio. Ex quo videtur quod non possint repelli a testimonio per consanguinitatem, vel affinitatem.

Familiaris. ¶ Neque excluduntur qui de familia: nam & si repellantur de familia actoris. l. penul. ff. eo. &. C. de his qui ad ecclesiam confu. l. fin. §. sane. Sed qui sunt de collegio admittuntur, super facto, vel in facto collegij. Secundū Panor. in cap. 3. de probationi. Et est textus in c. veniens extra eo. Et similiter illi qui sunt de conuentu. &c. Ergo non sunt repellendi a testimonio in contrahendo matrimonium, illi qui de familia sunt.

Excommunicatus. ¶ Item excommunicatus etiam potest esse testis nam & si publice excommunicatus excludatur a communicatione, & consequenter non sit vocandus in testem: qui secrete excommunicatus est, non est repellendus. Cum etiam ab aliis maioribus non excludatur qui non est nominatim excōmunicatus vel clerici manifestus percussor, &c.

¶ Item, neq; requiritur quod testis sit omni exceptione maior. Qui vocatur talis, qui nulla exceptione repelli potest, vt patet ex Romano Pontifice. c. 1. de consanguinitate, & affinitate. Vbi Bernardus diffinit quis dicatur omni exceptione maior. Et glo. in. c. at si clerici de iudic. &. in.

Albertinus. c. 1. de testibus, & Albertinus. c. 1. de hæreti. in. 6. q. 16. Nā qui in alijs negotijs iuridice repelluntur in matrimonij causa admittuntur. Et quis testis idoneus imo & omni exceptione maior, ad arbitrium iudicis expectare asserunt iuris prudētes. Vt Abb. in. c. cum Ioānes de fide instrumentorum. & Felinus. ibi. & Parisi. consi. 53. 54. 58. volu. 4. de quo, Episcopus Segouiēsis Couarruias. multa. 2. p. 4. decreta. cap. 8. num. 8.

Abbas. Felinus. Couarruias.

¶ Vnica.

¶ Vnica ratione omnes partes huius cōclusionis probātur. Nam dicebamus hoc valde odiosum considerandū in materia matrimonij contrahēdi, cum contra tot iura & contra receptum ecclesiæ vsum a Christi passione talis restrictio facta non sit. Imo nec a mūdo condito, vbi matrimonium originem habuit. Vt testes necessario adhibeantur, & quod alias contractus matrimonialis sit irritus & nullus. Sequitur hoc tam odiosum restringendū esse, & non ampliandum. Et sic cum in sancta Synodo in decretum solum dicatur, quod testes sint adhibendi, de necessitate contractus sufficit tales habeantur qui testimoniū peribere possint dūmodo sint doli capaces cuiuscunque fuerint conditionis & fortunæ. Nam in tali re nullum versatur periculum, maxime quia præsentia ministri requisita est simul cum testibus. Et quamuis hæc apud me sint compertissima, quousq; ecclesia aliud diffiniat, Consilium tamen est vt in tali celebrando cōtractu, vt decenti fiat grauitate, & maiestate. Vt tales testes conuocentur qui omni exceptione maiores habeantur, quādo tales adhiberi possunt.

¶ *Ad argumentum in contrarium ex dictis patet solutio.* *Ad argumētum.*

SEquitur consequenter octauum Dubium an tales con- *8. Dubium.* trahentes, sine illis quæ necessario requiruntur, vt est parochus & testes duo vel tres sint omnino censendi inhabiles & illegitimi simpliciter ad contrahēdum, ita vt in pœnam maneant sine matrimonio.

¶ Et videtur quod sic quia ibidem in decreto concilij ponitur, sancta Synodus tales clandestine contrahentes huiusmodi inhabiles reddit & tales contractus irritos facit: sancta Synodus non solum irritos facit, tales contractus sed clandestine contrahentes, inhabiles facit. Ergo vere

ſunt inhabiles ad aliud contrahẽdũ matrimonium, quia ſi ſolum eſſet quantũ ad contractum clandeſtinum, ſufficeret huiuſmodi contractũ irritum, & nullum facere: nõ ſolum irritum facit, ſed inhabiles reddit, ergo tales cõtrahentes inhabiles ſunt ad amplius contrahendum.

¶ *In contrarium eſt veritas ad Dubium.*

1. concluſio. PRima concluſio. Qui clãdeſtine contrahũt, ſiue quia proprius adeſt ſacerdos, & non ſunt teſtes. Vel quia ſunt teſtes, & deeſt proprius ſacerdos: vel quia vtrunque deeſt: & ſi ſint inhabiles ad contrahendum clandeſtine, habiles tamen manent ad contrahendũ cum alijs. Patet ex verbis expreſsis decreti, vbi dicitur quod clandeſtine contrahentes, inhabiles ſint ad ſic contrahendum, ſi ergo inhabiles ſunt ad ſic contrahendum, non ſunt inhabiles ſimpliciter ad contrahẽdum: nam affimatiue a dicto ſecundum quid, ad dictum ſimpliciter nõ valet. eſt albus ſecundum dentes, ergo eſt albus. ſic eſt inhabilis ad ſic. Ergo eſt ſimpliciter inhabilis. Nõ valet.

¶ Secundo, vt ſupradictum eſt, quia hoc odioſum valde eſt, reſtringi debet, & non ampliari. Sed in decreto verba ſunt quæ ſtricte ſonant, vt tales inhabiles ſint ad ſic clãdeſtine contrahendum: non ergo ampliari debet. Vt ſimpliciter tales nhabiles fiant.

2. concluſio. ¶ Secunda concluſio qui clandeſtine contraxit, & ſi matrimonium, ſic contractum, irritum ſit non ſolum poteſt licite cum alia contrahere modo clandeſtine non fiat, ſed cum eadem poteſt publice contrahere, & ratum, & legitimum erit matrimonium: modo ſint alia requiſita. Hęc ſit poſita, quia forſitam poſſet quis dubitare (ſicut & ab aliquibus dubitatum eſſe certo ſcimus) quod qui clandeſtine contraxit licet non maneat inhabilis ad publice

blice contrahendum cum alia, in pœnam tamē maneat inhabilis ad contrahendum publice, cum eadem. Et ad tollendum dubium posita sit hæc secunda conclusio. Et probatur eodem modo sicut & præcedens, quia clandestine contrahens solum inhabilis efficitur ad si: contrahendum. Scilicet clandestine, nec sancta Synodus dicit, eum inhabilem ad aliquam, vel ad hanc cum qua contraxit clādestine. Sed solum dicit ad sic contrahendum. Si ergo non sic contrahat cum hac, sed publice in præsentia proprij sacerdotis, & testium duorum vel trium, poterit cum illa eadem contrahere, neque censetur inhabilis ad id.

¶Secundo, quia hoc est odiosum, vt sæpe retulimus, & obid restringere oportet, quod ecclesia in hoc sacramēto materiam disponere possit & mutare ponendo impedimenta, & aliquos inhabiles declarando, & non sic in alijs sacramentis, euenit. Primo hoc sacramentum est etiam contractus humanus. Secundo, quia matrimoniū non fuit de nouo institutum sed ortum habet ante euangelium, alia sacramenta de nouo a Christo sunt instituta, obid differētia aliqua reperitur inter matrimonium, & alia sacramenta quantum ad materiam.

¶Ad argumentum in contrarium dicendum, quod sancta Synodus ius constituebat irritando contractus clandestinos, & penitus nullos declarando, obid fuit necessarium exprimere claris, & apertis verbis: neque sufficeret si solum inhabiles diceret tales, nisi & irritum statueret. Nec etiam sufficienter esset dictum irritum facere clandestinum matrimonium, nisi etiam ipsos sic cōtrahētes inhabiles faceret. Et ne maneat aliqua dubitandi occasio vtrunq; posuit ad maiorē declarationē. Quapropter tenendū est quod si qui sint, qui clādestine contra- *Ad argumentum.*

contraxerunt, manent in obligatione ad explendum eo modo quo licite possunt. Et tales qui clandestine contraxerunt cum solum inhabiles sint declarati, ad clãdestine contrahendum, poterit quilibet eorum, cum alia contrahere persona, dũmodo id publice fiat. Vel poterunt ipsi qui clandestine contraxerunt, publice & solemniter contrahere, & verum erit iritum matrimonium.

¶*Nono dubitatur an si quis clan seu secreto alicui promisit de matrimonio teneatur adimplere.*

9. *Dubium.* VIdetur quod non quia, vt patet ex supradictis, & expressum est in concilio. Omnis clandestinus cõtractus, est ipso facto irritus & nullus. Ergo similiter omnis clandestina promisio, de contrahendo matrimonio, erit nulla & irrita, & non obligat ad promissum, & est nullius momenti, post determinationem concilij Tridẽ. ¶Secũdo, si ille qui clandestine promisit, tenetur adimplere, eo esset quia tenet promissum & cõtractus, & alius similiter potest seipsum tradere promitenti. Sed ex hoc non obligatur, patet quia est ei prohibitum clandestine tradere. Et alteri similiter est ei interdictum sic contrahere. Ergo sequitur quod nullomodo tenetur.

¶*In contrarium est quia omne promissum debitum est in foro conscientiæ.*

HOc dubium reputatur graue post concilij Tridentini determinationem, & ab aliquibus grauibus viris & doctis dubitatum est.

1. *Notandũ.* ¶Pro decisione dubij est aduertendũ, quod ille qui promisit clam sine testibus alicui matrimonium futurum, vel hoc fuit solum, per verba de præsenti per mutuũ consen-

sensum: vel fuit solum per verba de futuro: & hoc dupliciter, vel solo vno promittente, altero tacente, & non cō sentiente, neque verbo, nec nutuus vel altero aceptante, & consentiente.

¶Secundo est etiam aduertendum, quod qui promisit clan alteri, vel fuit ignorās huiusmodi sancti concilij Tridentini decretum, vel sciens: & sciens, potuit dupliciter se habere, vel promisit absolute, vel promisit solum dare, seu se ipsum tradere, sed tñ clandestine, & non publice. *2. notandum*

¶Prima propositio, si quis alicui promisit, seu fidē dedit de matrimonio contrahendo, in futurum: etiā si pro misio fuerit clam, dummodo alias persona fuerit habilis ad contrahendum, tenetur seruare promissum, & fidē adimplere. Patet ex titulo extra de sponsalibus. Qui promittit alicui aliquid quod suum est, reddere tenetur, & quidē hæc conclusio olim non fuit dubia, sed modo post concilium dubitatum est, & probatur si fidem dansde matrimonio futuro clam, non teneretur modo adimplere ex eo solum esset, quia in concilio irritū est inane matrimonium clandestinum sine testibus, & proprio sacerdote. Sed hoc non obstat, quia ibi in concilio, solum matrimonium clan contractum irritū est, sed non promissio facta clam. Longe enim ista distant matrimonium clandestinum: & promisio de matrimonio clam. Sequitur quod cum promisio clam irrita nō sit: manet in suo vigore, sicut ante concilium. Sed ante celebrationem cō cilij, manebat obligatio ex iure naturali, ad adimplendū promissum. *1. propositio.* *In. c. ex literis. & c. si cu, & c. requisiuit etiā si iuramētū non interuenit in. c. de illis de sponsa impuberum. 22. q. 5. c. iuramē. S. Tho. in. 4. d. 27. q. 2. S. Anton. 3. p. tit. 1. c. 18. §. fina.*

¶Secundo, si talis qui clam promisit, non teneretur adimplere pomissum esset, quia nō valet adimplere, quod promisit sicut si impotēs promitteret, vel qui nō est sui iuris, vel si promittit, quod non habet. Sed qui clam pro-

 misit

misit supposito, quod sit dominus sui, & alias non sit impeditus potest adimplere, absq; aliqua difficultate. Quia potest adimplere publice se tradendo seu contrahẽdo coram proprio sacerdote:& testibus. Sequitur ergo ꝙ talis tenetur sicut ante tenebatur.

2. propositio. ¶Secũda propositio, qui promisit de pręsenti alicui clã, tenetur adimplere promissum, publice, & corã testibus. Dummodo alias non sit impedimentum, patet quia talis vere promisit, ergo tenetur adimplere si potest. Sed potest adimplere publice. & soléniter contrahẽdo: ergo ad id tenetur. nã si ille qui de futuro promisit etiã si clã, tenetur adimplere promissum, quia potest publice: cõtrahẽdo. A fortiori ille qui actu, dedit se ipsum, tenetur adimplere, quod promisit, & publice contrahere. Vnde eo modo quo verba de præsenti in sponsalibus ab illis qui legitimã nõ habẽt ætatẽ, censentur ac si de futuro & sponsalia iudicãtur, & promisiones futurarũ nuptiarũ. Sic similiter in casu qñ aliqui duo contraxerũt clã, & ad inuicem vnus alteri promisit, manẽt in obligatione promissi, ac si de futuro promisissent, & tenẽtur ad inuicem fidẽ seruare, & adimplere, vt possunt. Quod erit publice & cum solemnitate contrahendo, & hæc non videantur noua & libere dicta. Sed sunt necessario concedenda stãdo in iure naturæ, quod ablatum modo non est per concilium Tridentinum. Et est etiam secundum ius canonicum qui promittentem impeditum non simpliciter de obligat sed eum ligatũ existimat, ad reddendũ quando posit. Sic similiter qui alicui dedit se ipsum sed modo quo nõ potuit: manet obligatus, vt adimpleat modo quo potest. Si ergo non potuit adimplere clam se ipsum dando: adimpleat publice se ipsum tradendo coram testibus & sacerdote proprio.

Capi. vnico de sponsatione impuberũ in. 6. §. 1. et in. c. à nobis, & c. attestationes & c. si. eo. titu.

¶Tertia

¶ Tertia propositio qui alicui fidē dedit de matrimonio nō ignorādo canonē conci. Trid. clam, tenetur adimplere. patet quia si nō teneretur esset eo quod scit clam non posse seipsum tradere, sed hoc non obstat dūmodo simpliciter promisit. Etiam si promissio fuit clam, quia debet adimplere eo mō quo potest & ei consensum est, secus si non aliter intenderet adimplere nisi clam. 3. propositio.

¶ Quarta propo. si quis clā promisit alicui de matrimonio cōtrahēdo, & sua promissio formaliter explicite soluit de clā adimplēdo, cōtrahēdo talis nō manet obligatus licet pecet promittēdo. Patet quia promissio obligat iuxta volūtatē promittētis, & nō alias. Sed iste promisit clā ducere ergo ad clā ducēdū solū obligatur. Sed promissū sic adimplere prohibitus est. Ergo amplius non tenetur: nam & si posit adimplere cū solēnitate publice nō tñ tenetur ex vi promissionis, quia nō promisit sed solū clā. Et manifeste probatur de illo qui vouit religionē & paupertatem & continentiam in religione. Si tamen contingat, quod non recipiatur vel receptus expellatur iam talis non manet obligatus ad continentiam, vel paupertatem extra religionem seruandam. 4. propositio. Caiet. 22. q. 88.

¶ Sed quod talis sic promittens peccet patet quia illicitū promittit nā si exequeretur promissum, & clā contraheret contra prohibitionem faceret, & grauiter mortaliter delinqueret: vt supradictum est. sequitur ergo quod contra ius promiteret & sic peccaret.

¶ Ad primū in cōtrariū ex dictis patet solutio nā & si cōtractus matrimonij clā, sit interdictus in cōcilio promissio tñ non sic; & manet obligatio illa quę in iure naturę est, vt quis teneatur promissum adimplere si potest. Ad primū.

¶ Ad secūdū similiter dicendū quod ille cui promissio facta & clam, si acceptauit promissum, etiā si clam potest recipe- Ad secūdū.

recipere sicut permittit ius publice, vt docet concilium, & seipsum, etiam tradere. Ob id quando in conclusionibus dictũ est, quod quis tenetur promissum seruare etiã si clam promiserit. Intelligendum venit dummodo promissio sit acceptata ab alia parte cum facta est explicite, vel implicite verbis, vel signis. Nã cum sit stipulatio quędam in promissione matrimonij do, vt des: vno promittente, non dum nascitur obligatio quousq; alter consentiat: cui promissio facta est. Et cum constiterit de acceptatione promissi, tũc remanet obligatio apud vtriunque, quia matrimonium non potest claudicare. Si Petrus tenetur Marię quia ei promisit quę & acceptauit promissum: ille suo consensu seipsam obligauit etiam se traditurum Petro: neque poterit amplius resilire, nisi eo modo quo sponsalia per mutuum consensum dissolui possunt cedendo suo iuri de quibus dictum est, quid iura disponant in dissolutione sponsaliorum, quæ multis modis cõtingere potest. Sic etiam posset esse inter illos qui clam ad inuicem fidem dederunt de matrimonio, sed quãdiu durat promissio in suo vigore, quilibet adimplere tenetur eo, modo quo iure potest, & non est ei interdictuu.

Couarru. in. 1.p. epito. 4. c. 5. late.

Dubium. ¶ Hic posset esse dubiũ an si duo mutuo se amant, & vellent matrimonio copulari, sed timent parentes, vel alios consanguineos ne impediant an sit licitum consulere, vt in secreto mutuam dent fidem de matrimonio, vt sic cõstricti publice celebretur.

Solutio. ¶ Ad dubium ex dictis constat licitũ esse talem promissionem & consequẽter quilibet interrogatus, vel consultus potest consulere, maxime si id fiat ad releuandam suam vexationẽ, & vim quã patiũtur. ¶ Sed est aliud dubiũ an sicut licitũ est consulere, quod promittat in occulto futuras nuptias: licet cõsulere, vt post promissionem

Secretā occulte comisceātur, vt sic, videatur promissio facere matrimoniū consumatū, sicut olim ante conciliū Trid. vt iura disponūt, &c. Ad hoc videtur dicēdū, quod nullomodo liceret hoc consulere, quia talis accessus in secreto sine mortali fieri nō pōt est eo quod sit fornicatio qua ad non suam accedit, neq; fit sua, per concubitū sicut olim, quia ad sic contrahendum secrete inhabiles ab ecclesia iudicantur, neque ecclesia potest iudicare esse verū matrimonium, neque præsumptū tale. Quia sic in concilio Tridentino fuit diffinitum, in quo videtur deceptus quidā iurisperitus alias vir valde doctus, qui consultus consilium dedit de consumatione, etiam si coram testibus id fiendum dixerat sit, vt testes testimonium possent perhibere de consumatione. Sed adhuc consilium nō fuit, sanum, & grauiter peccatum est ex omni parte, quia etiā si testes essēt, defuit proprius sacerdos, qui modo ad matrimonium est necessarius: nam si id sufficeret via aperiretur iuuenibus lasciuis decipiendi fœminas. *Solutio.*

DECIMVM DVBIVM.

Opportune se se offert Dubium, antequam vlterius progrediamur, vtrum hæc de clandestino matrimonio, sic diffinita in vniuersum sint vera, vt nullo modo clandestine contractum teneat. *10. dubium.*

¶Videtur, quod sic patet ex concilij verbis, vt retulimus, quibus irritum declaratur matrimonium nō contractū in præsentia proprij sacerdotis, & coram testibus.

¶In contrarium videtur, qui bonafide publice contraxit, iuxta decretum concilij, & post inuentum est impedimentum. Ipso ablato poterunt secrete contrahere & erit ligitimū matrimonium alias nō posset scandalū vitari.

¶Hoc est vnum ex potissimis in materia, an quādo fuit impedimentum post solemne contractū matrimoniū, sufficiat interior consensus. &c.

1 ¶Pro solutione Dubij prænotandum, quod qui publice contrahūt, testibus præsentibus & parocho, iuxta decretū concilij in quibus fuit impedimentū quo stare nō potuit matrimonium, vel solum impedimētum fuit ex vna parte, vel fuit ex vtraque.

2 ¶Secundo, qñ ex vna, vel ex vtraque, vel fuit ignoratum tempore solemnis contractus, vel fuit scitum.

3 ¶Tertio, qñ aufertur impedimentum per dispensationē vel hoc sit secreto, vel publice, quia constat de impedimēto publice. Licet tempore contractus fuit occultum.

4 ¶Quarto, etiam aduertendum quod ablato impedimento, qñ fuit secretū: illi qui publice contraxerūt dupliciter se possunt habere, quo ad ratificandum matrimonium. Vel secreto interius, non prębendo consensum, vel exterius verbis ad inuicē prolatis. Sine sacerdote tamen & sine testibus, sed clam. Ita vt si de nouo fieret, vel a principio clandestinum censeretur.

1. conclusio. ¶In illis qui contraxerunt publice coram parocho & testibus, si aliquod fuit impedimentum ex illis quæ impediunt & dirimunt: nullum fuit matrimonium. De hac apud nullum dubium est. Et sunt iura quæ id diffiniunt & late probatum est in toto opere in prima parte, vbi de impedimentis sermo est.

2. conclusio. ¶Secunda conclusio qui cū solēnitate contraxerunt impedimentum ignorantes. Iuxta ignorantiam, & a culpa, & a pœna excusantur in tali contractu. Hæc etiam videtur esse clara, quia ignorantia excusat dixi iuxta ignorātiam, quia si inuincibilis, ab omni culpa, sunt immunes. Et si crassa, & supina a tanto excusatur. Quod si affectata esset

S. Tho. 12. q. 76. arti. 3.

ta esset nulla esset excusatio.

¶Tertia conclusio, post solemniter contractum matrimonium, impedimento cognito, & per dispensationem ablato: si publice cõstat de impedimento & dispensatione: necessario publice & cum solemnitate iuxta decretũ concilij, coram testibus & proprio sacerdote contrahere necessariũ est. Hæc conclusio patet quia a principio nullum fuit matrimoniũ ob impedimentum; si ergo ablato impedimento debet esse validum oportet sit sicut iure sancitum, sed iure sancitum est, quod coram testibus, & proprio sacerdote & alias sit irritum & inualidũ. Ergo id requiritur. 3. conclusio.

¶Item quia si excusari possent a publice contrahendo esset ob scandalum vitandum, vel ob aliud receptum ab ecclesia & probatum a doctoribus. Sed quando impedimentum fuit publicum & dispensatio publica, non solũ ex publica & solemni contractione non oritur scandalũ, sed potius oriretur, si id publice non fieret.

¶Quarta conclusio, quando impedimentum fuit secretum ex parte vnius, & dispensatio similiter secreta est. Si a principio solẽniter matrimonium est cõtractum corã testibus & proprio sacerdote, non videtur ad validationẽ sufficere interior consensus illius ex parte cuius fuit impedimentum. Casus est contingens frequenter & satis intelligibilis. Si Petrus contraxit cũ Maria quam post cõtractũ matrimoniũ deprehẽdit sororẽ Mariæ se carnaliter cognouisse, ignorauit, vel considerauit tẽpore contractus impedimentũ, post secreto adducit dispositionẽ ad validãdũ matrimoniũ, q nullũ fuit a principio, nõ videtur sufficere interior consensus. Patet quia matrimoniũ claudicare non potest, & per consensum vnius stare non valet, nisi mutuo consensu, vt est textus expressus 4. conclusio.

sed

sed in casu solum vnius est. Ergo non stare potest per solum interiorem vnius,& idem est si ex parte vtriusque fuit secretum,& non exprimitur nouus consensus verbis vel signis de nouo, hæc dicta sint modo & si olim ante hanc concilij determinationem nobis fuerit visum contrarium de mẽte Ricardi in.4.d.40.q.6. Vt adduximus in prima parte,speculi coniugiorum.arti.44. conclu.3.

5. conclusio. ¶ Quinta cõclusio,in casu posito per consensum expressum alio respondente etiam in secreto. Sine alia publicatione probabile videtur, quod sufficiat ad legitimũ matrimonium.in hoc consistit difficultas proposita. *Nota.* Probatur in casu si talis consensus habitus in secreto nõ sufficeret absque solemnitate expressa in decreto,eo esset quia esset clandestinũ & consequenter irritum & nullum:sed tale quando processit solemne cum proprio parocho & testibus,clandestinum non dicitur. Sequitur ergo quod in casu sufficeret.Maior est manifesta,&minor probatur. Quia ad clandestinum requiritur, quod non interuenerint testes & proprius parochus: sed in casu ista reperta sunt quia vere præcesserunt.Sequitur ergo quod non est dicendum matrimonium clandestinum,& sic consequẽter sufficiens,& validum est. Et quidem quod tale matrimonium clandestinum non dicatur quando præcesserũt *Caieta.* solemnitates,etiam si non fuit validum tunc;tenet Caie. in q.propria de clandestino matrimonio.q.2. Idem affir*Catherinus.*mat Ambrosius Catherinus,in.5.lib.contra Caiet.& sic sentit doctissimus Episcopus Segobiensis Couaruias in *Couarruias.* epitome.4.Decretalium.2.p.c.6.num.8.

¶ Est etiam ratio quia odiosum restringi debet,vt supra dictum est,iuxta regulam iuris. Sed hoc valde odiosum ergo videtur,quod verba huius decreti quando de testibus & proprio parocho debeãt intelligi, vt sit necessariũ quod

quod sit quando est legitimus consensus, & quando precessit solemnitas, licet tunc non habuerit effectum.

¶Tertia ratio est, quia testes, & proprius sacerdos, eo requiritur, vt testimonium peribeant de mutuo consensu. &c. Sed in casu quãdo solemniter contractũ est, quanuis non fuerit tunc suum effectum sortitum expressus est cõsensus: & testimonium peribere possunt testes, sicut si verum esset & ratum tunc.

¶Quinto, quia concilium voluit vitare peccata, & scandala, quæ oriri solent ex contractu clandestino, sed in casu si non valeret expressio consensus in secreto non vitaret: imo orirentur multa, & infamia aliquorum. Qui bonę famæ essent si post publice teneretur cõtrahere. Adde, quod per ecclesiam compellitur qui contraxit ad cohabitandum. & pro alia parte cum impedimentum sit secretum celebrare tenetur. si non posset per secretum consensum, sibi prouidere maneret talis in damnationis periculo. videtur, ergo dicendum quod sancta Synodus quando irritum, & nullum dixit matrimonium, vbi non sunt testes, & proprius sacerdos, intellixit de illis qui clam contrahunt, & nullomodo potest constare de corũ consensu. *Ricardus in 4 d. 40. q. 6*

¶Et quidem ante sanctum concilium Tridentinum grauissimorum autorum, tam Theologorũ, quam iurisperitorum, in casu sententia communis est, si aliqui publice contraxerũt, & matrimonium fuit nullum, quia aliquod inter fuit impedimentum, vt post dispensatione facta, & impedimento ablato. In secreto mutuo consentiant. *Couarru. in. 2 p. 4 c. nu. 4. Caie. q. 2. in 2 p. opuscul. Catherinus, lib. 5. contra Caieta.*

Hæc tamen intelligo, quando bona fide matrimonium est contractum: nam si malafide, scilicet cognito impedimento, sicut tales merito puniendi, & in pœnas inciderent contrahentium cõtra ius: non possunt iuuari inter- *Soto in. 4. d. 28. q. 1. ar. 2. con. 3.*

G preta-

pretam[...]ro prædicto. Quamuis si secretum est, & ex ali qua causa rationabili excusari possent, maxime quia in decreto concluditur, quod vestigijs concilij generalis in herendo: &c. Sed hic contractus in occulto quando pręcessit publicum, non erat prohibitum. Ergo nec modo irritum.

6. conclusio. ¶ Et si quæ dicta sunt in conclusione præcedenti probabiliter sint asserta: non caret probabilitate contrarium. Vt scilicet consensus priuatus non sufficiat. Sed sit requisitum publice solemniter coram testibus, & proprio sacerdote contrahere. Vel si scandalū futurum timetur dispensationem a summo Pontifice petere, vt in casu secreta expressio consensus sufficiat. Vel Pōtifex declaret decretum concilij quomodo intelligi debeat.

¶ Ratio est pro hac parte quia consensus ille clam sine testibus, sufficiens de se, non est: ergo per eum non contrahitur matrimonium, nec fit validum. Patet quia tales contrahentes sunt inhabiles ad sic secrete contrahendū, vt patet ex verbis concilij. Neque iuuari possunt publicitate, vel solemnitate, quæ coram testibus & proprio sacerdote præcessit, quia tunc illa non fecerunt ratum & legitimum matrimoniū. Quia personæ inhabiles erant ad contrahendum, ob impedimentum. Ergo irritum & inane fuit, quod tunc, & etiam est irritum, quod modo secrete fit. Ergo si ratum fit non pro vt tunc, sed pro vt nunc. Sed pro vt nunc non potest esse, quia clandestinus consensus non sufficit. Et quidem olim ante concilium Tridentinum, essentia contractus constare poterat per mutuum consensum in secreto. Ob id valebat sed modo est irritum, & inane tale matrimonium.

Quod nō firmatur tractu temporis quod de iure ab initio nō subsistit.

¶ Nam iuxta determinata in concilio Tridentino illorum, scilicet expressionis consensus mutui assistentiæ

pro-

proprij sacerdotis & duorum testitium simultas moralis & humana requisita est. Maxime quia verum sacramentum est, etiam si sit contractus humanus: Sed in alijs sacramentis ad essentiam non sufficeret, si verba præcederent: & post longum tempus esset in baptismo inmersio, vel in confirmatione, cõsignatio. Aut in ordinatione, esset libri, aut calicis traditio, & post ad duos dies essent verba. Vel econtra eodem ergo modo in præsenti cum sanctum concilium exigat ad effectum matrimonij, vt sit parochus: & sint duo, vel tres testes: cum expresione consensus, requiritur ad essentiam, quod ista simul interueniant. Ecce quæ faciunt dubium in vtranque partem, satis anceps & problematica apparet quæstio, sed hoc vltimum securius est. At in casu in quo scandalum graue oriretur, & infamia aliquorum, & vitari non posset, nisi per secretam expresionem consensus probabilem reputarem opinionem epicheia vtendo iuxta dicta in quinta conclusione: nam si leges diuine, hac equitate non carent, vt interdum interpretande sint, vt quę pro charitate sunt, contra charitatem non millitēt. A fortiori leges humanę, & concilij determinationes & Pontificum decreta pati possunt epicheiam. Ex hoc videtur, quod modo nō habeat verum quod diffinitum est in cap. per tuas, de conditionibus appositis, quia ibi in matrimonio contracto. Sub conditione a superueniente copula reputabatur matrimonium, quia videbatur recedere a conditione, modo tamen non probatur contractus, nisi adsit parochus, & testes. *Ad argumentum in contrarium.*

¶ *Ex dictis patet solutio ad id quod in contrarium adducitur.*

DVBIVM. XI.

Dubium.11. Consequẽter dubitatur circa illa verba decreti, vbi dicitur, quod contrahentes & testes ad arbitrium ordinarij puniantur, si aliter contrahãt, quam coram proprio sacerdote, & duobus, vel tribus testibus.

¶ Est ergo Dubium an clandestine contrahentes non seruantes illa, quæ in decreto sunt expressa, sint excommunicati ipso facto. Vel in aliam pœnam incidãt statutam a iure.

¶ Videtur, quod ipso facto sint excõmunicati. Patet quia in omni diocesi, hic est vsus, vt clandestine cõtrahentes: & testes, vbi non est proprius sacerdos: sint excommunicati ipso facto.

¶ Pro dubij solutione in primis sunt notanda verba decreti concilij. Parochum vel alium sacerdotem qui cum minore numero testium, & testes, qui sine parocho, vel sacerdote huiusmodi contractui interfuerint. nec non ipsos contrahẽtes, grauiter arbitrio ordinarij puniri pręcipit, sancta synodus. &c. Hęc sunt verba expressa cõcilij.

¶ Hic est aduertendum, quod in hac clausula cum puniendum dicat parochum qui sine testibus: & testes, qui sine parocho. Et ipsos contrahentes, omnes comprehendit, qui interfuerint matrimonio celebrando clam, non seruando illa, quæ expressa sunt in decreto, quãtum ad coniunctionem. Quia ad alia quæ præcedunt contractũ ipsum: ante in decreto positum, & nos supra exposuimus & de culpa quæ incurritur ex omissione. &c, Solum ergo modo sermo est, quando actu fit coniunctio.

1. conclusio. ¶ Prima conclusio contrahentes sine parocho, vel sine testibus, & testes, qui sine parocho, & parochus, qui sine testibus coniungit. &c. Ipso facto excõmunicati non sunt. Hæc conclusio probatione non indiget quia cum excõmuni-

municationi pœna tam grauis, & odiosa sit, & in textu non est posita non debet intelligi. &c.

¶Secunda conclusio, ordinarius ex præcepto tenetur tã testes qui sine parocho, quam parochum, qui sine testibus, & ipsos contrahẽtes, aliqua pœna punire ad eius arbitrium. Patet ex verbis decreti, vbi dicitur sancta Synodus præcipit, vt tales sic assistentes, vel contrahentes puniãtur ad arbitrium ordinarij. peccaret ergo ordinarius vel eius officialis, si sciens negligeret pœnam imponere transgressoribus huius decreti. *2. conclusio.*

¶Tertia conclusio, omnes qui contraueniunt huic decreto siue testes, qui sine proprio sacerdote, siue sacerdos qui siue testibus, & ipsi contrahentes, mortaliter peccant. Patet quia est contra ecclesiæ præceptum, & in re grauissima, ergo mortale. *3. conclusio.*

¶Secũdo, vbi pœnam imponi solet communiter excommunicatio, vel suspensio: transgresio mortalis est quia nunquam ista pœna nisi in culpa mortali imponi solet. Sed contra clandestine contrahentes communiter excõmunicatio fertur, & contra ministrum, qui sine testibus aliquos copulat, suspensionis pœna imponitur, vt in sequẽtibus dicemus. Sequitur ergo culpam esse mortalem. Et adhuc ante concilium Tridentinum, quando clandestinum matrimonium irritum non erat, & inane, sicut modo est, de se, erat mortale contrahere, vt asserunt doctores, quia contra multa Pontificum decreta, vt nos supra, quando de clandestino agebamus, nisi in casu, vt si virgo fuisset sub tutore, qui eam ignobili vult tradere poterat clandestine contrahere absque peccato. Vt Caieta. in Opuscul. q. propria. 2. de vsu matrimonij, & Henri. c. finali de clandestina dispositione, & glo. in cap. nostrates. 30. q. 5. Sed modo post concilium Tridentinũ adhuc *11. q. c. nullus, & c. nemo episcoporum, & de sententia excommunica. c. 1. in. 6. c. cum inhibitio. de clãdest. disposi. Caieta.*

in tali casu matrimonium clam esse non potest, eo quod sit irritum & nullum. Si ergo ante concilium clam contrahere mortale erat, a fortiori modo erit, vbi irritum & nullum est matrimonium sic celebratum. Vt late in superioribus probatum est.

4. conclusio. ¶ Quarta conclusio, si quis clam absque testibus & absq; proprio sacerdote, alicui promitteret eam in coniungiũ accepturam, & testes si addessent, & sacerdos si sine testibus, non contrauenirent huic decreto, neque puniendi essent, nec mortaliter peccarent.

¶ Probatur hæc conclusio, quia verba decreti in rigore sumenda, & vt sonant & ampliari non debent in odiosis, sed solum sancta Synodus dicernit, quod qui interfuerit contractui huiusmodi, hoc est celebrationi matrimonij postquam pręcesserunt alie solemnitates & publicationes, &c. Quod tales puniãtur, at promittere alicui matrimonium non est contrahere, nec est contractum celebrare. Sequitur ergo, quod tales nec sunt puniendi.

¶ Quod mortaliter non peccent, patet quia nulli fit iniuria, & non faciunt contra ecclesiæ præceptum, quia promittere clam interdictum non est. Et confirmatur, quia quis in re honesta, & alijs circunstantijs necessarijs seruatis vtens iure suo non peccat. Sed qui promittit clam sine testibus. Coram parocho, vel coram testibus sine parocho, vel solũ per se ipsum iure suo vtitur, quia sui corporis dominus est, quo ad hoc, & ei interdictũ nõ est. licet. enim tradere seipsum non possit sine aliquibus seruatis, vt disponit sancta Synodus, sed quod promittat non ei interdicitur. Sequitur ergo eum non peccare mortaliter, neque talis promissio est, irrita & nulla, vt supra diximus, imo tenetur qui promisit ius naturę seruare, & adimplere eo modo quo potest, scilicet publi-

re, & cum solemnitatibus in iure expresso. Et in tantum puto hanc conclusionem veram, vt etiam si de pręsenti clam esset promissio secluso scandalo, & contēptu dummodo in animo esset solemniter contrahere, quod talis mortaliter non peccaret neque esset puniendus, & teneretur adimplere promissum, vt supra diximus.

¶ Quinta conclusio, & si clandestine contrahentes, Synodali constitutione iuste excommunicentur: non tamen tales necessario sunt vitandi, quousque nominatim sint excommunicati. Hæc sit posita obid quod in aliquibus Synodalibus constitutionibus, id sit appositum, vt absque denunciatione aliqua vitari debeant. Vt in Salmantina Diocesi adnotat factum, Episcopus Segobiensis doctissimus Couarruuias in secunda parte epitome, 4. Decretalium, cap. 6. num. 9. Patet conclusio. Quia id repugnat constitutioni Martini quinti. Lata in Constantiensi concilio. Vbi cauetur, quod excommunicatos vitare non teneamur, nisi nominatim fuerint excommunicati, vel percussores fuerint tam manifesti clerici, vt nulla tergiuersatione id celari posit. Si quidem constitutio inferioris, contra constitutionem superioris vim non habet. Ex cap. cum inferior de maio. obedientia. 5. conclusio.

¶ Sexta conclusio, vltra pœnam ad arbitrium Episcopi inferendam, contra clandestine contrahentes, vel assistentes: contra concilij determinationem illa quæ olim ante concilium manent. Vt scilicet clandestine contractum matrimonium, coniugium non reputetur, sed adulterina fornicatio, trigessima questione 5. cap. aliter, & si quę sint alię pœnę iure appositę, hęc probatur. Nam si quando olim clandestine fiebat ma- 6. conclusio.

trimonium,

trimonium hanc pœnam contrahentes incurrebant,& non obstante prohibitione legitimum & ratum erat matrimonium, a fortiori, & modo post concilium durabit talis pœna contra clandestine contraherẽs, cum sit tale matrimonium irritum & nullũ. De quibus supra. Alia necessaria dicta sunt, & quod filij sint illigitimi patet ex textu cum inhibitio de clandest.disposi.& regia.l.2.titu. 15.part.4. sic Innocen. Hostien.& Ioan.Andre.Anchar. Abb.& alij ibidem.

7.conclusio. ¶Septima conclusio, coniuges post solemne contractum matrimonium coram proprio sacerdote:& duobus,vel tribus testibus:si ante benedictiones nuptiales simul in eadem domo cohabitent, non peccant mortaliter: neque obid aliqua pœna sunt puniẽdi. Probatur vbi nulla est præcepti transgresio, ibi neque culpa interuenit. Sed in tali cohabitatione in eadem domo, nulla reperitur,quia non est tale præceptum,vt ante benedictionẽ nuptialem nõ simul cohabitent,sed solum consilium est. Patet ex verbis concilij vbi habetur: sancta synodus hortatur,vt tales qui publice,& solẽniter cõtraxerunt in eadem domo non habitent ante benedictionem. Cum ante diceret de pœna inferenda contrahentibus,sine solẽnitate,præcipit sancta Synodus.&c.Manet ergo,hoc cõsilium esse & non præceptum. Et sic non obligare ad culpam in eadem cohabitare domo ante solemnẽ benedictionem. Sicut & hortatur,& tanquam consilium proponit,& non,vt præceptum, vt antequam contrahant publice,coniuges sua peccata confiteantur, & Eucharistiæ sacrosanctum sacramentum sumant. Sicut ista sub consilio posita sunt:& vim præcepti non habent. Sic etiã ante benedictiones nuptiales in eadẽ domo cohabitare: post solemne contractum matrimonium de quo infra.

¶Paro-

¶Parochus siue sacerdos secularis, siue regularis, qui nõ sibi subditos matrimonio coniunxerit, vel post contractum, benedixerit sine licentia, proprij parochi illorum qui sunt coniungendi, seu benedicendi ipso facto est suspensus, quousque a suo ordinario absoluatur. In hac conclusione declaratur, pœna in quam incurrit minister qui alienum, seu non sibi subditum sine licentia proprij sacerdotis coniungit in matrimonio, vel nuptias benedicit, & pœna est suspẽsionis. Patet expressis verbis decreti. Vbi ait ipso iure sit suspensus. Itaque suspensio non est solũ si coniũgat, & benedicat, sed est sub diiunctione, si solum coniũgat nõ sibi subditos pœnam incurrit suspensionis. Et si non coniugat, sed coniunctos benedicat: absque licentia proprij parochi, etiam est suspensus. Et hoc quovsque ab ordinario absoluatur. 8.conclusio.

¶Ex quo infertur, quod si in nouo orbe religiosus quicunq; sit ille, virtute priuilegiorum Leonis.10. & Adriani.6. Quibus ante vsi sunt in copulãdis neophitis in matrimonio, & nuptijs eorum benedicendis, modo etiam vteretur, esset suspensus ipso iure. Quia dicitur ibi quicunque sacerdos, siue regularis, siue secularis non obstante priuilegio, & inmemorabili consuetudine. Ergo priuilegio derogatum est per sanctum concilium, & alicuius valoris non mansit in hoc. Quia qui dedit priuilegium auferre potuit. Summus Pontifex concessit religiosis, vt possẽt matrimonio copulare, & nuptias benedicere ergo Põtifex qui tãtã habet potestatẽ sicut precedẽs, qui successit, potuit reuocare sicut & de facto reuocauit. Neq; possent consuetudine illa qua a principio conuersionis Indorum habuerũt seipsos defendere a suspensione. quia per sanctum concilium Tridentinum reuocatio expresse facta est cuiuscunque priuilegij. Corola.

9.conclusio.

¶Nona conclusio, religiosi in nouo orbe ex priuilegio, & noua concessione facta per sanctissimum Papam Piũ quintum, qui modo feliciter ecclesiam vniuersalem gubernat, pro illis qui conuersioni Indorum intendũt, possunt coniungere matrimonio, & nuptias benedicere: sine hoc quod in pœnam incidant suspensionis. Patet quilibet sacerdos de licẽtia proprij, potest in matrimonio cõiugere, potest & benedicere, de licẽtia ordinarij. Ergo & poterunt religiosi de licentia summi Pontificis, quia ipse primus proprius sacerdos, & ordinariorum ordinarius. Et omnes ab ipso habent iurisdictionẽ ordinariã. Quod fuerit cõcessum patet ex priuilegio, vt supra diximus ad instantiam Regis Catholici Philippi.2. in quo priuilegio specialis mentio de matrimonio facta est, vt possint religiosi eo modo, quo ante concilium Tridentinum poterant, de quo vide quæstio. 3. in expositione Clementine religiosi de priuilegijs, & in expositione priuilegij Leonis.10.quæst.3. Et in fine ponitur priuilegium.

21.d.c. in nouo, & .6.q.1.c. imitare & .8.q.1.c. in scripturis Palu.d.17.q.3.ar.2. Aluarus de plãctu ecclesiæ, lib.2.ar.11. Ludouicus Rom. singula.262. 39.d.c. præcipimus. Brunus de legatis, lib.5. cap.8.

¶Hic consideratione dignum est, quod in superioribus adnotauimus, quod de alieno sacerdote dictum est, quod sit ipso iure suspensus. Nam si proprius sit, qui coniũgit, vel benedicit, etiam si non seruet formam perscriptam in concilio: licet sit suspendendus, vel alia pœna affaiciendus: ipso iure suspensus non est. Quia solum de alieno loquitur. Ob id si proprius sacerdos, sine publicatione iungat, si tamen coram testibus, erit validum matrimoniũ: & non est ipso facto suspensus. & si proprius sacerdos coniungat, sine testibus, licet irritum sit matrimonium, & grauiter peccet, vt dictum est: & ad arbitrium ordinarij sit puniendus: nõ tamen est ipso iure suspensus Quia solum suspensus ipso iure declaratur, non proprius sacerdos, qui non sibi subditos coniungit in matrimonio, vel bene-

benedicit. Sed venit suspendendus sicut olim ante concilium Tridentinum per triennium ab officio ex textu cõmuniter intellecto cũ inhibitione de clandest. mattrimonio,& prępositus ibi Abb.& alij,in.c.latores de clero ex cõmi.minist.de quo vide Couar.in.2.p.epito.4.c.6.

DVBIVM. XII.

DVbitatur.12. Circa illa verba habeat parochus librũ, in quo coniungum,& testium nomina,diemque,& locum contracti matrimonij describat quem diligenter apud se custodiat. *Dubium.12.*

¶Dubiũ in quam est an parochus teneatur librũ tenere, vbi describat cõiugatos,vt fidẽ facere posit in iudicio,& extra iudiciũ,vel sufficiat describere quomodocunq;.

¶Videtur,quod tenetur librum habere, vt fidem facere posit in iudicio. Patet quia ideo prçceptũ est,vt scribat cõiugatos,& testium nomina, vt posit constare in foro exteriori de coniunctione facta. Sed ad hoc requisitum est authentice,& iuridice, fiat ergo.

¶*In conrrariũ est quia dicitur in concilio,vt describat.*

PRima propositio, sacerdos proprius tenetur in libro scribere coniuges,secundũ nomina propria & cognomina,& testes.&c. Diẽ & locũ. Patet quia sic in concilio expressum est,& iniunctũ. Ergo teneatur,nam verba ibi expressa non imponũtur de consilio,quia nõ dicit,hortatur sancta Synodus,sicut dicit quãdo de confesione coniugũ loquitur. Sed dicat habeat sacerdos apud se, quod verbum in iure,& in materia de qua est sermo,prçceptũ inuere videtur, alias frustratoria essent verba. *1.propositio.*

¶Secunda propo.sufficit,simplex in libro descriptio coniugũ,&testiũ,loci & diei quę fideliter per ipsum parochũ fiat, neque alia per tabellionem seu notarium requisita authẽtica est. Probatur,quia cũ hęc sint oneris & odiosa *2.propositio.*

amplianda non sunt ad casus non expressos. Sed in concilio solū dicitur, quod librū habeat vbi describat. Ergo sufficit quomodocunq; describere, vt memoriæ d̄seruiat etiā si in iudicio fides nō esset in foro cōtētioso adhibēda. Quia simpliciter describere describere est, non ergo am plius est requisitum & non video quare plena fides etiam in foro contentioso non esset adhibenda huic scripturæ cum ex mandato sancti concilij a parocho sit scripta.

3. propositio. ¶ Tertia propositio, ad hanc in libro descriptionem, non solū parochus obligatur, sed etiam regularis, qui in nouo orbe, vel alibi ex priuilegio habet vicem proprij parochi. Patet quia vbi eadem ratio, & idem ius, sed eadē est ratio apud religiosum qui ex priuilegio sanctissimi Papę Pij quinti, in nouo orbe coniungit, aut benedicit, neophitos: quæ est proprij sacerdotis. Ergo sicut proprius sacerdos tenetur, vt in prima proprositione dictum est, & tenetur religiosus qui ex commissione & peculiari priuilegio id facit. Quod volo notent religiosi ne putent ab hoc esse exēptos: non enim sunt, imo tanto peramplius ad id exequendum tenētur, quanto minus eis ex officio

Regu. iuris. incumbit. Et qui sentit comodum, & damnum sentire debet (iuxta regulam) vt si commodum reputemus hanc specialem concessionem posse coniuugere in matrimonio absque suspensionis pœna, & damnum (si sic vocandum est) & onus si onus dicdum est) sentiat: conscribendo in libro quem apud se seruet, omnes illos qui coniuguntur, & diem, & locū. Et quanto amplius maior multitudo. & magis timetur confusio: maior eis incumbit in hoc diligentia, & prælati prouintiales religiosorum tenē tur de hoc inquirere, & executioni mandare.

¶ *Patet ex dictis solutio ad id quod in contrarium.*

¶ Dubium

DVBIVM XIII.

DDbitatur.13.Circa illa verba prædicti decreti sancta Sydodus hortatur,vt antequam contrahant, vel triduo ante consumationem matrimonij, sua peccata diligenter confiteantur, & pie ad sumendam eucharistiam accedant.Dubium in quam est,an sit præceptum de cōfitēdo ante celebrationem matrimonij, vel consumationem eius.Et similiter de communione. Dubiū.13.

¶Videtur,quod sit præceptum,si id non esset præceptū, sed solum consilium,esset solum ob verbum,ibi expresse positum in decreto,hortatur sancta Synodus,in quo verbo admonitio, & non præceptum manifestatur. Sed hoc non obstat,quia aliquando iniure,verba confundun tur quo ad suam significationem, quia mando aliquādo ponitur pręcando,seu hortando, ar.cap. mandastis. 2.q. 2.Vbi Episcopus mandat Papę sicut etiam rogo,aliquādo pręceptiue sumitur.Vt.11.q.1.cap.rogo,sequitur ergo quod ex verbo hortamur in pręsentiarum nō potest certo colligi consilium esse,& non pręceptum.Et mando in cap.priuilisarius.24.q.3. Vti notat ibi glosa solum exhortationem significat.

¶*In contrarium est communis intelligentia, vt verbum hortamur,in sua propria significatione sumatur.*

PRo solutione notandum,vt colligi potest ex S.Antonino.2.p.tit.4.c.2.Et ex Panor.in cap. clerici officia, de vita,& honesta.clerico. & glosa geminiani in cap. vt animarum,de constitutionibus,in.6.& Ioan. Andre.in. cap.relatum de cleri. vel monach. dātur nonnulla signa ad cognoscendum,quādo materia est pręceptiua,vt quia de necessarijs ad iustitiam, vel charitatem, vel diuinam reuerentiam,& sic est pręceptum Si vero non constet de materia,& constet de voluntate instituentis,quod fuerit Nota. S.Antonin. Panor. Ioan. And.

præceptiua:erit præceptum. Quia intentio pręponderat verbis,& quando nullum istorum cõstare potest, ad pœnam,si imponitur transgressoribus est attẽdendum.quia si imponitur excommunicatio late,vel ferende,pręceptũ est.11.q.3.c.nullus,&.c.nemo Episcoporum.Et de sña excõmunica.c.1.in.6. Et similiter si ponitur pœna suspensionis,depositionis,vel interdicti, & similiter si indignationis omnipotentis Dei,& maledictionis. Patet de statu regularium,cap.vnico in. 6.

2.notandũ. ¶Secundo notandum, quod consilium a præcepto differt:per hoc, quod consilium non est de necessarijs ad salutem.Pręceptum sic.& consilium ordinatur ad præceptum,vt medium ad finẽ.De quo.S.Thom.quo lib. 4.q.12.&.22.q.80.Et vide.12.q.99.arti.5. *S. Shom.*

3.notandũ. ¶Tertio aduertendum, quod non omne, quod per verbum imperatiuum ponitur,importat præceptum.Quia fere omnia consilia Euangelica posita sunt per verbum imperatiuum,vt patet ex Matthęo. Omni petenti te tribue,& qui percuserit te in vna maxilla præbe ei alterã. Et si quis contendat,& petat tunicam da ei & paleum. &c.In quo deficit Abb. in cap. vestras de cohabitatione clericorum, & mulierum qui absolute contrarium dixit.Et quamuis in iure canonico diffinitum videatur, vt colligitur ex Clementina exiui de paradiso.§. cum autẽ, quod quæ statuntur in iure per verbum præcepti,aut æquipolentis præcepto ad mortale obligent non est sic intelligendum,in lege diuina semper,vt ad mortale obliget.Nam Christus Redemptor noster ab eo refectis discumbere pręcepit,& Apostolis iussit apponere,& curatis infirmis præcipit, vt nemini dicerent sed tamen non voluit Christus Redemptor noster ad mortale obligare, sed si obligatio,venialis videtur. *Matthæi.5. & .6. et.7.* *Abba.* *Marci.8.*

¶Et

¶Et verbum oportet, aliquando dicit præcepti necessitatem, vt in.6.cap.de præscriptionibus, & aliquando cõgruentiam, & honestatem, vt.25.quæst.in cap.1. Quapropter non oportet recensere inter verba æquipolẽtia præcepto. Sicut adnotauit Alphonsus de Castro, in suo de lege pœnali. cap. 5. documento. 4. contra Ioannem de Medina in suo Codice de pœnitentia, quando de ieiunio sermonem fecit. *Castro.*

¶Prima conclusio, coniuges, ante solemnem coniunctionẽ in matrimonio, quę pręsente parocho, & testibus ex perscripto sancti concilij fieri debet, ad contritionẽ peccatorũ tenentur, sub mortali, si immortali sint. Probatur, hęc conclusio. Ad omnia sacramenta ecclesiæ iuste recipienda, quilibet ex pręcepto tenetur, sine obiece peccati mortali esse. Sed sacramentum matrimonij ecclesiæ sacramentũ est vnum de septem, in quo datur gratia digne recipienti, sicut in alijs sacramentis. Ergo sequitur, quod coniuges tenẽtur per contritionẽ se dispenere. Maior est axioma Theologicũ omnibus probatũ. Nam si ad vasa domini portanda, olim munditia requisita erat: a fortiori ad sacramenta digne recipienda, nam mundamini qui fertis vasa domini olim in lege dictum est. Et minor est notissima, & fide tenenda, & ab ecclesia sancita & expresse determinata in concilio Florentino, & diebus nostris in Tridentino, & licet olim ab aliquibus catholicis fuerit controuersum an matrimonium gratiam cõferret modo tamen nulli Catholico dubitare licet absque crimine hęreseos. Cum ergo ita res se habeat, & disponi homo (conscientiam mortalis habens) non possit, nisi per contritionem, quia nisi pœnitentiam egeretis simul peribitis, & in quacunque hora peccator ingemuerit peccatum suum, amplius non *1. conclusio.* *Conci. Florẽ.* *Conci. Trid.* *Magist. sen.* *Luca.3.* *Ezechi. 18.*

recor-

Sot. in. 4. d. 6. q. 11. ar. 7. recordabor, &c. Dixi per contritionem quę vere sit contritio, vel existimata talis, quia stat cum susceptione sacramenti ex atrito contritum fieri. Neque dubium est, sacrilegum esse, hominem qui sciens ad sacramentũ ecclesię recipiendum accedit cum conscientia peccati mortalis. *Caietan.* Et ex hoc multi sunt graues autores Caietanus & alij, vt contendant matrimonium per procuratorem cõtractum, sacramentum non esse ea ratione qua gratiam cum conferat, requirat suscipientes dispositos, & scientes recipere. Quod in tali matrimonio per internũcium celebratum difficere constat. Cum dormientibus coniũgendis, vel in peccato mortali perseuerãtibus: aut altero ipsorum pernucium matrimonium perfici existimabãt, contrarium opinantes. Quamuis modo per diffinitionẽ cõcilij huic contrauersiæ finis sit impositus. Maneat ergo pro certo diffinitum, coniuges ante matrimoniũ percipiendum disponendos per contritionem veram aut talem existimatam. Et cum sola attritione absque sacramẽti susceptione hominem in gratia constitui non contingat: dari nisi hoc demus dilectioni Dei super omnia quę virtute peccatorum detestationem includit. Et martyrio in quo priuilegium singulare relucet, cum maiorem charitatem habeat nemo quam vt animam suam ponat pro amico. De quibus alias suo loco. Scio tamen a doctoribus Theologis differentiam poni in dispositione requisita ad baptismum, quod vere de directo ad peccata delẽda instituitur, & ad regenerationem. Et sacramentũ pœnitẽtię, quod pro mortuis. Vt in istis duobus formalis dolu requiritur, quę tamen ratio par in alijs sacramentis nõ est, sed suo loco hęc ex professo tractãda: nam aliquibus hęc diffinita non placẽt. *S. Tho. 3. p. q. 68. ar. 4. ad. 2. Sot. in. 4. d. 12. q. art. 4.*

2. conclusio. ¶ Secunda conclusio coniungendi in matrimonio, neq; ante

ante susceptionem sacramenti matrimonij, neque ante eius consumationem: ex præcepto ad confesśione sacramentalem tenentur. Probatur, quia si essent obligati maxime ex verbis decreti, & concilij citatis. Sed ex ipsis nõ constat tale præceptũ. Patet, ex verbis expresśis non cõstat, quia non est verbum præcepti, neque æquipolens: imo est verbum, quod consilium inportat, scilicet hortatur sancta Synodus. &c. Vbi ergo consilium, & adhortatio: non videtur pręceptum, necessario affirmare.

¶Secundo, si esset præceptum de confesśione quãdo verbis constare non posset, oporteret id ex pœna apposita intelligere: vt in principio notatũ est. Sed in decreto non est aliqua pœna apposita transgressoribus, sequitur non esse præceptum.

¶Et valde considerandum, quod ad contritionẽ præuiã non est adhortatio imo nullum est verbum positũ, quod faciat mẽtionem de contritione. & de confesśione cum sit mentio, fit per verbũ hortatur, vt spiritus sanctus per patres in concilio Tridentino loquens det nobis intelligere primum sub præcepto compertisśimum, vt explicatione non indigeat, scilicet, vt doleant de peccatis. Cõfesśio tamen, quia sub obligatione non erat, tanquam salutare consilium est appositum.

¶Tertia conclusio, si coniugati sumere debent eucharistiam, vocalis confesśio, ex pręcepto necessario debet pręcedere. Probatur, hęc cõclusio ex ecclesię determinatione in concilio Tridentino sesśione.13. cap.7. In hęc verba communicare volenti reuocandum est in memoriã eius pręceptum probet seipsum homo. Ecclesiastica consuetudo, declarat eam probationem necessarium esse, vt nullus sibi conscius mortalis pecati quantum vis sibi cõtrictus videatur. Absq; pręmissa sacramẽtali confesśione, 3. conclusio.

I ad sa-

S.Tho.in.4. d.16.et.17. q.3.ar.1.q.4. Scot. Dura. Palu.d.9.et 17. Pano. Ricardus.

ad sacram eucharistiam accedere debeat.&c.

¶Et quidem ratio ad conclusionem sufficientisima, in concilio declaratur ecclesiastica consuetudo, quæ a tempore apostolorum emanasse videtur. Quod antiqui,& probatisimi sancti doctores probant.

¶Hæc sic antiquorum Theologorum communis intelligentia est. Vt Caie. singularis videatur incedere in summa,& in.3 p.q.80.ar.4.& super illa verba.1. Corinth.11. Probet autē seipsum homo. &c. Et si ante Caie.Panor. extra de celebratione missarū.c.de homine,& Ricardus. d.17.ar.3.q.6.in.4.Idem affirmare videantur,sed tamen modo nullo pacto hoc defendi potest,cum per sanctum concilium fuerit prohibita talis defensio , & nullum prorsus remanet conclusionis dubium.

Soto.

¶Doctores qui pro veritate adduci possunt legat,qui voluerit apud magistrum Soto , in.4 .dist.12. quæst.1.ar-4.videat, & Castro,in summa de hæresibus,lib.6. verbo eucharistia hæresi.10. & si nimius videatur çamorensis, in Caieta.eum in cathalogo hæreticorum hæreticis annumerando.Nam sine nota hæresis ante ecclesiæ determinationem potuit illam suam , quantum vis singularē opinionem Caie.defendere.

¶Manet ergo declaratum decretum concilij in hac parte,de præparatione requisita ante coniunctionem , hanc matrimonialem : in quo maxime fideles monendi,ne tā barbaræ , & insolenter , & irreuerētur, accedant,ac si sacramentum ibi non esset: & solum res ageretur prophana,& non sacra.Ex quo & hęretici sui erroris ansam desumpserunt,& negandi sacramentum coniungij, & gratiam , quę ibi (si non ponatur obex)confertur,ex opere operato,sicut in cęteris sacramētis. Et ad memoriam reuocare liceat illud Thobie. 8.

Thobie.8.

¶Cùm

¶ Cum Thobias accepit Saram in vxorem, dicitur tunc hortatus virginem, dixitque ei Sara exurge, & de precemur Deum hodie, & cras, & secundum cras, quia his tribus noctibus Deo iungimur. Tertia autē transacta nocte in nostro erimus coniugio. Filij quippe sanctorum sumus, & non possumus ita coniugi, sicut gentes quę ignorant Deum. Hęc Thobias, quibus verbis vnice instruūtur Christiani, quo pacto disponi debeant ante coniunctionem hanc: & orationibus sit agendum, & instandum: vt felicem sortiantur societatē. Vt scilicet Deo seipsos reconcilient (si conscientia mortalis sit) per dolorē de peccatis, propter Deum offensum. Vt si non sit contritio, sit tamen attritio existimata contritio. Et confiteantur sua peccata, vt si forte dolor perfectus non erat, sacramento perficiatur, & sacrosanctum eucharistię sacramentum sumant: & sic coniungantur sancti, vt filij sanctorum, & nō velut ethnici, infideles qui extra ecclesiam sunt, quorum damnatio certa est.

DVBIVM XIIII.

DVbitatur. 14. Circa illa verba decreti discernit sancta Synodus, vt huiusmodi decretum in vnaquaq; parochia suum robur post triginta dies habere incipiat. A die primę publicationis in eadem parochia facta, numerandos. Dubiū. 14.

¶ Dubium inquam est, an hoc sacrosanctum decretum a die constitutionis obligauerit, sed tamē a transgressione fuerint liberi, qui nihil audiuerunt.

¶ Et videtur, quod sic, nam lex diuina euangelica a Christo lata, & de baptismo, & de alijs sacramētis. Itē de reuocatione matrimonij ad pristinū statū, vt vna vnius esset, 1

S.Tho.12.q. 103.ar. 4. & repudium nullatenus concederetur, vt in lege scripta, statim a passione Christi vim habuit obligandi. Quãuis transgressores per ignorantiam excusemus. Vt patet de baptismo qui fuit obligatorium statim a promulgatione. Et patet in cap. gaudemus. de diuortijs, vbi si infidelis conuertitur ad fidem, primã quam habuit debet sibi copulare. Etiam si eam repudiauerat, & non nisi vnam retinere potest, quod non esset si lex nõ haberet vim obligandi ante promulgationem, quia pono modo veniat in notitiam infidelis lex Christi, & statim audito pręconio Christi conuertitur. &c. Vt late disputatur in.2.p. huius operis.

¶Secundo, quia si non obligat vsque ad promulgationẽ in parochia propria. Fidelis qui apud infideles est, vbi nulla facta est huius decreti promulgatio, etiam si alias non ignoret decretum, poterit sine parocho, & testibus matrimonium contrahere, dummodo alias nullum sit impedimentum. Quod tamen videtur falsum, vt supra in dubio proprio disputatum est.

¶Item, tertio eodẽ modo, si lex, hæc de matrimonio nõ
3 habuit vim statim. Quando est condita, sed obligatio est dilatata, vsque ad promulgationem in parochia: ergo fidelis non ignorans statutum, quia scilicet erat pręsens tridenti quando canon conditus: veniens postea in patriam suam, vbi non est facta promulgatio, posset non obstãte concilio contrahere, vt ante, & teneret sine testibus, & proprio sacerdote. Sed hoc videtur in conueniens ergo.

¶ *In contrarium sunt verba decreti aperta.*

1.nota. S.Tho.12.q. 90.ar.4. & in.4.d.3.ar. 5.q.3. PRo solutione dubij notandũ, quod ad vim legis inter alia requisita vnum est, quod promulgetur patet ex cap. in istis. d. 4. Nam cum lex regula sit actionum nostrarũ oportet applicetur regulandis, quod per promul-

tio-

tionem contingit, vnde.l.leges. C.de legibus. & consul. dicitur leges sacratissime quæ constringunt hominum vitas,intelligi ab hominibus debent,& patet in.c. ad hęc de postula.prelatorum,& de constitu .c.cognoscentes.

¶Secundo notandum,quod ad promulgationem, cum primo est promulgata in curia,vel regni metropoli,obligat vniuersos licet a culpa ignorantes excusari possint,& quod Cęsarea lex in singulis prouintijs diuulgari debeat, &Romana sufficiat Romę,asserit Panor,in.c.nouerit de sententia excommunicationis,& Siluester, in verbo lex. q.6.Hoc tamen intelligitur quādo lex ipsa tempus obligandi non adducit.Omissis ergo alijs quę in propria materia tractari solent ad dubium. *2.notan.* *Panor.* *Siluester.*

¶Prima conclusio,huiusmodi decretum, tum quantum ad illa quę seruanda sunt, quę non sunt de essentia contractus: tum quantū ad illa, quę de eius substantia sunt: & alias contractus irritus, & nullus:vim obligandi non habuit statim cum primum Tridenti in concilio a patribus statutum est.Patet ex verbis expressis eiusde decreti,vbi ait quod post.30.dies ab eius publicatione habeat robur ergo non habuit vim & robur statim cum primo canon est conditus. *1. conclusio.*

¶Secunda conclusio,post promulgationem factā in prouintia in cathedrali ecclesia,licet vicinos seu parochianos ipsius cathedralis obligat post.30.dies,non tamē obligat per omnes ecclesias diocesis. Hęc dubia esset si verba expressa in decreto non essent, vt scilicet sufficeret promulgatio in prouintia in cathedrali ecclesia. Nam si sufficeret Romę promulgatio quando lex est Papalis,& in loco concilij quando statutum est,a fortiori sufficeret nisi i cathedrali ecclesia in aliqua diocesi solemnis publicatio facta esset.Sed tamē non sic de isto statuto.Eo quod sunt *2.conclusio.*

verba expressa, quod solum habeāt vim obligandi post 30. dies, a die promulgationis facte, in eadem parochia. Ergo ante non habet vim.

3. conclusio. ¶ Tertia cōclusio, decretū hoc (de matrimonio) tam solē ne conditum in concilio Tridentino, tūc solum obligat quādo publicatum est seorsum, in parochia, post. 30. dies a publicatione facta. Hęc patet ex expressis verbis statuti. Voluerunt patres concilij, huius legis sufficientissimā promulgationem fieri: & non confuse, neque in generali. Sed particulariter, vt ad omnium aures veniret statutum: nam & si in legibus non irritatorijs sufficeret, illa solēnis promulgatio Romę: & tunc obligare, vt Panor. docet in cap. cognoscentes de constitutionibus. Tamen quando irritatio graduum est, vel personarum, vt in matrimonijs, periculosum esset, si statim vim haberent obligandi, ante sufficiētem promulgationem. Obid per quā sanctę in concilio tempus diffinitum, post quod obliget

Panor.

Corrolariū. ¶ Ex istis inferre licet, quod si quis Tridenti, cum esset nouit quidem statutum: post tamen in patriam reuersus contraheret clandestine, matrimonium non esset irritū. Patet quia nondum promulgatio facta est. Et similiter, si quis certo sciret in cathedrali ecclesia diuulgatum statū: nō tñ in suo oppido, neque in sua parochiali ecclesia, etiam posset se habere illo modo quo ante. Quia nondum habet vim obligandi, neque personę sunt inhabiles ad sic clam contrahendum ante publicationem. Imo etiam facta publicatione in parochia, intra diem. 30. adhuc nō esset irritus contractus. Patet ex verbis statuti quibus standum. Quia cum sit lex quę irritat, & valde odiosa, cum rigore, & strictissime intelligi debet.

Iuris regul.

ad primum. ¶ Ad primum in contrarium libere concedimus legem Christi, quia vniuersalis legislator est Christus, statim habuisse

buisse vim legis, & obligandi rationem & per ignorantiam excusatur ante promulgationem. Secus est de lege humana, maxime quando sunt verba expressa in lege ex quibus constat de intentione legislatoris. Et similiter, si Christus Redemptor noster tempus in suis legibus apponeret, ante quod neminem vellet obligare, nō obligasset lex: nisi ab illo tempore.

¶Ad secundum, quod difficultatem habet superius ex proposito dictum est. Dici posse, talem nullomodo teneri ad statutum. Et si probabile appareat si notitiam habuit, quia non potest in parochia fieri promulgatio obligari, quando notitiam habuit decreti, rationi consentaneum videtur, & iuxta verba statuti probabiliter dictū non obligari magis quam, si tale decretum institutum non esset, quia patres in concilio qui potuerūt legem cōdere, & modum potuere imponere, quomodo ligare, & quando deberent obligare. Et quia huic, promulgatio facta non est statuti: quandiu non fuerit subsecuta promulgatio, manet deobligatus. Et eo modo contrahere potest alijs seruatis quomodo poterat ante concilium Tridentinum, sine parocho. Quia habere non potest, & sine testibus, si adhibere nolit hoc debet intelligi, si non fuit quando promulgatio facta est in parochia apud fideles. Quia talis si post captiuus esset apud Thurchas maneret sine remedio in matrimonio. *ad secundū.*

¶Neque mirum cum etiam maneret sine alijs sacramentis necessarijs: nam neque posset confiteri. Neque eucharistie sacramentum suscipere, neque confirmari. &c.

¶ *Ad tertium solutio satis constat ex dictis.*

¶Hic

HIc finis est expositionis totius decreti de cldãestinis matrimonijs. Esset hic questio mouẽda & amplissima, amplissime tractãda. An ecclesia potuit iure suo vtẽs huiusmodi psonas, alias habiles & legitimas, illigitimas reddere, ad sic clandestine contrahendum. Verum & si a multis viris doctis & reuerendissimis Episcopis in concilio existentibus, id fuerit dubitatum, & contrauersum, iam ab ecclesia diffinitum & determinatum, ita est. Vt catholico dubitare non liceat, neque in controuersiam adducere vnde in canone. 4. in sessione. 24. Hec verba habentur. Si quis dixerit ecclesiam non potuisse instituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in ijs cõstituendis errasse, anathema sit. Ecce qualiter diffinitum est, & quod potest impedimenta apponere matrimoniũ dirimentia, sicut potuit inhabiles reddendo personas ad occulte contrahendum, irritando, & annullando tale matrimonium: cum ante hanc determinationem esset matrimonium clandestine contractum, ratum, & legitimũ sicut ab eodem concilio diffinitum est, in principio, in. c. 1. non ergo ecclesia catholica errauit in hoc neque errare potest, quia spiritum sanctum habet gubernatorem. nec hoc faciens ecclesia mutationem facit, circa substantiam sacramenti: quia sicut & nouum sacramentum instituere non potest, quia talem potestatem non habuit a Christo. Sic nec substantiam mutare, sed tamẽ habet potestatem in aliqoud sacramento præuium, & cum persone que cõtrahere debẽt matrimonium, aliquid sit preuiũ: & quod pallam fiat, & non in occulto etiam de preuijs sit, potest ecclesia. & cõgruentissime. Hoc ecclesie datum est, vt discernere posset inter personas que deberent contrahere, & modũ quo nam, cum in matrimonio sit obligatio nõ ad horã, vel annũ sed perpetuo vsq; ad mortem vinculũ indi-

Claudius specus in proprio tracta. Iacobus naclãtus.

S. Tho. 3. p. q. 60. ar. 2.

in dissolubile,consentaneũ fuit hoc maturo iudicio, perpendendum, & non temere contrahi debet. Sicut, & in voto solemni etiam perstringit,quomodo & quando vinculum teneat indissolubile,quia traditio non ad tempus, sed vsq; ad mortem est. Et quia in alijs sacramentis a matrimonio, hæc non militat ratio cõuenientissime de matrimonio tam peculiaris, & vsq; ad minima queque ab ecclesia ratio habita est. Et quia ctõractus est humanus. Quod vt diximus in alijs sacramentis non est.

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

Appẽdix ad illa quæ de cognatio. spirituali ab arti.55.per nõnullos arti. dicta sunt in 1.p. speculi.

STATVIT sancta Synodus, vt vnus tãtum, siue vir, siue mulier,iuxta sacrorum canonum instituta, vel ad summũ vnus, & vna baptizatum,de baptismo suscipiant.&c.

¶Quę ergo sunt de nouo consideranda,& iuxta concilij decretum addenda,vel mutanda, vel restringẽda ad illa, quæ antiquitus de cognatione spirituali,& a nobis adducta in proprio loco,in prima parte.ar.56.sunt hæc.

¶Primum sancta Synodus statuit, vt in baptismo solum sit vnus,siue vir,siue fœmina, qui de fonte leuet, quem patrinum vocamus, & ad sumum vnus, & vna. 1

¶Itaque sancta Synodus non amittit plures patrinos,viros,vel mulieres:quia si duo adhiberi debent,vnus debet esse vir,& alter fœmina.

¶Secundum,quod ait est,quod inter huiusmodi suscipiẽtem,vnum vel duos,inter baptizatum,& patrem,& matrem baptizati,& suscipientem, sit cognatio spiritualis. 2

¶Hæc non sunt de nouo,sed secundum iura antiqua ita dispositum est,vt patet in proprijs titulis in decretalibus & in.6.

K ¶Ter

3 ¶Tertium, quod inter baptizantem, & baptizatum patremque, & matrem eius, sit etiam cognatio spiritualis, hæc etiam sunt secundum ius commune.

¶Sed quod addit nouum est, quia dicit tantum, ita quod non est fraternitas, quæ solebat esset inter filios baptizantis, & leuantis, & ipsum baptizatum. Sed solum ille primus gradus cognationis spiritualis manet: & cæteri amplius exclusi sunt. Et obid nullum ad contrahendum matrimonium impedimentum est.

4 ¶Quarto, quod statuitur est. vt parochus antequã baptizet, sciscitẽt ab eis, ad quos expectat. Quẽ eligãt ad suscipiendum in baptismo, seu ad leuãdum de fonte vel in patrinum, quod idẽ est, & vnũ, vel duos si eligãt solũ ad suscipiendum in baptismo admittat: alijs seclusis.

5 ¶Quintum iniungit, vt parochus in libro describat nomina eorum qui leuãt. De fonte, & baptizatũ. & eos doceat cognationẽ spiritualem quã contraxerunt. vt nulla ignorantia excusari valeant.

6 ¶Sexto statuit sancta synodus. Quod si alij assistentes baptismo attigerint, vel tetigerint baptizatum, ob hoc nulla cognatio spiritualis insurgat, neq; aliquod oritur impedimentũ pro matrimonio contrahẽdo. Quia tales non habẽtur, vt patrini, sed solum ille vnus, vel alter, qui fuerunt selecti a parocho ante quam ad baptismum procederet. Et hoc diffinit sanctum concilium, non obstantibus, quibuscunq; in contrarium constitutionibus.

7 ¶Septimo statuit, quod hæc seruentur. Et si parochi negligentia secus fuerit factum, ad arbitrium ordinarij talis parochus puniatur.

8 ¶Octauo statuit sancta Synodus simile, in cõfirmationis sacramento. vt cognatio spiritualis quę in confirmatione oriri solet, nõ se extẽdat amplius nisi solũ ad confirmãtẽ, & con-

& cõfirmatũ, illiusq; patrẽ & matrẽ, ac tenentẽ ad confir mationẽ. Hæc in. c. 2. & addẽda veniunt ad supradicta, vt diximus tanquam de nouo restricta, & ordinata.

¶ Est hic etiam aduertendũ, ꝗ & si cognatio spiritualis olim extendebatur ad vxorẽ cognitã carnaliter, vt patet extra eod. ti. c. martius, & in. 6. eod. ti. c. vnico. Vt late pro batũ est in ar. 56. in. 1. p. speculi. post conci. Tri. nõ extẽdi tur. Quod patet eo quod sanctũ conciliũ voluit restringe re gradus cognationis spiritualis: & cũ solũ expressa fiat mẽtio de cognatione inter baptizãte, & baptizatũ, & patrẽ & matrẽ eius, & inter leuãtẽ, & baptizatũ. &c. Et nulla fit mẽtio de vxorę cognita. Nõ est talis cognatio extẽ sa ad eã. obid, & si Petrus leuãs, vel baptizãs cognatus sit leuantis seu baptizati: non tamẽ vxor eius. Et quia ista in fauorem matrimonij posita sunt oportet, sic ampliare. *Nota.*

¶ Etiã est singulariter notãdũ ꝗ S. Pap. Pius. 5. ãno. 1566. anno. 1. sui Põtificatus ad dubiũ quodam propositũ. An scilicet personę quę contraxerant ante concilij confirma tionem, in gradu olim prohibito, indigerent dispensatio ne post confirmationẽ concilij, cum ante non valeret ma trimoniũ. Summus Pontifex in quodam proprio motu declarauit, quod tales licite manebant in matrimonio si ne alia dispensatione, dummodo essent coniuncti, in illis gradibus cognationis spiritualis, qui modo exclusi sunt in quibus potest matrimonium stare. Vt si. V. G. filius tenentis in baptismo, contraheret cum tenta seu baptiza ta a patre. Etiam si ante confirmationẽ cõcilij Tridẽtini, nullum erat matrimoniũ. Vult summus Pontifex, quod absq; dispensatione aliqua, post confirmationem concilij, maneant in matrimonio. Eo quod ille gradus modo prohibitus non sit. *Pij. Quinti declaratio.*

Appendix ex coci. Tri. ad illa quæ de publica honestate olim.

¶ *Ad illa quæ de publica honestate, in iure olim diffinita, & late tractata per nonnullos articulos, a.51. articulo incipiens in prima parte est addendum.*

IN cap. 3. sessionis prædicte. 24. de publica honestate loquens. Iustitię publice honestatis impedimentũ, vbi
1 sponsalia quacunque ratione valida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit.

¶ Vbi sponsalia valida sunt, sancta Synodus discernit impedimentum publice honestatis, non extendi vltra primum gradum.

¶ Hæc sunt notanda: nam olim in sponsalibus contractatis post septennium, inter consanguineos, vel affines, qui impedimentum ignorabant: etiam si nulla essent, orieba tur prædictum impedimentum. Vt patet ex cap. vnico, in. 6. de sponsalibus, vt a nobis probatum est, in articulo 52. Modo est ablatum, itaq; etiam si iuris præsumptione valida sint sponsalia, non oritur impedimentum, si modo nulla sint sponsalia, & vbi oritur impedimentum, in veris sponsalibus, nõ vltra primũ gradũ progressus est. Cum olim, vt ex iure cõstat, ad quatuor gradus erat extensio, vt in consanguinitate, & affinitate.

¶ Hic oritur Dubium an hæc restrictio, quo ad publicã honestatem, vt solũ in primo gradu, an etiam intelligatur in matrimonio de pręsenti nõ consumato. Cum etiã impedimentum ex eo causatum publica honestas vocetur: an solum in sponsalibus de futuro teneat.

Solutio. ¶ Respondetur, quod hoc erat dubium sed anno. 1568. 8. Kalendas Iulij, a sanctissimo Papa Pio quinto declaratio, facta est. Vt restrictio facta in concilio Tridẽtino, in sessione. 24. cap. 3. circa impedimentum publice honestatis, vt non se extendat vltra gradum primum, sit intel ligen

ligenda solum in sponsalibus de futuro, & quando matrimonium de præsenti contractum est manent gradus, sicut olim vsque ad quartum, sicut in affinitate.

Appendix ad affinitate adilla que ab art. 47. dicta sim in speculo per nõnullos articulos.

¶ *De impedimento affinitatis.*

Circa impedimentũ affinitatis, quod oritur ex copula illicita, etiam facta est restrictio in hęc verba, in. c. 4.

¶ Præterea sancta Synodus ex grauissimis causis adducta. Impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractũ inducitur. Et matrimonium postea factum dirimit: ad eos tantum, qui in primo, & secundo gradu coniunguntur, restringit. 1

¶ In vlterioribus vero gradibus statuit huiusmodi affinitatem, matrimonium postea contractum non dirimere, hæc ex concilio. 2

¶ Ecce quo pacto cum olim ante concilium Tridentinũ, ex equo currerent gradus affinitatis prohibiti, per legitimum matrimonium, & copulam illicitam: modo tamen restrictio facta est in contracta affinitate per copulam illicitam, vt solum ad duos gradus.

¶ Sed hic oritur dubium circa verba sancti concilij, quia ibi restrictio fit in gradibus affinitatis ortis per fornicationem. An etiam sit intelligendum in gradu oborto ex adulterio: nam cum impedimentum oriatur ex omni copula illicita, ita oritur ex adulterio, sicut ex fornicatione, vt. 35. q. 1. cap. Nec ea, & cap. discretionẽ, extra de eo qui cog. cõsang. vxo. suę, & c. tuę fraternitatis, vt in prima. p. arti. 47. late. *Dubium.*

¶ Non satis mihi compertum est, quid sit diffiniendum: nam pro vna parte est, quod patres in concilio voluerũt huiusmodi gradus ex illicita copula restringere, & vltrã secundum non extendi. Cum non amicitiæ, sed inimicitię ortum habeãt, ex illicita copula. Et sic in vniuersum *Solutio.*

videatur facta restrictio, siue ex fornicatione, siue ex adulterio, vt vltra secundum, non extendatur.

¶ Ex alia parte est, quod sancta Synodus solum ex fornicatione ortam affinitatem restringit: & cum fornicationis copula distincta sit, ab illa quæ adulterij est: videtur quod affinitas orta propter copulam adulterinam, maneat in eisdem gradibus, sicut ante concilium. Et solum restrictio facta sit quando fornicaria est copula. Hęc cum sint odiosa, quia contra commune ius restringēda, & nō ampliāda sunt. Quapropter videtur dicendum, quod restrictio solum facta sit in affinitate, contracta ex copula illicita fornicaria, & non quæ ex adulterio. Nam species genus includit directe, cum ex genere, & differentia constet. Et in homine animal intelligitur, non tamen in genere includitur species. Nam qui animal dicit nō statim hominem, vel Leonem dicit. Sic etiam cum sancta Synodus solum de fornicatione loquatur, quę videtur tanquā genus esse ad adulterium. Nō sequitur, quod eo, quod ex fornicario coitu, ablatus sit gradus, sit ex adulterio.

¶ Qui vero affirmaret ibidem in fornicatione intelligi, etiam affinitatem ortam ex adulterio, etiam habet pro se rationem. Quia vbi adulterium, & fornicatio est. Nā non potest intelligi adulterium, sine hoc, quod illicita copula fornicationis intelligatur. Et adhuc apponitur circunstantia, quæ in speciem aliam mutat, quia ad alienā est accessus. & ob id in adulterio duplex reperitur malitia & fornicationis, & iniustitię, quia ad alienam accedit. Quapropter si restricti sunt gradus affinitatis contracti per fornicationem: & etiam manent restricti, illi qui per adulterium. Quia in adulterio fornicatio etiam est.

Et hoc videtur tenendum, scilicet, quod per fornicationem, sancta Synodus omnem illicitam copulā intellexit

ad

ad luxuriam expectantem. Neque hic modus loquendi est alienus, a diuinis literis: nam Thobias filio suo consulēs ait. Attēde tibi filij mi, ab omni fornicatione vbi per foricationē omnē intellixit luxuriā, adulteriū, strupū, & incestū. &c. Et Matth. 5. qū Chrus redemptor nr̄ docuit non esse relinquendā vxorem, excepta fornicationis causa. &c. Ibi per fornicationem intellexit adulteriū, vt notum est, etiam ad Ephe. 5. & ad Colloce. 3. & actuum. 15. & in multis alijs locis fornicatio generaliter, pro omni illicito concubitu sumitur. in præsentiarum, Ergo ita dicendum, & sentiēdum, vt verbum illud fornicatio, significet illicitam copulam. Sic quomodocūque affinitas sit orta per illicitam copulam: extendi nō debet vltra duos gradus. Quamuis illa quæ per licitam, maneāt sicut ante per quatuor gradus prohibita.

Thobiæ. 4.

Matthæ. 5. & 19.

In fornicatione adulterium intelligitur.

¶Hic etiam erit adnotandum, quod & adduximus de cognatione spirituali, quod summus Pontifex Pius Papa 5. anno. 1566. anno primo, sui Pontificatus declarauit, q̄ illi qui ante confirmationem concilij Tridentini contraxerūt in gradu affinitatis, ex illicita copula causato. 3. vel 4. quod possint esse & manere in matrimonio post confirmationem concilij factam, absque aliqua alia necessaria dispensatione.

Summi Pontifex declaratio.

¶Hæc sint notata propter aliquos viros doctos, qui putauerunt legem antiquam in matrimonio, quo ad gradus prohibitos, hic in affinitate, & in cognatione spirituali, in publica honestate: solum fuisse quantum ad vim dirimēdi. vt scilicet contractum in eis non sit dirimendum, sed tamen habere vim talem antiquam prohibitionem quantum ad vim impediendi: ita vt necessaria sit dispensatio ad contrahendum, in illis gradibus. Nos vero dicimus huiusmodiviros deceptos, & gradus ablatos a cōcilio

sic se-

ſic ſemotus eſſe, vt per inde ſit, ac ſi non fuiſſent olim & quantum ad vim impediendi, & dirimendi,& nullã eſſe neceſſariam diſpenſationem poſt concilij Tridentini cõfirmationem. Et hoc eſt, quod ſanctiſsimus Papa Pius quintus declarauit in citata extrauaganti exemplum po nen sin gradibus affinitatis,ex copula illicita contractis, & in gradibus cognationis ſpiritualis. Et idem dicendũ de gradibus impedimento publice honeſtatis. Et idem reſpõderet ſummus Pontifex de publica honeſtate, ſi ab eo fuiſſet quęſitum ſicut reſpondit de affinitate,& cogna tione.

¶ *De impedimento raptus ſancta Synodus aliqua nouiter diſpoſuit quæ merito veniunt examinanda, & declaranda, ait in hæc verba.*

Appendix ex cõci. Tri. ad illa quæ de raptu in ar.25.in.1.p.

DEcernit ſancta Synodus inter raptorem, & raptam, quandiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit:nullum poſſe conſiſtere matrimonium.

1 ¶Hoc eſt nouum,nam olim iure canonico prohibitum non fuit,quod raptor virginem raptã, ſibi copulare poſſet. Extra de raptoribus.c.1.& de adulte.c.1.&.c.placui, &.c.đ puellis.6.q.2.Vt late probatũ eſt in ſpeculo,in.pri ma parte.ar.25. Quod intellige de raptore virginis ſolute.Nam raptor aliene ſponſe ducere non poterat.27.q. 2.c.ſtatutum.Modo tamen in concilio diffinitum.Vt inhabiles iudicentur,& raptor,& rapta ad matrimonium: non ſimpliciter,ſed quandiu raptor,raptam in ſua habuerit poteſtate.Nam eo modo quo de clandeſtine contrahentibus dictum eſt:a concilio fuiſſe ſancitum,vt ſint inhabiles ad ſic,clandeſtine contrahendum: non ſimpliciter ſed ad ſic,.Eodem modo diffinitur de raptore, & rapta,vt quandiu rapta fuerit in poteſtate raptoris, nõ poſſit conſiſtere matrimonium.

Maio.in.4.d.29.q.2. Couar. in.2.p.epito.in.4.cap.3.

¶Se-

¶Secundum, quod dicit sanctum concilium est. Quod si 2
rapta a raptore separata, & in loco tuto constituta, & li-
bero, voluerit raptorem habere in maritum, poterit, ra-
ptor eam sibi copulare: ecce quo pacto non fuerunt sim-
pliciter in habiles declarati a sancto concilio. Sed solum
quandiu non fuerat posita in loco tuto, & libero.

¶Tertium sancta Synodus dicit de raptoribus, quod ra- 3
ptor ac omnes illi consilium, aut auxilium, & fauorem
prębẽtes, sint ipso iure excommunicati. Ac perpetuo in-
fames, omniumq; dignitatum incapaces, & si clerici fue-
rint de proprio gradu decidant.

¶Hic considerandum hanc pœnam incurrere, quicunq;
vere fuerit raptor: siue rapiat virginem, siue solutam,
siue nulli desponsatam, siue alteri desponsatam. Quia cũ
generaliter loquatur sancta Synodus, de omni raptore,
cum raptor dicatur qui non suam rapit, siue illa virgo sit
siue non, siue coniuncta alteri, siue soluta, sequitur talem
raptorem ipso facto excommunicatum. Et non solum
ipsum sed omnes qui consilium præbuere, auxilium, aut
fauorem, sunt ipso iure excommunicati. est enim canon
latę sententiæ, & non ferendæ.

¶Verũ animaduersione dignũ est, quod rapere impor-
tat violentiam: sicut rapina indicat. Quapropter qui vio
lentiam non intullit fœminę, etiam si a domo parentum
ipsis nescientibus egrediatur, & ad præces, vel persuasio-
nes, vel ad dona viri mota puella, libere sequatur virum
suadentem, Non erit talis proprie dicendus raptor, neq;
ipsa est rapta, Quia non fit ei iniuria si volens, & sciens,
parentes deserat, & suadentem sequatur. Quare talis vir,
qui præcio, vel precibus puellam solicitaret, vt e domo
parentum egrederetur, si egrediatur, & eum sequatur: nõ
videtur, quod ipso facto talis sit excommunicatus, neq;

qui cõsiliũ auxiliũ,aut fauorẽ,ad hęc dederunt: nã si raptor nõ diceretur alicuius alterius rei,neq; rapinã cõmitteret.Si ab aliquo præce,vel præcibus extorqueat, quod habet in sua potestate.Similiter in proposito. Quãuis ex alia parte furtũ dicatur cõmittere:quia iniuriose contra volũtatẽ parentũ:puellam secum portat,quæ sub parentum cura posita:de seipsa deliberare non deberet, parentibus in consultis.Itaque & si talis de quo sermo est aliũde grauiter peccare dicatur. Raptor tamen dicendus nõ est:nisi puelle,vel parentibus vim inserat,& puellam rapiat:& sic excommunicatus ipso facto non esset.

¶Consequenter etiam dicendum videtur, quod ille qui puellam solicitauit,præce,vel pręcio, per se,vel per interpositam personam,& puella eum sequatur, clam patre, & matre:poterit eam ducere.Si modo fiat pręsente parocho,& testibus,iuxta diffinita đ clãdestinis matrimonijs. Neque opus est ad hoc,quod possit consistere matrimonium,quod rapta ponatur in loco tuto,&libero,quia illa prohibitio seu interdictũ,solũ intelligi debet quando raptor vere raptor est,& dicitur.ad ille qui suasione atraxit raptor non est.Et quod ad raptũ proprie necessario violẽtia debet inferri,vel ipsi puelle,vel parentibus grafice, vt solet explicat doctor.S.22.quæst.154.arti. 7. Vbi asserit ad raptũ oportere,vt violentia concurrat:alias si violẽtia non sit,non erit raptus,neque talis dicetur raptor.

Nota.

Quis dicatur raptor.

S.Tho.22. q.154.ar.7.

¶Ecce quomodo qñ nõ est proprie raptus matrimoniũ stare põt.& post conci.Trid.quia ante conciliũ dubiũ nõ est. Quod si quis esset raptor,solute virginis,vel vidue,poterat eam habere in vxorem, & quamuis esset impedimentum quod contrahendum impediret,non tamen dirimit contractum. Vt a nobis in articulo. 25. in prima parte dictum, & elegantissime doctor Sanctus,in loco citato.22.q.154.arti.7.in solutione ad. 3. argumentum.

¶Cōprobatur ex dictis error Martini d̄ Magistris in suo de temperantia qui ausus est affirmare, quod raptus sic erat impedimentum ad contrahēdum, vt etiam dirimeret contractū. Et nititur id probare ex multis capitulis. .36.q.1.&c.2. Et ad probandum adduxit, quod raptor esset ipso facto, excommunicatus, & consequenter incapax sacramenti, obid non poterat esse matrimonium. Probatur ex.c si quis, &c.c. si autem, &c.c.eos. *Q de raptus error Martini de Magis.*

¶Sed tñ fatue locutus est Martinus: nā raptus nō est, ex illis quæ impediūt & dirimūt, vt oēs doctores affirmāt, & doctor.S. in solutione ad.3.in loco citato, & secūdū q affirmat est falsum, quia raptor olim ante conci. Trid. nō erat ipso facto excōmunicatus: licet esset excōmunicandus. Quia incitatis capitulis habetur, quod talis raptor postquā fuerit probatus talis excōmunicetur. Vt patet in cap. placuit, &in.c.si quis. Ad illud quod dicebat, quod excommunicatus esset inhabilis ad recipiendum sacramentum: verum est, quod aliqua sacramenta recipere non potest. Sed tamen de matrimonio non est verum. &c.

¶Relicta ergo opinione Martini, reuertentes, vnde summus digressi, sit pro certo habendum, quod raptus, violētiam requirat: & qui vere raptor, est inhabilis, quousque rapta in loco sit tuto, & libero, & ipso facto est excōmunicatus per concilium Tridentinum, & ante non erat. Si vero nullam intullit vim fœminæ, neque parentibus: nō est proprie raptus. Neque vir dicendus est raptor, neque concilij determinatio cum eo loquitur.

¶Sed offert se vnū dubiū: an id quod de raptore dicitur, q sit inhabilis. &c. Et ipso facto excōmunicatus, possit intelligi de fœmina, si rapiat aliquē virū, de domo pr̄na, vt ei cōiugatur in matrimōio. Hoc rarū est fateor sed tñ cōtingere potest vtrū concilium se extēdat ad fœminā. *Dubium.*

 ¶Ref-

Solutio. ¶Respondetur, quod nõ est idem intelligendum de puella, si virum trahat, vel rapiat. Primo quia in iure non est expressum, & nunquam fœmina, pœna raptoris punitur. Item quia raro contingit propter imbecillitatem sexus, & pudorem, quod puella virum rapiat. Item quia raptus, est velut medium ad strupum, at vir nõ est strupi capax pasiue, sicut fœmina est. Obid quę indecreto posita sunt de raptore: non sunt extendenda ad puellam.

4 ¶Quartum, quod in sancto concilio de raptoribus puellarũ additur: tenetur raptor, Puellam, siue eam duxerit siue non dotare decenter arbitrio iudicis.

¶Hic aduertendum, quod & si secundum probatos doctores, puellam consentientem, strupator, in foro consciẽtię dotare non teneatur, quia volenti, & consentienti iniuria non fit. Si tamen iniuriam infert violenter corrumpendo, obligatur in foro animæ ad iniuriam resarciendam, & ad dannum illatum ob omissam integritatem. Verum sanctum concilium Tridentinum in foro exteriori loquens raptoribus pœnam apposuit, de dotatione puelle. Vbi non attendit, si volens, vel violentia, fuerit a raptore cognita: neque attendit, si rapta virgo erat, vel corrupta, quia dicit mulierem raptam tenetur dotare, & tenetur dummodo sit raptor. Sed quia hoc pœnale est ante condemnationem non tenetur. Et quantum assignabit pro dote, ad arbitrium iudicis erit. Quia ei relinquit iudicandum sancta Synodus, vt patet ex verbis expresis. De quo vide doctum iuris Peritum Ludouicum Mesiam Pontium de Leon, in suo illo tractatu explicationis præmaticę de taxatione tritici cõcl. 9. nu. 18.

Ludouicus Mesia.

Nota. ¶In calce vnum consideratione dignum duxi, quod sanctissimus Pius Papa quintus, proprio motu decreuit, qđ in literis dispensationum, super aliquo gradu consanguinitatis

nitatis,vel affinitatis,aut alias prohibito ponatur clausula, si mulier rapta non fuerit, & si scienter. &c. sunt hæc notanda.

¶ *Sancta Synodus volēs remedium apponere circa matrimonium illorum,qui vagi sunt, & certas sedes non habēt. Præcepit parochis in hæc verba.*

SAncta Synodus parochis præcipit, ne vagantium matrimonijs inter sint. Nisi prius diligentem inquisitionem fecerint. *Primum.*

¶ Ecce quo pacto ex præcepto tenetur parochus ad diligentem inquisitionem,antequam vagi homines admittantur ad matrimonium. Et cum in omni matrimonio, etiam non vagantium,teneatur parochus iuxta declarata in principio, de publicatione, & inquisitione impedimentorum illorum,qui sunt in matrimonio coniungendi,ad maiorem tenetur cum extraneis,& alieni genis, & ignotis.Obid graue peccatum esset,si parochus tales admittat absque examine exactissimo.

¶ Et;si vbicunque locorum, hæc considerare decet ministrum,maxime in nouo orbe necessariū est. quia experiē tia docuit huiusmodi homines vagos inquietos,facicile quocunq; ventus spiret mobiles, duas acipere in matrimonio,affirmantes solutos esse ab vxoribus,cum tamen fallacia deprehēdatur. Obid magna cum difficultate, & raro admittendos esse censeo.Et in antiquo orbe, & Hispania veteri testis sum occulatus:me vidisse publice pœnitētiam agere ab inquisitoribus damnatum obid. Qui non semel atque iterum viuente propria,& prima vxore aliam duxerat,sed septies in diuersis locis aliam,& aliam in facie ecclesiæ,sibi copulauerat.

¶ Secundo,sancta Synodus circa matrimonium suorum 2.

qui vagantur. Ait, vt re delata ad ordinarium, & declarata ab eo: licentiam obtineant, coniungendi huiusmodi vagos homines.

Nota. ¶ Est consideratione dignum, non esse relictum in volun tate parochi, vt vagos homines in matrimonio iungat: etiam quantumcunque exactissimam fecerit diligentiā. Sed adhuc inquisitione sufficienti peracta necessarium est licentia obtinere ab ordinario. Et quidem sub præcepto, id est. Quia sub illo verbo pręcepit sancta Synodus continentur, vtrunque: & diligentem inquisitione facere antequā assistat matrimonio Hominis vagantis & ignoti, & quod causa cognita, deferat ad ordinariū, & ab eo habeat licentiam. Itaque, & si parochus habeat facultatem ab ordinario ministrandi sacramenta suis subditis, & cognitis. Casus hic reseruatis est Episcopo, coniungēdi vagos in matrimonio. Et sine licentia ordinarij nō potest id peragere. Quamuis si fiat dummodo alia seruētur quæ necessaria sunt, vt coram testibus, & præsente proprio sacerdote, verum erit sacramentum.

¶ Attendendum videtur, quod etiam si vnus eorum, qui matrimonio copulandus venit, sit notus & incola, & propriam habeat sedē, & subditos parochi. &c. Si tamen alter sit vagus, & aliegena, non obid poterit absque licentia ordinarij, parochus, matrimonio assistere. Quia cum periculū cui obuiare inetndit sancta Synodus, eque maneat quando alter solum est aliegina, sicut si vterque. Cū quando vterque est vagus, tenetur licentiam ab ordinario obtinere, & tenebitur quando solum alter vagus est.

¶ Quod dictum est de licentia ordinarij requisita intelligatur, vel eius officicialis, qui prouisor dicitur, quia idem tribunal est, vt supra diximus.

¶ Sed

¶Sed offer se se, Dubium pro religiosis in nouo orbe quibus ex speciali concessione datum est, a sanctissimo Papa Pio quinto, qui nunc ecclesia gubernat Catholicam, vt supra adduximus posse assistere matrimonijs incolarum noui orbis, Dubium inquam est. An vagos homines quorum numerus non exiguus est. Ibidem compulare possint in matrimonio, & assistere, facta inquisitione diligenti de impedimentis. &c. Sine licentia ordinarij. An possint ipsi religiosi virtute priuilegij absque alia licentia id facere licite. Et augetur dubium: An possit religiosus in nouo orbe virtute prædicti priuilegij etiam non sibi subditos, & commissos illos qui sub nullius sunt peculiari cura, sed tanquam destituti ministro sunt, & velut vagi habentur, copulare: & eorum matrimonijs interesse, absque licentia aliqua particulari ordinarij, vel alterius. *Dubium.*

¶PRO Dubij resolutione considerandum prius videtur. Quod vagos huiusmodi: possumus considerare multipliciter in rigore illi vagi sunt qui nullum habent domicilium proprium, sed hac & illac vagantur. Alij sunt vagi, qui quamuis illius loci non sint indigine, tamen habent sedem, & domicilium, & admodum incolarum se habent quiete morantes. Alij dici possint vagi respectu ministri, quia nullum habent determinatum ministrum, qui ipsorum curam gerat: quantumuis ipsi tales pacifice, & quiete viuant. *Vagus homo multipliciter considederatur.*

Vt sunt plures in nouo orbe, qui ministerium habent, & consequuntur, a Religiosis, qui ad tempus perambulant bene faciendo, & prædicando, baptizando, & cætera sacramenta ministrando, ad locum perueniunt, vbi minister proprius non est.

¶Sunt loca hæc distantia, & non satis congrua

pro ha-

pro habitatione religiosorum quæ de visita vocantur nõ certa,& determinata:sed vbi diuersi ministri ex diuersis locis egredientes ad tẽpus solent ministrare.

¶Alio modo large dici posset, quis vagus,quando & si habeant ministrum, proprium absens tamen est,& transitum habet,alius minister, qui in alio loco suum habet certum ministerium,& proprias sibi subditas oues:quibus ex officio solet ministrare.An talis posit matrimonio illorum assistere,in consulto proprio parocho,vel ordinario.

1.propositio. ¶Prima propositio vagos secundo modo, qui indigine cum non sint,proprium habent incolatum:religiosus in nouo orbe,diligentia facta,& inquisitione,poterit in matrimonio copulare ob priuilegium sibi concessum. Hæc est clara:nam cum posit sibi subditis prouidere,& ministerium impendere ex officio, & hic(qui quamuis alias alienigena,incolatum habet proprium sit subditus)poterit matrimonij sacramentum ministrare , si nihil obstet aliud.

2.propositio. ¶Secunda propositio,vagos , primo modo, qui proprie vagi sunt,& inquieti,qui nullum habent domicilium,religiosus,ex priuilegio ministrans,& volens tales coniungere,ex præcepto tenetur iuxta decretum concilij inquisitionem diligentem facere, & peculiarem: verum (hac facta)non videtur ordinarij,vel sui officialis,particularis necessaria licentia,Hæc propositio cum duas habeat partes,quo ad primã nullam patitur difficultatem , quia ex equo currunt quilibet parochus,& religiosus.

¶Quo ad secundã in qua est difficultas probatur. Quia religiosus minister in nouo orbe,ex priuilegio,& speciali licentia ministrat ordinarij : (quia ex speciali licentia summi Pontificis , vt patet in priuilegio,qui primus , &

prin-

principalis totius ecclesiæ catholicæ est,& hoc quantum ad ministeriū,vt hactenus fieri solitum erat ante concilium Tridentinum:sed ante concilium Tridentinum ex speciali priuilegio Leonis.10.& Adriani.6. Poterant huiusmodi matrimonijs asſistere,ergo, & modo post concilium poterunt: sine aliqua alia speciali licentia ordinarij.

¶Ratio confirmatur ex verbis expresſis in priuilegio nuper concesso a sanctisſimo Papa Pio quinto, vbi dicitur, quod ministri in sacramentis conferendis, & matrimonijs coniungendis se habeāt,vt ante, ordinarij,vel cuiusque alterius licentia minima requisita. Si ergo licentia necessaria esset ordinarij. Iam nihil importaret priuilegium in illa parte,cū tamen necessario aliquid debeāt importare,patet in.c.Abbate de verb.significatione.

¶Habent religiosi in nouo orbe virtute priuilegij aliquid vltra ministros parochos,quibus ab ordinarijs comissa potestas est. Quibus & subiecti sunt inmediate.Obid parochi,huiusmodi vagos homines,non poterunt coniungere,etiam facta diligenti inquisitione,sine speciali licentia ordinarij.Religiosi tamen possunt, quia specialiter vi detur concessum,a summo Pontifice in priuilegio.

¶Tertia propositio. Vagos,tertio modo qui nullum habent determinatum ministrum, sed a diuersis,indiuersis temporibus,ministerium suscipiunt. Poterunt religiosi in nouo orbe,virtute priuilegij Pij quinti coniungere.Patet quia si non possent cum ipsi vere sint incole, & quiete viuentes in suis domibus,maxime esset,quia non sunt deputati tales,tanquam oues proprie,quibus sit ministrādum:Sed hoc non obstat. Ratio quia licet in priuilegio, sit concessum ministerium, vbi contingit ministratio deputatis,manet tamen ex alia parte clausula, & concesſio priuilegij(sicut hactenus consueuistis)& quia ante conci- *3.propositio.*

lium Tridentinum, ex amplissima concessione,& Leonis decimi,& Adriani sexti,religiosi in nouo orbe poterant,prædictis ministrare, & eorum matrimonijs assistere, & poterunt modo. Et adde, quia alias si religiosi non possent,manerēt destituti tales,ministerio:quod dicendum non est. Ergo absque alia licentia quando contingat,interfacere, poteret religiosus sine aliaqua alia licentia,sicut alia sacramenta,& matrimonium ministrare.Et de hac nō videtur dubium.Item quia in priuilegio conceditur expresse,vt possint matrimonijs assistere, vbi contingat religiosos esse,de licentia suorum prælatorum.

4.propositio ¶Quarta propositio,vagos quarto modo, quos large dicere possumus:(in proprie tamē) qui ministrum habent certum deputatum,siue regularem, siue secularem,quāuis præsentem non habeant. Religiosus in nouo orbe, etiam peractis necessarijs præambulis ad matrimoniū: coniungere non potest. Patet primo, quia est de directo contra verba sancti concilij, quæ in aliam partem interpretari non possunt: vt scilicet nullus nō proprius sacerdos sub pœna suspensionis assistat,vel benedicat nubentes. cum ergo talis religiosus proprius sacerdos non sit: quia proprium habent, vt suppono sequitur quod non poterit.

¶Secundo si posset, forte esset ex virtute priuilegij concessi,a Sanctissimo Papa Pio quinto.sed nō potest ex virtute illius,quia ibi dicitur de religiosis,qui habent officiū animarum in locis signatis, vel de simili licentia,signandis a suis prælatis. Sed locus vbi contingat religiosum transitum facere (vbi habent proprium ministrum)etiā absentem,non est ei signatus:sequitur ergo quod non potest religiosus,tales coniungere sine licentia proprij. Et

si ali-

aliquis id faceret suspensus esset, & incideret in pœnas appositas a sancta Synodo Tridentina.

¶ Et quamuis ante concilium Tridentinum, quando loca non erãt signata religiosis, ob paucitatem ministrorũ fuerit, aliquãdo vsus virtute amplæ concessionis Leonis 10, & Adriani. 6. Quia currebat pia interpretatio ratihabitionis respectu omnium religiosorum: modo tamen post celebrationem concilij, vbi tam expressa mentio de modo, quo celebrandum est matrimonium, & post concessionem priuilegij Pij quinti, vbi in locis signantis, potestas conceditur, & signandis, & non vbi sunt alij ministri signati, non poterit religiosus assistere licite, matrimonijs eorum. Et dato in transitu sacramenta necessitatis ministrare possent nõ sibi subditis. vt baptizare periclitantẽ extremę laborantium confessionem audire, nõ tamẽ posset in necessitate, etiã extrema matrimonio copulare: etiam alijs adhibitis necessarijs vt supra diximus. Quia hoc sacramentum necessitatis nõ est. vt supra duo dicta, scilicet baptismus, & pœnitentia: hæc obiter sint dicta latius alibi ex proposito dicendum erit. Pro nunc tamen hoc tenẽdum videtur, quod supposito priuilegio summi Pontificis Pij quinti, concesso ad instantiam Regiæ Maiestatis, Philippi Secundi Regis Hispaniarũ, pro religiosis in nouo orbe, attendentes ad verba, vt sonant, & ad petitionem, supposito, etiam quod fere per nouam Hispaniam, loca vbi fratres habitant sunt distincta, & quæ proxime adiacent, etiam videntur signata. Et est ac si per parochias populi, diuisi essent. Videtur inquam, quod religiosi ministerium, solum poterunt licite adimplere, absque licentia diocesani, vel cuiuscunque alterius: in locis illis quæ pro suo districto sunt signata: & non amplius. Et si contin-

Not.

Considerandum.

gat ministerium exercere vltra casum necessitatis in sacramento baptismi, & pœnitentiæ licite, non posse fieri sine speciali licentia proprij, vel diocesani, quia priuilegiũ nuper concessum, non videtur ad id extendi in noua Hispania, secus esset in prouintijs, vbi non est ministradorũ facta & signata diuisio, & cuilibet datur ex prælatorum licentia, mun.. prædicandi, & sacramenta ministrãdi, vt olim a principio in nouo orbe.

appendix ad illa quæ in. 9. articulo dicta sunt.

¶*Sancta Synodus prouidere volens illis qui libertatem non habẽt in matrimonio, sub istis verbis ait.*

PRæcepit sancta Synodus omnibus cuiuscunque gradus dignitatis, & conditionis existant, sub anathematis pœna: quam ipso facto incurrant, ne quovis modo directe, vel indirecte, subditos suos, vel quoscunq; alios cogant, quominus libere matrimonia contrahant. Hæc in cap. 9.

¶Hic multa sese offerunt declaranda, maxime illud anathema, quod ipso facto incurrendum declarat, quid importet.

¶Quæritur ergo an anathema idem sit quod excõmunicatio, & videtur, quod sic. Quia anathema ille dicitur qui segregatus est ab hominum consortio, sed excommunicatus est huiusmodi.

¶In contrariũ est, quia in concilijs diuersæ cum sint voces, excommunicare, & anathematizare, quem excõmunicat aliquãdo, & simul anathematizat: & aliquando anathematizat, & non excommunicat: & aliquando excommunicat. & non anathematizat. Vt est videre in concilio Tridentino, & in hac sessione. 24. Vbi raptorem ipso facto excommunicat, & non anathematizat. Et hic quãdo

præci-

præcipit, vt nullus vim inferat copulandis in matrimonio, anathematizat: & non excommunicat. Et in alijs locis sæpe post excōmunicamus, est, & anathematizamus, patet in cap. excommunicamus, primo, & secundo de hæreticis, & in. c. cum non ab homine, de iudicis. &c.

¶ Pro solutione dubij notandum vocem hāc anathema, vt docet pater August. super nume. cap. 41. & in epistola 178. Grecam esse, & anathema idem esse, quod detestabile aliquid, & abominabile videatur. Et ex Paulo id videtur constare. Vbi Corinthos docēs, ait. Qui nō amat dominum sit anathema. i. maledictus. Et Chrisost. hom. 16. super epistolam ad Roma. exponendo, quid anathema sit ait. Quemadmodum anathema donumque, id quod Deo oblatum dedicatur, nemo est qui temere manibus contingere audeat, neque ad id proprius accedere. Sic & eum qui ab ecclesia separatur ab hominibus abscindens atque tanquam longissime abducens hoc nomine a contrario, scilicet appellat, magno cum terrore omnibus interminatus, ab eo, vt separentur, & pedem referant. Anathemati enim, honoris gratia appropinquare nemo audebat, ab eo autem qui ab ecclesia abcissus erat, ex opposito omnes sententia, separabatur. Quapropter separatio quidē tunc hæc, tum illa ex equo, a vulgo alienatio erat, separationis vero modus non vnus, sed illi contrarius. Ab illo enim abstinebant tanquam Deo dicato: ab hoc autem discedebant tanquam adeo dicato, ab hoc autem discedebant tanquam adeo alienato, & ab ecclesia abciffo. Hęc Chrisost. idem fere Athanasius ad Romanos. 8. August. Chrisosto. Athanasi.

¶ Hieronymus dictionē anathema Hebręā putauit cap. primo in Commentarijs epistolę ad Galatas. Et de hoc plura notatu digna, vide apud Couarru, in. c. alma mater Hierony. Castro. Couarru.

de ſententia excõmunica.par.1.§.8.Et vide Alphonſum a Caſtro,lib.2.de iuſta punitione hæreticorum.c.20.

1. concluſio. ANathema ab excõmunicatione maiori,certum eſt differre, quoad ſolemnitatem. Patet ex.c.debet.11.q.3.Vbi Gratianus ponit ſolemnitatẽ anathematis,diſtinctã,ab excõmucatione maiori.Nã debent Epiſcopũ anathematizatem.12.Sacerdotes circunſtare,atq; lucernas ardẽtes in manibus tenere: quas in fine anathematis,proiicere debent in terram,& pedibus conculcare:atque poſt epiſtola,per parochias mittitur,continens excommunicatorum nomina,& cauſas.

Differentia inter anathema, & excõmunicationẽ maiorem,

2.concluſio. ¶Secunda concluſio,anathematizare ſolis Epiſcopis videtur cõpetere,& nõ alijs inferioribus.Hęc probatur ex tex.allegato Gratiani.Probatur etiã ex gloſa cõmuniter recepta in.c.cũ ab eccleſiarũ prælatis de offi.ordi. & probari põt ex cõſuetudine in cõcilijs, vbi nomẽ anathema, & anathematizamus,frequentiſsimum eſt.

Gratianus.

3. concluſio. ¶Tertia concluſio, & ſi anathema,ab excõmunicatione minori diſtingui ſit manifeſtum. Interdũ videtur, quod anathema ab excõmunicatione maiori nõ diſtinguãtur. Prima pars eſt apertiſsima:nam maius vinculum,& maiorem execrationẽ,& aliam a communicatione hominũ ſeparationem, anathema importat,quam minor excommunicatio:quæ cum ſolo veniali peccato,incurri eſt frequentiſsimum:& aqua , quilibet ſacerdos qui a peccatis abſoluit poteſt abſoluere.

¶Secunda pars concluſionis, quod aliquando ab excommunicatione maiori,non diſtinguatur,ex cap. engeltrudam.3.quęſt.4.conſtat. vt intelligit doctiſsimus Couar. in loco citato , & vt infra dicemus,in hoc decreto concilij,diſtincte capitur.

¶Quarta conclusio, cōmuniter anathema aliquid sumpta excommunicationem maiorem, videtur super addere. Quando simul ponitur in concilijs seu Pontificum santionibus. Patet quia si idem penitus importaret excommunicatio, & anathema. non poneretur sub coniunctione vnum post aliud. quia esset quid superfluum, & nugatio, quæ impropriєtas absque euidenti ratione concedenda non est. Quod superaddat probari potest Quia vbicunque duo ista verba excommunicamus, & anathematizamus, iunguntur posteriori loco ponitur anathematizamus. Vt notauit Castro in loco citato. Et quod superaddat, etiam terrorem, vel solemnitatem quandam, probat doctissimus Couarruuias ex cap. cum non ab homine, de iudicis. Vbi Panorm. nu. 23. & Decius. num. 13 Barba. Abba. in cap. cum ab ecclesiarum Prelatis, de officio ordinario, in terrore, & solemnitate differre dicunt, & si quo ad effectum equiparentur. In quo sensu intelligendus venit Syluester, titulo excommunicatio primo. quest. vltima quādo dicit idem esse excommunicationem maiorem, & anathema. Quamuis Castrensis in loco citato, Syluestrum Errasse dicat. Sed modestius agēdum videtur, ob autores graues citatos, qui in effectu esse idem putent, quamuis aliquid superaddat. 4. conclusio. Syluester.

¶Quinta conclusio, quia prorsus idem non sunt excommunicare, & anathematizare, cum saltem, vel solemnitatē, aut terrorē, amplius importet anathema. Diffunctus a viuis, pōt anathematizari, nō sic tñ pōt excōmunicari proprie: quia filij solēt interdū anathema dicere suis parētibus diffunctis, detestātes, & abominātes, quia forte parētes dū viuerēt, fuerūt suarū rerū prodigi. Et tamē nō 5. conclusio.

excom-

excommunicantur, neque excõmunicari poſſunt. Imo neque qui haberent authoritatem excõmunicandi, poſſent diffunctum excommunicare, cum tamẽ anathematizent. Patet in concilio Conſtanſienſi anathemazitatur, vbi Cleſ. hæreſiarcha diffunctus, &c. 6. Synodus plures maledixit, & male inpręcatus eſt iam mortuos damnatos: & eccleſia aliquando diffunctos, ſi anathematizando excommunicat. Non id facit, vt ſententiã proferat excõmunicationis in diffunctos. Sed eos declarat excommunicatos deceſsiſſe, vt ſuffragijs non adiuuentur fideliũ qui in vita non fuerũt declarati, tales. de quo in. 4. d. 22. q. 2. ar. 2. in fine. Et ſic quando alicui dicitur in concilio anathema ſit illi. Ibi anathema pro maledicto debet capi. vt in cap. ſi quis Epiſcopus extra d' hęreticis. Et huius cap. exactam declarationem qui voluerit videat in Caſtro de iuſta punitione hęreticorũ. c. 20. lib. 2. Quamuis quidam non pœnitendus autor in ſuo de indulgẽtijs diſputatione. 7. conetur probare, eccleſiã aliquando diffunctum excommunicare, ſed alibi ſuo loco latius.

Michael de Medina.

6. concluſio. ¶ Sexta concluſio, in loco citato, quem ſumpſimus declarandum de illis, quæ cogunt aliquem ad matrimonium, ibi anathema: non pro excommunicatione maiori ſumitur, ſed pro maledictione, ſeu excommunicatione. Probatur, quia vt ſupradiximus iſta duo differũt excõmunicatio maior, & anathema, & ſi non ſemper, vt in plurimũ, & aliquid importat vnum, ſupra aliud. ergo non ſemper pro eodem. Ergo oportet ex coniecturis agere. quando alias non conſtat, quando ſit diſtinctio, ſed quod ſic ſit. Patet quia in eadem ſeſsione concilium cum ipſo facto raptorem dicit excommunicatum. c. 6. in c. 9. de cogentibus ad matrimonium, anathema dicit. ſi ergo excõmunicatos vellet non diſtinctis vteretur verbis. Sed eiſdem,

vt

vt magis constaret. Quapropter mihi persuasum habet ibidem esse execrationem, & maledictionem. Et quod talis sit alienus a consortio ecclesiæ. Et quod solemniter sit talis maledicendus. Hæc sint addita ad illa, quæ ex proposito de coactione, tractata sunt iuxta nouum decretũ sanctæ Synodi Tridentini.

¶Hæc videbantur addenda, ad illa, quæ in articulo. 8. in hac. p. 5. de coactione, quo ad matrimonium quæ in sancta Synodo Tridentina sunt apposita.

Appendix ad. 14. arti. p. p. Primum.

¶Sancta Synodus Tridentina circa tempus in quo nuptiarum solemnitas fuerat olim interdicta, nonnulla moderatur. cap. 10, in eadem sessione in hæc verba.

AB Aduentu domini nostri Iesu Christi, vsque ad diẽ Epiphaniæ, & a feria. 4. cinerum, vsque in octauam paschæ inclusiue, antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter, ab omnibus obseruari, sancta Synodus præcipit.

¶In alijs vero temporibus nuptias solemniter celebrari permittit: quas Episcopi, vt ea qua decet modestia, & honestate fiant curabunt. Sancta enim res est matrimoniũ, & sancte tractandum. 2

¶Hic nulla sese offert, intelligẽdi difficultas, quippe qui apperte concedat, quod olim erat prohibitum, vt late ex iure probatum in arti. 14. primę partis, in hoc speculo coniungiorum: nam cum ante, a tempore. 70. esset interdictum nuptias celebrare. Sancta Synodus concedit licite fieri posse, etiã in Septuagesima, vsq; ad feriam quartam cinerum. Et cum tempore rogationum, etiam esset interdictum, vsque ad octauam Penthecostes. Etiam donat, vt illo tempore posint celebrari. Et obid antiquam tollit prohibitionem, hæc solum addenda erant.

Appendix ad ar. 49. de dispēsatione.

SAnctissimus Papa Pius quintus, proprium motum dedit, & suam mentem declarauit in dispensationibus, in gradibus prohibitis in matrimonio, in hæc verba. Sacramento, & libertati matrimonij, quātum cum Deo potest faueri statuit, & ordinauit. Quod de cętero, in quibuscunq; dispensationibus, quas pro matrimonijs cōtractis, aut contrahendis, inter viros, & mulieres, inuicem diuersis prohibitis, consanguinitatis, seu affinitatis, aut mixtis, ex communi seu, ab eodem stipite surgentibus, quicunque illi sint, dummodo. Primum quoquomodo non attingāt, cū in eo sanctitas sua, nunq; dispensare intēdat, gradibus coniunctos, ab eadem sanctitate sua, & pro tempore existēte Romano Pontifice, aut sede Apostolica impetrari, vel alias concedi contingerit, ac literis cōmissionibusq; de super etiā locorū, ordinarijs faciendis gradus remotior attēdatur, trahatq; secū propinquiorē, ac obid sufficiat remotiorē, tantū gradū exprimere, obtētis tamē postea super propinquiore literis declaratorijs, iuxta Grego. & Clem. prędecē. Huiusmodi cōstitutiones, quas quo ad hoc inouauit, & inuiolabiliter obseruari mādauit, dispensationes, seu dispensandi cōmissiones, ac desuper confectas literas, & processus habitos, per easdē dispensatis seu his, cū quibus dispēsare mādatur, propter proximioris gradus, huiusmodi non expressione de surreptionis, vel obreptionis vitio, seu intētionis defectu notari non posse, sed in omnibus, & per omnia suffragari, perinde ac si in literis, seu cōmissionibus, huiusmodi de proximioris seu, vtroq; gradu specialis, & expressa mētio facta fuisset. sicq; per quoscunque iudices, & commissarios, etiam sanctæ Romanę ecclesiæ Cardinales, sublata eis, quamuis aliter iudicādi, & interpretādi facultate. &c. Anno. 1566. die. 20. Augusti, anno primo Pontificatus. &c.

¶Pro

¶Pro declaratione, huius est aduertẽdũ extra de consan. & affi. in. c. cũ dilectio. Fuisse diffinitionẽ olim Celestini. 3. summi Pontificis. Vt quãdo dispensatio fit in gradibus prohibitis consang. & affinita. quãdo distantia ab stipite est in propinquo, & in remoto gradu, non sufficiat fieri mentionem, de magis distãti gradu in dispensatione: sed opus sit, etiam meminisse gradus propinquioris.

¶Et etiã est aduertendũ in. c. fi. eiusdẽ tituli ex Greg. 9. haberi, q inter duos, qui nõ equaliter distãt ab stipite tãta sit distãtia inter eos, quãta est illius, qui magis a cõmuni parẽte distat. E quibus iuribus est orta cõtrouersia: an sufficiat in dispensationibus mentionẽ fieri, de gradu magis distanti, & quidẽ secundũ determinationẽ Celestini, in cap. citato, cum dilectio non sufficit, sed tamẽ ex determinatione Greg 9. in cap. finali allegato sufficeret.

¶Sũmus Põtifex, ergo hãc tollit controuersiã Pius quintus dicendo sufficere in dispensationibus memoriã fieri gradus distãtioribus, & allegat, & prædecessoris Greg. 9. determinationẽ, quia illa est distãtia, quę est illius, qui magis distat, & etiã Clemẽtis Papę 6. quę determinat, q hic S. Pius 5. & si non dum typis sit excussa verũ eã citat constitutionẽ Caldermus cõsilio. 1. de consanguinitate. Et ad textum citatum. c. cum dilectio. Respondendũ. Ibi verũ tenere in alia prouintia, vbi talis erat consuetudo, intelligẽdi dispensationes, in gradibus prohibitis in matrimonio, vt non sufficeret meminisse gradus distantioris, nisi etiam fieret mentio propinquioris. & ita glo. Abba. in. c. prædicto, cum dilectio, & alij. Quẽ textum dicit singularem. Felin. in cap. finali colum. fina. de symonia, & eũ allegat in cap. postulasti de rescriptis. num 9. &. 13. ex eo aduertens dispensationem ex iurecommuni intelligendam esse, nisi consuetudo eam strictius interpretetur,

hæc Felinus, & id etiam probat doctißimus Epiſcopus Segobienſis Couarru.in.2.p.Epitom.cap.6. nu.12.ſ. 10
¶ Tamē circa illa verba Pontificis ſummi Pij quinti, vbi dicit literas declaratorias, fore neceſſarias propinqui gradus. Eſt notandum diſpenſationem in caſu, duplicibus literis fieri ſolitam. Primo enim literæ dantur, ſuper gradu propinquiori, non diſpenſatoriæ, quia ſufficit diſpenſatio facta, in gradu remotiori, cum tanta ſit diſtantia, & non maior. Sed ſicut literę declaratorię, vt docet Philippus probus in rubrica de cognatione ſpirituali, in.6. Et expreſſa ſunt verba ſummi Pontificis, vt modo ſic debeant fieri, obid ſic tenendum.
¶ Qui vero defendunt ad literam textum ſeruandum, cũ dilectio. Vt mentio fiat, vtriuſq; gradus moti ſunt, quia in diſpenſationibus quę odioſe ſunt, mixtum ſub ſimplici non debet contineri, ſecundum communem opi. in. c. ſing. de ſymonia, &.l.2. in principio. ff. de verbor. obliga. & in caſu, remotior gradus, ſimplex non eſt. Sed mixtus ex propinquiori, ergo diſpenſatio nõ ſufficeret. & ſic glo. in regula cancella. 29. dictum text. intellixit.
¶ Falſa eſt huiuſmodi intellectio, quia mixtum, hic non reperitur, vt docte Epiſcopus Segouienſis in loco citato. Obid ſufficit mentio fiat, de gradu magis diſtante, vt dictum eſt.

Appendix ad art. 15. 1. par. pag. 88.

HIc ſeſe offert vnum dubiũ diſcuſsione dignum, circa illa, quę in ſpeculo in hac. p. prima, ar. 15. Sunt diffinita de impedimento voti ſimplicis, quod non dirimit contractum, ſed impedit contrahendum. Quadoquidem cõtrahens poſt votum, ſi diſpenſationem nõ habet, mortaliter peccat. Et quamuis nos ibidem dubium tetigimus, quid eſſet reſpondendum quęrenti: an debeat contrahere matrimonium modo dubium eſt, an ſi quis poſt ſimplex.

plex votum commissum non consulat. Sed petat a suo parocho, vt assistat suo coniugio seruatis omnibus illis quæ secundum iura antiqua seruanda sunt. Et etiam illa quę in concilio Tridentino decreta sunt, an teneatur parochus non obstante, quod ei constet de voto simplici assistere matrimonio eius, & coniungere tales nubentes, vel possit repellere, certo sciēs talem mortaliter peccare post votum simplex, etiam si non ignoret matrimonium validum fore, semel contractum.

¶Videtur, quod parochus teneatur petentem sacramentum coniungij ei dare, & quod non possit eum reppellere, etiam si constet ei de voto simplici emisso. Qui debitor est alicuius tenetur, ex iustitia petenti dare, quod suū est. Sed parochus est debitor administrationis sacramenti, ergo petēti tenetur dare. Maior est manifesta, & minor constat, ex Paulo. Sic nos existimet homo, vt ministros, 1. Corinth. & dispensatores misteriorū. &c. Nam eo minister certus prefinitus, & constitutus, vt ad eum sit accessus liber omnium fidelium, per cuius manus hęc prętiosa, quę Deus in ecclesia sua posuit, sacramenta scilicet, Christi fidelibus communicari debent.

¶Secundo, si parochus volenti in matrimonio coniungi. 2. Dummodo alia necessaria sint, denegat, facit ei iniuriā. Ergo peccat denegando, quod si peccat denegando, tenetur ei ministrare. Quod faciat ei iniuriam, patet quia liber est, & potest se ipsum alteri tradere in matrimonio, & non potest, nisi per hunc ministrum ab ecclesia constitutum. Quia sic in concilio Tridentino est diffinitum. Ergo petendo, parochus, iniuriam ei facit denegando. Quia debitor est: alias hic maneret totaliter impeditus, quo ad ineundum matrimonium, quia nulla alia via potest, nisi per hunc ministrum.

¶Tertio

3 ¶Tertio, si minister posset denegare sacramentũ matri monij, & tanquam indignum hũc repellere eo esset, quia post votum simplex mortaliter peccat contrahendo, sed hoc non obstat: nã minister peccatori de quo cõstat ei, in peccato esse, quia impenitens, vel quia non vult recedere

1. Corin. 11. a peccato, tenetur sacramentũ eucharistię porrigere etiã si sciat eum ad damnationem suscipere. Ergo eadẽ ratione, imo maiori, tenetur nõ repellere a matrimonio: cum ad susceptionem eucharistię, maior dispositio, in suscipiẽte requisita sit, quã in matrimonio: vt costat. Nam de sacrosancto Eucharistiæ altissimo sacramento, Paulus ait probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat. &c. Et hanc probationem sancta Synodus Tridentina decla

Sessione. 13. cap. 7. rat esset per contritionem, & confessionem peccatorum mortaliũ, non tamen de matrimonio sic, sed libere dicit, qui vult nubere nubat melius est, enim nubere quãvri.

1. Corin. 7. Sequitur ergo, quod parochus petenti, post votũ simplex ei ministrari sacramentum matrimonij tenetur. Nõ obstante, quod talis mortaliter peccet nubendo.

In cõtrariũ ¶In contrarium est, quod Christus Redẽptor noster, ait

Matthæ. 7. nollite sanctum dare canibus, neq; margaritas proijciatis ante porcos. &c. Sed dare peccanti mortaliter, in casu esset sanctũ cani dare & sacramentũ, quod sanctũ est, & sanctificat indigno, & peccatori dareretur in casu.

Primo. not. ¶Pro decisione dubij considerandum, ꝙ minister qui sacramentũ ministrare habet matrimonij, vel est proprius qui habet oues, sibi peculiariter cõmissas, & qui petit, est vna ex eis. Vel est sacerdos, qui ex cõmissione potest ministrare, vel ex licentia proprij, vel de licentia ordinarij, vel ex priuilegio ei concesso, ei qui petit.

2 ¶Secũdo etiã notãdũ, ꝙ talis minister qui est proprius, vel habet facultatẽ a proprio, vel scit votũ simplex emis-

sum

sum abolēte cōtrahere,&petēte secrete,siue in cōfessione siue extra cōfessionem. Vel scit tale votū emissum, etiā si sit simplex,publicū esse,& notoriū:eo modo quo publicitas,& notorietas,secundū iura,& doctores requisita est.

¶ Tertio etiā notandū,ꝙ talis qui petit cōiūctionē in matrimonio,pōt petere in secreto,vel pōt petere in publico in secreto esset,si parochū addiret, & duos adduceret secū testes necessario adhibēdos,post diffinitionē cōci. Tri. vel pōt petere in publico,in ecclesia corā multitudine inter missarū solēnia,in quo tēpore admonitiones publice, debent fieri iuxta præscripta in prædicto concilio. 3

¶ Quarto etiā considerādū venit,ꝙ talis qui post emissū votum simplex petit, vel dispensationē habet, & hoc fatetur ipse,vel non habet dispensationem, sed tamē dicit, velle contrahere non obstante voto. 4

¶ Prima conclusio,qui post simplex votū, contrahere petit a sacerdote non proprio,penitus nō est audiēdus, sed reijciēdus. Hæc est manifesta,quia sacerdoti nō proprio, est interdicto matrimonio,assistere. Imo non solū mortaliter peccaret,sed esset suspensus ipso facto,vt late probatū est,supra qn̄ de matrimonio clādestino tractatum est. Nō enim est minister sacerdos, eo quod sacerdos sit, huius sacramenti matrimonij,etiā in extrema necessitate. Nā & si sacerdos quilibet in extremis existēti,posset baptismi sacramētū,& pœnitētiæ ministrare:quia hęc sunt sacramēta necessaria. Nō tn̄ posset in illa necessitate matrimonij sacramentū ministrare, quia necessitatis non est,vt supra diximus. *1. conclusio.* *Nota.*

¶ Secunda conclusio,sacerdos(non proprius)quāuis sibi commissum a proprio,vel ab ordinario, vel a Pōtifice ex priuilegio, petētem matrimonio copulari,post votū simplex,siue pręuia dispensatione,siue sit in secreto, siue in publi- *2. conclusio.*

publico,siue votum,sit secretum, siue publicum reijcere debet,& nullomodo in matrimonio cōiungere. Hęc plures habet partes,& facile probatur. Patet,quia quicunq; alicui prębet peccati occasionem,vel fauet,aut fouet peccatum,peccat,sed minister qui proprius non est,si petentem post votū simplex, audiret, occasionem daret,& faueret,& foueret peccatum,quia talis contrahens mortaliter peccat. Sequitur,ergo quod sacerdos non debet audire,siue secrete, siue publice petat. Patet quia si teneretur audire esset,quia habet licentiam a proprio: sed hoc non obstat,quia licentia non est ad disipationem,sed ad edificationem. Neq; ea vti debet, sed potest reicere, quia si oculus tuus, vel pes tuus scandalizat te, proijce abste, docet Christus. Cum ergo scandalizet in casu, talis licentia:cum cooperatur peccato mortali alterius, sequitur, quod est reijcienda :nam damnatione digni sunt,non solum,qui faciunt,sed qui consentiunt facientibus. In casu enim potius mortem subire debet. Quam proximo in mortali fauere.

Matthæi.5.

Paulus ad Romanus.1.

¶Item,quia si talis sacerdos non posset reicere petentem esset,quia ei tenetur,& debet reddere,sed talis,vt suppono non tenetur, quia non est proprius. Etiam potest non vti licentiā concessa a superiori,vel proprio.

¶Dixi siue petat in occulto, siue in publico,quia absque scandalo actiuo,potest ad proprium remittere, & nō acceptare licentiā,vel commissionem factam, quod si scandalum oriretur esset acceptum, & non datum Phariseorum,quod vitare nullus tenetur.

Matth. 13.

¶Dixi supposito non sit talis dispēsatio, quia si esset, tūc forte esset peccatum non audire petentē maxime in publico,quia tūc audiēs,nō esset proximo occasio peccādi, cū post dispensationē peccatū non esset,contrahere.

¶Tertia

¶Tertia conclusio, proprius sacerdos, petentem matrimonio coniungi post votum simplex, ante dispensationem: si id sit secretum, & in secreto petat, etiam corã duobus testibus, potest reijcere, & non tenetur audire. Probatur. Quia si teneretur, eo esset, quia talis petit ius suum. &c. Sed hoc nõ obstat, quia talis indignus est, & incapax pro tũc, illius quod petit, quia indigne, in peccato. Et obid à ministro fideli cui commissa cura est talis ouis, repellendus est ne peccet, & informandus. Neq; scandalũ sequitur, quia potest rationẽ facti dare ipsis duobus adductis testibus, vel ingeniose detrectando. Dummodo nõ mentiatur, vel si opus est aperte dicendo de impedimento, dummodo id sciat extra confessionem, quia si in confessione scit, de voto coram duobus testibus petenti non liceret denegare, ne esset reuelator confessionis. 3. conclusio.

¶Quarta conclusio, proprius sacerdos sciens votum simplex emissum à petente matrimonium secreto, vel corã duobus, testibus, solum ipso negante, tale emisisse votum tenetur audire, & si non sit aliud impedimentum, & adhibita sunt necessaria, coniungere in matrimonio. Hæc probatur, quia in tali casu qui negat votum fecisse est audiendus, & minister tenetur ei fidem dare, quia non potest probari tale votum, vt suppono. Et dato minister certo sciat eum emisisse, quia tamen potuit esse, quod non habuerit talem intentionem vouendi, seu obligandi, vel quod aliqua conditione fuerit emissum: eo affirmante nõ teneri, est credendus. Itaque differentia est attendenda inter hos duos, scilicet inter illum, qui cum secrete, vel solum coram duobus testibus, petit quidem post votum emissum, quod fatetur: de quo tertia conclusio loquitur. Vel petit, sed negat votum esse, de quo loquitur, hæc conclusio, quamuis ministro constet, quia videtur petere ius 4. conclusio.

ſuū ſecus eſſet, quando fatetur votū, quia tunc certo ſcit eum mortaliter peccare recipiendo ſacramentum. Et obid denegare debet, in ſecreto.

5. concluſio. ¶ Quinta cōcluſio, ſi quis poſt votum ſimplex emiſſum publice petat in eccleſia, corā multitudine in ſacramēto matrimonij coniungi, dūmodo alia neceſſaria ſint adhibita. Si votum ſit ſecretum, & hoc cōſtet miniſtro audiēdus eſt, & non reijciendus. Patet quia ille petit ius ſuum, & probare, id poteſt, & miniſter non poteſt eum, tanquā indignum reijcere, neq; indignitatem probare, quia ſecretū eſt. Ergo ſequitur, ꝙ miniſter tenetur ei miniſtrare. ¶ Item miniſter tenetur proximi, famā illeſam ſeruare, & eum non ſcādalizare. Sed infamaret, & ſcandalizaret, ſi in caſu poſito, in publico denegaret: ergo tenetur ei miniſtrare, hæc concluſio, etiam dubia non eſt.

6. concluſio. ¶ Sexta concluſio, ſi quis poſt votum ſimplex publicum, de quo conſtat, petat a proprio ſacerdote copulationem in matrimonio, etiam ſi nullum ſit alias impedimētum, & interueniant alia neceſſaria, ſi tamen diſpenſationem nō habet reijciēdus eſt, & nullo pacto eſt in matrimonio copulandus. Probatur ad proprium parochum expectat ex officio, omne mortale peccatum vitare, quantum in ſe eſt, & eius occaſionem in ſibi ſubditis. Sed admittendo, ſibi ſubditum in caſu, ad matrimoniū, non vitat occaſionem mortalis. Ergo tenetur vitare non admittēdo, & ſic reijciendus eſt. Quod talis poſt publicum votum ſimplex, contrahendo, mortaliter peccet. Si diſpenſationem non habet, nullus eſt qui neget. Maior eſt manifeſta, & minor. Et confirmari poteſt ex Paulo, digni ſunt morte non ſolum, qui ea faciunt, ſed qui conſentiūt faciētibus. *Ad Rom. 1.* Miniſter tenetur ſub mortali, non ſolum, non perpetrari peccatum, ſed neq; conſentire facienti. Sed ſi admitteret

Qui

Qui matrimonio vult coniungi post votum simplex cõsentiret facienti. Ergo tenetur sub mortali nõ admittere, & obid reijciendus est, quousq; habeat dispensationem. ¶Item, si proprius sacerdos teneretur, hunc petentem admittere, maxime esset, quia proprius minister est, & quia ius suum petit: sed ex hoc non tenetur: nam quia proprius minister tenetur, quãtum in se est vitare peccatum mortale sui subditi. Quod vitat denegando, & non admittendo. Neq; quia ius suum petit, quia ad mortaliter peccandum ius non habet petendi, quia iniuste facit, imo ius violat diuinum. Et iniuriose petit. Neq; sibi debitum petit: quia cum non possit suscipere sine peccato illicite petit, & interdictum est ei petere. Neque magis tenetur minister dare, quam si gladium apud me depositum in custodia ad defensionem reipublicæ, quis peteret ad eius destructionem: hæc sint manifesta.

AD primum ex dictis solutio constat, nam & si proprius sit minister, tamen a Deo constitutus, vt debite ministerium exequatur, & ad salutem, & non ad condemnationem. Et est minister, & debet quando iuste petatur ministerium. In casu tamen iniuste petitur, obid. *Ad primũ.*
Non tenetur, neque potest licite, si secretum, sit impedimentum, & secrete petat. Vel si publicum, & publice petat. Nam si alicui qui voto simplici obligatus est, si petat ab aliquo: an si post votum contrahat matrimonium tenebit non est respondendum, quod tenebit, neq; contrarium, vt placet Hostiensi, ne talis summat occasionẽ peccandi, vt nos late adduximus, in articulo. 15. speculi in prima parte a fortiori licitum non erit, de facto in matrimonio copulare, habentem tale votum, antequã habeat dispensationem. Nõ tanti pericli est dicere quod verum est. Quantum est actu cooperari peccato eius. *Hostien.* *Abulẽ super nu. 30. q. 63.*

Ad secūdū. ¶ Ad secundum dictū est, in conclusionibus, quod in casu minister denegans, & reijciens a coniunctione matrimonij iniuriam non infert: quia qui petit post simplex votum iniuste petit. Ideo illicite exequetur, scilicet cum peccato mortali. Et dato sit minister deputatus, & absq; eo celebrari non possit matrimonium, iuxta prædiffinita, in concilio Tridentino: tamen habet in se impedimētum, & sicut licite denegat ei, qui in gradu prohibito affinitatis, vel consanguinitatis vellet coniungi ante dispēsationem, etiam ei qui post votū simplex petit, quia impedimentum habet, eoquod sine mortali contrahere nō possit, quamuis si de facto contraheret matrimoniū valeret. Quia ministro incumbit, non solum attendere ad impedimenta, quæ contractum dirimunt, sed etiam ad id, quod impedimentum præstat ei, qui petit alteri in matrimonio coniungi.

Ad. tertiū. ¶ Ad tertium, etiam patet solutio ex dictis, quia petenti sacramentum eucharistię in peccato, si sit secretum, & secrete petat, licite denegatur. Quia iniuste petit, & sic qui post votum simplex nubere vult. Et similiter sicut peccatori occulto, in publico petenti, denegari non debet a proprio parocho ob scandalum vitandum, & infamia petētis. Etiam, vt dictum est petenti in publico, si votum est secretum, non est denegandum, ad tollendam infamiam. Et sicut publico peccatori, publice petenti, eucharistia denegāda est. Et obligato voto simplici, publice de quo cōstat, si publice petat ad nuptias transire, denegandum est. Quia non sequitur scandalum, neque infamia, imo vitatur, & sibi imputet, & quærat dispensationem, & poterit iuste petere, & minister tenebitur ei dare.

¶ Et quidem de impedimento in confessione cognito quid Theologi loquantur non ignoramus: & communi senten

ſententia omnium probatur. Quod confeſsio nullo pacto eſt reuelanda. Et caſu quo quis in confeſsione impedimentum cognouit, quo ſtante matrimonium ſtare nõ poteſt: vt quia cognouit conſanguineã vxoris, &c. Et petit quis matrimõio copulare. Palude ait, & ſequũtur omnes, quod ſi nõ eſt proprius parochus, nullomodo debet iungere in matrimonio ne videatur cooperari peccato. Sed ſi parochus ſit Palude ait, quod etiam ſi poſſet declinare ſine ſuſpitione reuelationis confeſsionis non debet, quia ille petit ius ſuum. Sed tamen probati, & non pœnitendi autores putant, quod etiam ſi a parocho petatur cõiunctio in matrimonio, qui impedimentum ſcit in confeſsione, quod ſi poteſt parochus denegare ſine infamia, & periculo detectionis confeſsionis, debet facere, ne cooperetur peccato illius. Et materiam de ſigillo tractant doctores, in. 4. d. 21. & aliqui, diſt. 18. & vide Medinã in codice de pœnitentia, in. queſt. de ſigillo, & Adrianum, in. 4. in. q. de ſigillo, qui caſum adducũt de parocho, qui nouit in confeſsione impedimentum, quomodo ſe debet habere in illo, qui vult contrahere. Et reſpondent, quo pacto in ſecreto debet declinare. Et in publico, ne ſit ſcandalũ, & confeſsionis reuelator, debet eos coniungere. Ex omnibus iſtis ergo aperte colligitur veritas illorum, quæ diximus in dubij reſolutione, quo pacto qui impedimentum voti ſimplicis cognouit, & non in confeſsione, ſe debet habere reijciẽdo petentem matrimonium celebrari, ne videatur cooperari mortali peccato volentis contrahere, poſt votum ſimplex, ſine diſpenſatione.

Palude.

Soto in relectione mẽb. 3. q. 4.

Maio in. 4. d. d. 21. q. 3. in. 7. argum.

Appendix ad ar. 8. vbi de coactiõe.

HIc poteſt eſſe dubium quandoquidẽ in concilio Tridentinó, circa matrimonium multa ſunt inouata, & clandeſtinum, quod ſine teſtibus, & proprio miniſtro fit

irritum est,& nullum. Et de coactione loquentes diffini nitum est,quod matrimonium metu contractum,qui iu stus dicitur,& cadens in virum constantem, iure naturæ nullum est. Dubium inquam potest esse. An etiã sit irritum,& nullum,si coactio sit ex parte ministri, vel ex parte testiũ,vt si quis metu mortis cogeret parochũ asistere suo matrimonio,vel cogeret testes,qui nollẽt adesse.

¶ Videtur quod matrimoniũ, sit nullũ & irritum patet: exequo de essentia matrimonij sunt contrahentes. Minister proprius,& testes:ita vt vno istorum deficiẽte nullũ sit matrimoniũ. Vt patet ex determinatione concilij, in sessione.24.c.1. Sed si sit coactio, metus cadẽtis inconstãtem virũ,respectu contrahentiũ est matrimoniũ irritũ, & nullũ:vt patet ex late dictis, & ex iuribus citatis,ergo etiã si sit coactio ex parte ministri,vel ex parte testiũ erit irritũ,& nullum,patet quia eadẽ videtur esse ratio.

¶ *In contrarium ex veritas.*

1 PRo dubij solutione oportet aduertere,quod finis, vel intentio patrum concilij in diffiniendo irritas esse cõ iunctiones conubiales clã celebratas: ea ratione, fuit qua testimonio deficiente,facile diuerti potest a vero,&legitimo coniungio.& obid sancta Synodus potestate,sibi tradita a Deo,illegitimum declarauit conubium sine testibus celebratum, & parocho, vel alio ministro,de eius licentia.

2 ¶ Secundo etiam considerandum hanc restrictionẽ factã adeo fuisse odiosam, vt & si videatur ex vna parte in fauorem matrimonij factam, vt modo dicebamus, & ex hac parte amplari habeat,& ample intelligi. Iuxta iuris regulam fauores ampliandi. &c. Ex alia parte constat odiosam esse restrictionem, quia illa conubia,quæ ante iure naturę, videbantur rata & firma,sunt irrita,& nulla

& ipsis

& ipsis contrahẽibus quodammodo, sit ablata libertas, quominus libere possint seipsos alijs tradere in matrimonio: quapropter restringi debet, cum & odia restringenda veniant.

PRima conclusio, coactio seu metus leuis illatus parocho, vel testibus nõ facit irritum matrimoniũ si alia sint omnia requisita. Hæc est clara: nã si talis metus leuis non annullat matrimonium ex parte ipsorum contrahẽtiũ, vt late probatur in ar. 8. Ergo nec erit nullum, si metus leuis sit ex parte ministri, vel testium. *1. conclusio.*

¶Secunda conclusio, metus cadẽs inconstantem virum, qui secundũ iura irritum facit matrimonium illatus contrahentibus, non irritat, si sit ex parte ministri: vel testiũ, dummodo sufficienter testimonium peribere possint. Hæc probatur, si irritum, & nullum esset, si metus, sit ex parte parochi, vel testium, maxime esset, eoquod sancta Synodus modo ad essentiam matrimonij, & assistentiã ministri requirat, & testium, sed non ex hoc probatur irritum. Patet, quia sancta Synodus testes requirit, & ministrum, vt testimoniũ peribeant, & constare possit ecclesiæ de tali matrimonio, sed etiam quãdo est metus cadẽs inconstantẽ virum, ex parte ministri, vel ex parte testiũ: potest constare, & possunt ferre testimonium, vt manifestum est. Sequitur ergo quod non est irritum. *2. conclusio.*

¶Confirmatur, quia hoc est odiosum ergo restringendũ & non ampliandum, sed secundum iura antiqua nõ erat irritum, quando metus ex parte testiũ, vel ministri, quia requisiti non erat, neque modo sancta Synodus Tridentina disponit, & determinat. Sequitur ergo, quod id, quod de contrahentibus dicitur, non potest extendi ad ministrum, & testes. Manet, enim ius tam naturæ, quã humanum, in suo vigore, vt ante concilium Tridentinum.

¶Tertia

3. conclusio. ¶Tertia conclusio, si tanta esset violentia illata ministro, vel testibus, vt ea ratione presentes non essent moraliter, vt testimonium peribere possent de contracto matrimonio irritum, & nullum faceret matrimonium. Volo dicere in conclusione, quod & si iura antiqua, quo ad coactionem non diffiniant de ministro, neque de testibus, quandoquidem non erant de substantia matrimonij: tamen post decretum concilij Tridentini, vbi determinatū est ad substantiā matrimonij, & proprium ministrum, & testes assistere, si violentia talis esset, vt attentionem tolleret ministri, vel testium, ita, vt testimonium peribere non possent, non esset validum matrimonium. Patet ad validationem contractus matrimonij, præsentia ministri, & testium requisita est. Non quæcunque, quia si dormiētes adessent, vel ebrij, aut pœnitus ad alia conuersi nō esset, præsentia moralis: & humana que requiritur. Sed qn̄ per coactionem testimonium ferre non possunt, neq; intelliguntur, quæ fiunt, neque de mutuo consensu testificari possunt: non est præsentia quæ requisita est. Sequitur ergo, quod matrimonium esset nullum, vt diximus quādo de præsentia testiū, & ministri loquuti sumus. Hęc enim clara est.

¶Neque impedimentum in casu eueniret, quia metus, vel coactio est, sed quia est obstaculum ad testificandum, & obid, si absque coactione simile contingeret, vt demētati, vel demonum operatione, vel alia via, testes & minister non perciperent quæ fierent, & testimoniū ferre non possent irritum, & nullum esset matrimonium, ex determinatione concilij Tridentini.

Ad argumētum. AD argumentum in principio positum ex dictis solutio clara est. Nam & si in sancta Synodo ad substantiam matrimonij requisitum esse ministrum, & testes sit

diffi-

diffinitum:sed non eadem ratione, quia in contrahentibus requisita est plena libertas, quæ secundum iura, ita est necessaria, vt impediat matrimoniū: obid coactio seu metus cadens inconstantem virum, irritum facit, ex parte contrahentium. Modo requisita est ministri, & testiū præsentia, non vt plena sit libertas in eis, sed vt testimonium peribere posint de cōtractu: quapropter si id possint præstare, coactio, vel metus, non impedit.

Appendix ad. 19. ar. vbi de cōditionibus appositis.

DVbitatur circa illa quę dicta sunt de matrimonio cōtracto, sub conditione futura: an modo sit licitū post concilium Tridentinum contrahere, vel de præsenti, vel de futuro, clam sub conditione, verbi gratia sic, ego duco te in vxorem, vel ducam, si Papa dispenset in impedimēto. &c. Ratio dubitandi modo est post concilium Tridētinum, eoquod matrimonium, ad essentiam requirat, & ministrum, & testes, quod olim non erat.

¶Videtur quod non liceat, sic contrahere, neque de præsenti, neque de futuro, patet, quidquid fit contra legem iustam receptam. &c. Illicitum est, sed contrahere clam, est prohibitum iusta lege. &c. Ergo maior est manifesta, & minor probatur expresis verbis sancti concilij, in sesio. 24. cap. 1. Vbi sancta Synodus præcipit, quod contractus matrimonij non fiat, nisi præsente ministro proprio, & testibus, & alias contrahentes inhabiles prorsus ad sic, cōtrahendum declarat. Sequitur ergo quod non licet aliomodo contrahere.

¶In contrarium est, quia ius naturæ ablatum nō est, per conciliū Tridentinum, sed ius naturæ habet, vt quis possit se alteri tradere, omni secluso impedimento. ergo id poterit, sed in tali promisione sub conditione contingit ergo.

¶ Pro decisione dubij notandum est, quod impedimẽta ad matrimoniũ contrahendũ, quę non solum impediũt ne contrahatur, sed etiã dirimunt contractum, sunt in duplici differentia. Nã quędam sunt, in quibus, & si posit Papa dispensare, raro vel nunquam dispensat. Vt in primo gradu cõsanguinitatis, in linea transuersali, & in primo affinitatis. Alij sunt gradus, in quibus Papa dispensare solet, maxime cum magnatibus, & potẽtibus, vt est in secundo gradu consanguinitatis, inter filios duorum fratruum. &c.

¶ Secundo notãdum, ꝙ, quod supposito posit cõtractus celebrari sub conditione, si Papa dispenset. Potest esse dubiũ: an dispensatione facta, sub mortali teneatur qui promisit, stare matrimonio: an posit recedere sine peccato, sicut etiam promisit, sine peccato.

1. conclusio. PRima conclusio absolute considerando, quãdo est impedimẽtum, quod dirimit contractum matrimoniũ, neq; de futuro, neq; de pręsenti, neque secrete, neq; publice, licet contrahere, etiã apposita conditione, si Papa dispenset. Patet quia absolute considerando inhire contractum, contra legem iustam, non licet, sed lex iusta est de impedimẽtis, quibus existẽtibus matrimonium ratũ esse non põt, ergo contra talẽ contrahere, absolute loquẽdo, illicitum est, sicut & illicitum est absolute loquendo in diebus ab ecclesia prohibitis, carnes comedere, & in die ieiunij cœnare. Nõ alia ratione, nisi quia contra legẽ iustam absolute loqudẽdo agere, illicitum est. Cum ergo sint impediti, huiusmodi contrahentes, ob impedimentũ non poterunt aliquo modo contrahere.

2. conclusio. ¶ Secunda conclusio, ex iusta aliqua causa contrahere, etiam occulte, sub cõditione si Papa dispenset, in casibus illis, in quibus contingit dispensatio: licitum est. Vt si cõ-

ueniat

ueniat inter nobiles ob bonũ pacis, vel propter aliquod bonum, etiã si vniuersale nõ sit, sed particulare, alicuius familię:& est impedimentum, vel consang. vel affini. in quibus Papa, non solum potest dispensare, sed & solet. Ex aliqua rationabili causa poterunt tales, pactum sub conditione celebrare. Patet, in aliquo casu est licita, talis coniunctio, imo, & poterit esse necessaria. Et ipsa cõiunctio, absque dispensatione fieri non potest. Ergo & dispensatio poterit esse iusta, imo & necessaria, tam ex parte dispẽsantis, quam ex parte contrahentium, &c. Sed non posset esse talis contractus, neque talis dispensatio, nisi præcedat tale pactum, vel promissio de futuro matrimonio, ergo licita erit. Maior est manifesta, & minor, etiã cõstat: nã si non sit conuẽtio inter eos, & alloquutio de futuro matrimonio, & promissio, quod fiet Papa dispensante: nunquã sortiretur in perpetuum suum effectum, talis copulato. Ergo licitum erit pascisci de eo ante. S. Thom. 22. q. 63. ar. 2. ad. 2.

¶ Et probatur, a simili licitũ est, vbi aliqua necessitas occurrit, & si nõ sit tã sufficiẽs, & vrgẽs, ad comedendũ carnes: in die prohibito, addire superiorẽ, & ab eo petere licẽtiã, & idem de fractione ieiunij, ergo & simili licebit conuenire de matrimonio, si Papa dispenset. Dixi in casibus in quibus Papa põt, & dispensare consueuit, pro quo sit.

¶ Tertia conclusio in casibus prohibitis, in quibus Papa dispensare nõ consueuit, quacunq; causa etiã iusta existẽte videtur, ꝙ nõ licet talia pacta celebrare, aut cõtractus de matrimonio. Si liceret maxime ex causa iusta, & honesta, quę facit ipsam dispensationẽ iustã, & dispensantẽ reddit inmunẽ a peccato, & dispẽsatũ tutũ in cõsciẽtia. Sed in casu ista nõ possũt iustificare tale pactũ, quia est in illis in qbus nõ cõtingat dispẽsatio. Et ea nõ existẽte frustra sunt tales pactiones, & cõuẽtiones, & cõsequẽter illicite. 3. conclusio. Couar. in. 4. decr. p. 2. c. 6

S.Tho.12.q. 97.ar.4. Bernar.epis. 271. Caiet .22.q. 78.ar.4. Et Bern.lib. 3. de conside ratio. ad euge.

Quia & illicite petiuntur,& non absque scrupulo conceduntur, & dispensatus non manet tutus. &c. Et tandem ex eo constat conclusio,quia medium hoc, scilicet cõtractus sub conditione,bonitatem oportet sortiatur a fine, scilicet a dispensatione habentis potestatem.Sed talis nõ potest sancte stare,vt supponimus.Ergo,neq; medium licitum erit,imo frustra,vt dictum est.Dixi videtur, quia probabile est,posse celebrari contractum, cum tali conditione:quãuis in tali casu,pro certo tenendum,promittentem non obligari,& posse recedere a promissis absq; peccato.& in hoc casu optime Soto in.4. dist.

4.conclusio.

¶Quarta cõclusio,iuxta prædicta in secũda conclusione, qui sic promitteret adueniente dispensatione,siue fuerit promissio clam,siue publice,sub mortali adimplere tenetur.Patet,quia vt probatũ est licita fuit promissio,& sponsaliũ. Et cum omne promissum,sit debitum,tenetur adimplere,si potest:sed facta dispensatione potest adimplere.Ergo,& debet,& cum sit res grauis,mortale erit frangere fidem.

¶Secundo probari potest,quia si non teneretur facta dispensatione,adimplere eo esset. Quia tũc erat impedimẽtũ, nõ poterat adimplere,quia ei interdictũ erat,sed hoc non obstat,quia promissio tunc temporis facta,fuit licita,& non fuit facta pro illo tunc,sed quãdo ablatum esset impedimentũ.Ergo vere fuit promissio ex illo, quod prestare poterat,& in tempore in quo potuit adimplere, quod est quando facta est dispensatio.Et nulla lege est irrita,talis promissio,suo tempore in futurum adimplẽda. Sequitur ergo,quod talis sub mortali,tenetur stare promissis.

¶Dixi siue clam,siue coram testibus,fuerit promissio facta.Quia testes nõ sunt,qui eum obligant, sed consciẽtia

de re

de re iuſte promiſſa,& ab alio acceptata.

¶Et confirmari poteſt hoc ex ſupradictis, quod ſi quis promiſit in ſecreto, poſt concilium Tridentinum matrimonium,tenetur ſub mortali adimplere,vt ſupra probatum eſt:quia licet irritum, & nullum ſit matrimoniũ de preſenti,quando fit ſine teſtibus,& miniſtro. Tamẽ promiſsio non eſt irrita: & manet in iure naturæ, vt ante concilinm. Et quia qui promiſit,adimplere poteſt publice contrahendo, vt diſponit ſanctum conciliũ:obligatur adimplere. Sic in propoſito,qui promiſit,adueniente diſpenſatione,cum adimplere poſsit,& nullum ſit impedimentum,poteſt & debet adimplere, & ſtare promiſsis.

QVomodo licite ,& qñ poſsit fieri diſpenſatio in his quæ ſunt de iure humano, & qñ diſpenſatus erit tutus, in conſcientia, late diſputat Epiſcopus Segobienſis Couarruuias,in ſuo.4.decretalium.2.p.c.6.num.8. & vide Caie.12.q.97. & alibi,& Soto.lib.1.de Iuſtitia & iure. q.7.ar.3.de quibus alias ſuo loco,latius. In aliquo caſu licita eſt ergo ſponſio,ſub conditione,ſi Papa diſpenſet, & tunc neceſſario adimplenda eſt promiſsio,facta diſpenſatione: quia hoc non eſt contra determinata in concilio Tridentino,ſi in illis,ſit in quibus contingit diſpenſatio, ſecus in alijs,vt dictum eſt:nam quod poſsit eſſe caſus,in quo talis diſpenſatio,& tale matrimonium ſit neceſſariũ, eſt manifeſtum,& non poteſt celebrari,niſi talis promiſſio,ſit obligatoria:ergo obligat in tali caſu.

¶Et adhuc probari poteſt, quia ſi quis extreme laboraret,& a medicis deſtitutus voueret religionem, ſi Deus ei conferat ſanitatem, quam naturaliter acquirere non poteſt:talis manet obligatus voto,ſi ſanitatem recipiat. Quamuis per potentiam ſupernaturalem, conditio ſit adimplenda.Ergo etiam in præſentiarum, quamuis per

Papam, sit conditio adimplenda dispensando, manebit talis obligatus. Similiter, si fidelis cum infideli cōtrahat, sub hac conditione, si ad fidem conuertatur, quāuis erāt illegitime personæ, si conditio superueniat: quod infidelis conuertatur, fidelis, tenetur adimplere promissum.

Couar. in. 4. decre. p. 2. c. 3. num. 7.

¶ Hanc opinionem sequitur Adrianus, in. 4. q. 10. de matrimonio cōtra communem opinionē iuris Peritorū. c. super eo, de cōditionibus oppositis, vt in casu posito illud pactum sub conditione, si Papa dispensat, habere vicē spōsaliorum, & adueniēte cōditione obligari ad promissum adimplendum. Et quod contractus fuit licitus patet. l. in tempus. ff. de hære. insti. Magister Soto, in. 4. d. 29. q. 2. arti. 1. lętissime disputat, & probabiliorē reputat opinionem contrariam. Scilicet ex pacto illo sub conditione in futurum, si sit inter personas illigitimas, & alias inhabiles, ad contrahendum, nullam oriri obligationem per aduentum conditionis, & absq; peccato quemlibet posse recedere a promissio, licite. Non solum ante aduentū dispensationis, sed etiam post dispensationem. Sed tamē ne videamur damnare, huiusmodi pacta, quę frequenter inter magnates, & alios nobiles fiunt, etiam cum intentione, vt vicem habeant sponsaliorum: diximus esse probabilē. Quod certe sequeretur, si vera esset contraria opinio. Videtur ergo tenēdum, quod licite fiant huiusmodi stipulationes, quāuis consensus, necessarius sit post adeptam dispensationem. Et interim dum nō adimpleta est conditio: oscula, & cætera alia (quæ possent esse sine peccato, inter sponsos: qui alias legitime cōtrahere possunt) peccata esse affirmamus.

Soto.

Inno. et Abba. ca. super eo. Syluest. verbo. matrimonium. 3. q. 3. Loazes tracta. de matrimo. 12. dubi.

¶ At si post dispensationem siue ignorent, siue sciāt. Huiusmodi cognati, carnaliter misceantur affectu coniugali dubium non est, in quacunq; opinione matrimoniū fieri validum

validum, & indissolubile, id quod fatetur ibidē magister Soto, quia copula consumata, post spōsalia matrimoniū facit, non solum, quia sponsalia præcesserunt, sed eoquod sponsalia testimonium præstant, quod affectu coniugali cōuenerint. Et quia in casu posito, pactum seu stipulatio, quod præcessit inter habentes impedimentum, manifestat eos conuenisse tali intentione. Cum nullum sit impedimentum, matrimonium estvalidum. Et a fortiori tenētes, vt probabile reputamus, vicem habere sponsalium, & teneri ad promissum adimplendum: per copulam subsecutam, matrimonium legitimum est pactum, & in casu ille affectus habet locum consensus. Sed hæc olim vera, modo tamen post concilium Tridentinum ad essentiā matrimonij, requisitum est, quod sit præsens minister, & testes, & consensus intelligatur. *Soto.*

Ad argumētum. AD argumentū in principio positū, ex dictis patet solutio. Nō enim est cōtra conci. Trid. stipulationē fieri, inter cognatos de contrahēdo matrimoniū, si Papa dispenset, in illis gradibus in quibus cōtingat dispensatio. Obid, & clā, & corā testibus iniri pōt pactū, & posita conditione, obligatio manet. Ac si essent sponsalia inter personas alias legitimas, ad sensum in conclusionibus explicatum. Esset promissio nulla, & recedere possent a promissio, si fieret inter cognatos, in primo gradu aut inter psonas plebeas, quia id difficulter haberi potest: vt in sancta Synodo Tridentina est declaratū. Et similiter, si quis sacris initiatus, matrimonium promitteret, si Papa dispēset. Quia, & si aliquando sit dispensatum, vt in nostris diebus vidimus. Id tamen raro, & tam rarum, vt fere nunquam fieri dicatur. Et vt diximus in tertia conclusione, ab huiusmodi pactis abstinendū omnino est. Atq; in istis magister Soto est audiendus. &c. *Soth.*

Instantia. ¶ Quod si forte, quis contra prædicta obijciat illos, qui sic stipularentur, & adinuicem fidem darēt de matrimonio futuro, si Papa dispenset, in excommunicationem incidere latam contra eos, qui scienter in gradibus prohibitis conttahūt. & ex Clem. vnica de consangui. & affini.

Solutio. Solutio est tales non incedere, quia solum est contra eos, qui contractum celebrant simpliciter, & absolute in gradibus prohibitis. Secus quando sub conditione, vt in casu disputamus, & sic intellixit Adrianus, in loco citato, & Couarru. in dicto. nu. 7. & Soto in loco supradicto.

Appendix ad arti. 15. in prima par. CIrca illa, quę in articulo. 15. dicta sunt, quod ille qui cō traxit post votum simplex mortaliter peccat consumando matrimonium, ea ratione, quia seipsum impossibilitat ad implendum votum, quia posset post contractum matrimonium, ante consumationem adimplere, religionem ingrediendo, & profitēdo, & esset matrimoniū dissolutum. cap. pręsbyteris. d. 27. & c. insinuante qui cleci, vel vouentes. Verum, & si conclusio, simpliciter ab omnibus concedatur, quātum ad hoc, quod ille qui post votum contrahit, mortaliter peccet, quoad consumationem, tamē sunt qui distinctionem faciant. Nam si votū *Soto in. 4. d. 38. q. 2. ar. 1.* simplex religionis sit, videtur quod non solum, qui post huiusmodi votum religionis contraxit, mortaliter peccet contrahendo, sed etiam mortale, sit consumare, at si solū votum sit simplex castitatis, vel votum sit initiādi sacris, quamuis mortale sit contrahere, post huiusmodi votum, non tamē videtur mortale, consumare. Et ratio discriminis, hęc est. Quia iste qui vouit solum castitatem post cōtractum matrimonium consumando, ideo peccaret mortaliter: quia potest adhuc votum adimplere, ingrediendo religionem, & profitendo. Et quia ponit obstaculū consuman

sumãdo peccat mortaliter, sed non videtur, quod talem & tam grauem, teneatur subire pœnam ingrediendi religionem contra voluntatem, quia licet sit Deo seruire (& consequẽter regnare) quo ad sęculum grauis seruitus existimatur. Et similiter, ꝙ non teneatur sacris initiare, qui vouit ordinari. Sed sat sit pœnitere de contracto matrimonio.

¶ Et quidem rationabilis satis, hęc consideratio videtur, & non tam absolute. Verum in vniuersum existimandũ consumare matrimonium, post simplex votum, mortale esse, vt communiter doctores affirmant, & adducit Syluester, in verbo matrimonium. 7. q. 5. Et obid quę nos diximus de consumatione matrimonij, post votum simplex, de voto simplici religionis, intelligi volumus, quia talis post contractum matrimonium potest ingredi, antequã consumet, sed qui solum castitatem vouit, non videtur, sic obligatus ad ingrediendum religionem, & profitendum, quia nimis graue esset.

Quãdo non est mortale consumare matrimoniũ post votum simplex.

¶ Ex istis summi potest argumẽtum ad opinionem propositam fulciendam, vt posito quis consumat matrimonium, post simplex votum, non solum reddere debitum possit, vt in cap. quidam, & cap. placet de conuersione cõiugatorum, sed etiam possit exigere, vt ex iuris Peritis Hostien. & Cardinalis, & glo. in. c. si quis post votum. 27. q. 1. Nam & si theologorum opinio communis in contrarium sit, Iurisperitis in interpretatione sacrorum canon, maxime fides adhibenda est, & pie amplecti hanc opinionem decet, & vt alias dictum est, etiam si opinio communis (quę Theologorum est) vera sit, vt petere nõ possit, qui obnoxius voto simplici est. Per Episcopum dispensari potest, vt petere valeat, sicut & reddere, & quod qui post votum simplex religionis, vxorem ducit possit

Sot. vbi sup.

exigere sicut, & petere omnes fatentur etiam Theologi, quia ad castitatem, solum tenebatur in statu religionis, & non alias, vt dictum ex supra.

Dubium. VNum tamen leue dubiũ sese effert posito vera esset contraria opinio, quæ tenet post cõfirmationẽ matrimonij non posse petere, abque mortali dubium inquam est, an in tali casu si exigat, an alter sciens, huiusmodi votum, & putans in exigendo mortaliter peccare, teneatur, ei reddere.

¶ Videtur, quod non posit, neq; debeat reddere, quia cuilibet mãdauit Deus, de proximo suo, & quilibet tenetur non cooperari alteri ad peccatum, quia digni sunt morte non solum qui mala faciunt, sed etiam, qui consentiũt facientibus, sed qui redderet iniuste petenti, cooperatur ad id, ergo non debet reddere. *Ad Ro.1.*

Ad dubiũ. REspondetur, nihilominus in casu, dato; quod Petrus, post simplex votum religionis contraxit, & consumauit, & peccauit contrahendo, & consumando, & peccat exigẽdo, licet reddere teneatur; tamen Maria eius legitima coniux, reddendo debitum huic petenti non peccat, quamuis ipse Petrus peccet petendo, probatur. Quia per matrimonium ratum, & firmum, & consumatum, translatio corporum, ad inuicem facta est. Vt teste Paulo vir non habeat potestatem sui corporis, sed fœmina, & econtra fœmina, non habeat potestatem sed vir. Quia sunt iam duo in carne vna. Si ergo translatio facta, est Maria denegare non potest Petro petẽti. Nam si denegare posset. Ergo sui iuris est, & suum corpus in potestate habet, & vera translatio corporum facta non est. Quod est contra veritatem: sequitur, ergo quod ei negare non potest. *1.Cor.7. & ad Rom.7.*

¶ Secundo, si ab aliquo depositũ, quod apud se habet petatur

tatur reddere tenetur iure naturę, quia petit, quod suũ est sed Petrus petens ab vxore debitum, quod suum est, & apud Mariam depositum, petit. Ergo sequitur, quod nõ potest ei denegare: & tenetur reddere.

¶Tertio, si vxor, sic iniuste exigenti, posset denegare eo esset; quia & si petat, quod suũ est, iniuste petit: & ad malum petit. Sed hoc non obstat, patet si quis depositam pecuniam apud alium peteret ad prodige consumẽdũ, vel cũ meretricibus, vel alias male expendendo. Teneretur depositarius ei pecuniam reddere, etiam si male vsurum certo sciret. Ergo etiam in præsentiarum. Minor manifeste probatur, quia liberi arbitrij est, & in manu consilij sui relictus est, & si hæc ratione prælationis, vel alia peculiari obedientia ei commissum non est, non expectat ad depositarium ea ratione negare, quia malum vsum scit certo; quia vitare id non tenetur ex officio. &c. Secus si depositum peteret ad interficiendum; se vel alium. &c.

Verũ cõtra prædicta posset, quis obiecere si sciret vir quod redditio d̄biti esset in detrimẽtũ salutis corporalis, posset vxori petẽti debitum denegare: ergo poterit a fortiori quando certo scit, id esse in detrimentum salutis spiritualis. Cum maiori vinculo teneatur, quis ad illa, quæ animam concernũt, quam id illa, quę solum corpus. Maior est nota, & cõmuniter tenent doctores, vt est quãdo est timor lepre, vel alterius infictionis. &c. *Obiectio.*

¶Huius argumentationis consecutio negãda est, quia in casu quando nocumentũ corporale est, nõ tenetur, quis cum tali iactura debitum reddere. Quia sic copiã sui fecit per matrimoniũ, salua salute proprij corporis in carne vna, & id mediũ est proportionatũ, scilicet debitũ denegare in casu; illi fini, scilicet ad sanitatem proprij corporis conseruandam. Sed ad detrimentum spirituale *Solutio.*

quod interuenit ex eo, quod quis iniuste petit. Non est debitum medium, denegare debitum. Imo esset aliorum malorum causa, & incentiuum. Obid quantumuis peccet, in exigando alter coniugum: post simplex votum. Qui reddit petenti, non peccat: sed dat, quod apud se depositum fuerat, & sibi imputet, qui male agit exigendo. Et hoc est, verum supposito etiã sit votum castitatis emissum, ex vtriusque consensu.

Ad argum. AD id, quod in principio adductum est solutio cõstat ex dictis, quia etiam si cooperari peccato, ex apostolo non licet. In casu, qui reddit debitum petenti, non cooperatur. Quia est exigens, quod apud alium depositum erat, & suum petit, neque volens cesserat iuri suo, neque incumbit alteri coniugũ, cura vitãdi peccãti in alio, quia non est medium ordinatum ad id, denegare debitũ. &c.

Appendix ad arti. 53. de publica honestate.

¶ *Circa illa quæ in cap. 3. Huius. 24. sessionis de impedimento iustitiæ publice honestatis, occurrit dubium graue quidem.*

AN publica honestas oriatur ex matrimonio rato nõ consumato, sicut oritur ex sponsalibus, an tale impedimentum dicendum sit affinitas, vel non.

¶ Videtur impedimentum, quod ex matrimonio ratõ oritur non consumato, affinitas dicẽda non sit, patet quia affinitas est, quædam amicitia naturalis, ortum habens a carnali copula, sed in matrimonio rato, non consumato carnalis copula non est. Ergo, neq; affinitas erit, maior est manifesta, ex Aristo. 8. Ethicorũ. c. 12. & ibidẽ. S. Tho. lectione. 12. Et probatur ex Paulo. 1. Corinth. 6. Et ex. c. nec ea. 35. q. 1. & c. discretionem de eo, qui cognouit consang. vxoris. &c.

¶AD

AD DVBIVM.

PRima conclusio, per matrimonium ratum non consumatum, impedimentum causari, est certissimum. Patet quia in iure diffinitum, vt late in speculo probatũ est. Et ratio ad conclusionẽ est: quia si ex sponsalibus vbi solum futuri matrimonij promissio, vinculum, quod publica honestas dicitur, oritur, a fortiori ex coniunctione rata, & firma, ortum habebit. Hæc conclu. apud nullum dubia est, quapropter inmorandũ non est in probatione. *1. conclusio.*

¶Secunda conclusio impedimentum, quod ex matrimonio rato nõ consumato, oritur, affinitas vocari potest, sicut & vocatur quando consũmatum est. Probatur, quia in tali matrimonio est quædam amicitia naturalis, vt diximus ex Arist. & affinitas id importat, vt docet. S. Tho. & alij, sequitur ergo, quod & nomẽ poterit retinere. *2. conclusio.*

¶Secundo, maior coniunctio, & amicitia est, per matrimonium ratum non consumatum: quam sit illa, quæ solum ex sponsalibus de futuro. Ergo & maius vinculum erit. Et consequẽtur maius erit impedimentum. Et non videtur, quod alium, nisi affinitas cum medium locũ teneat inter consanguinitatem, & iustitiam publice honestatis. Sequitur, ergo quod sic vocari põt. Discursus manifestus est, & maior, & minor vere sunt, ergo, & cõclusio.

¶Et hac rationi moti graues authores, huiusmodi impedimentum, quod surgit ex matrimonio rato non consumato, affinitatem vocauerunt. Doctor Sanct. in additio. q. 55. ar. 4. in solutione ad secundum dicitm, atrimonium affinitatẽ causar, non solum ratione carnalis copule, sed etiam ratione societas coniugalis, secundum quam etiã matrimonium naturale est. Vnde affinitas contrahitur, ex ipso contractu matrimonij per verba de præsenti ante carnalẽ copulã. Et similiter ex sponsalibus in quibus *S. Thom.* *Abulen.*

sit quædam pactio coniugalis societatis: contrahitur aliquid affinitati simile: vt publice honestatis iustitia. Hæc S. Thom. Idem Abulen. Matth. 18. q. 90.

3. conclusio. ¶Tertia conclusio impedimentum, quod ex matrimonio rato non consumato oritur. Iustitia publice honestatis vocari potest. Hæc conclusio probatur: nam ex sponsalibus de futuro, tale impedimẽtum ortum, sic vocatur. Vbi consideratur honestas, & decentia, vt eo modo videatur inter consanguineos sponsi, & sponse cũ altero ipsorum, ac si essent consanguinitate coniũcti. Ergo a fortiori, & hæc eadem iustitia honestatis, considerabitur in matrimonio rato, etiam non consumato. Nam propter vnũ quodque tale, & illud maius. Sed sponsaliorum honestas, ob ipsum matrimonium contrahẽdum pensatur, & hoc modo vocatur: doctor, sub in. 4. d 41. & consentit Palude ibidem, & Panor. Et Iurisperiti communiter, sic impedimentum, ex matrimonio rato non consumato, iustitiã publice honestatis vocant.

4. conclusi. ¶Quarta cõclusio, & si quęstio de nomine videatur, quo pacto vocari debet impedimentum ex matrimonio rato nõ consumato ortũ. Cum õẽs in re conueniant proprius tamen affinitas dicetur, quam publica honestas. Hęc probatur ea ratione, qua certum est oriri, maius vinculum in matrimonio rato non consumato, quam in sponsalibus de futuro. Cum hoc via sit ad illud, & minus, quam sit vinculũ, quod ex matrimonio consumato oritur, quod dicitur affinitas, sed inter publicam honestatem, & affinitatem, nullum datur impedimentum medium, sequitur vocandum proprius, affinitatis impedimentum: quã publica honestas. Quia magis propinquat affinitati proprie. Et autoritas. S. Thom. multum nos mouere debet in hac parte, cum ipse Theologorum Scolasticorũ princeps

S. Tho. in. 4. d. 41. q. 1. ar. 1.

Armilla in matrimoniũ §. 46.

Soto in. 4. d. 41. q. vnica ar. 2. in fine.

ceps merito sit. Subscribit etiam Abulen. in. 18. cap. Matthæ. quæst. 90. *Abulen.*

AD argumentum in contrarium ex dictis patet solutio: nam & si verum, sit affinitatem ortum habere ex coniugali copula, vt in iure deffinitum est, & vt doctores loquuntur, cum potestas, ad copulam in matrimonio rato non consumato, sit. Et maior contracta sit amicitia naturalis, quam in sponsalibus de futuro, ex hac parte habet, quod cum medium teneat impedimentum, quod in rato non consumato oritur. Quia talis magis accedit ad veram rationem affinitatis: & magis distet ab impedimento, quod solum sponsalibus oritur, quod publica honestas dicitur. Retineant nomen affinitatis proprius, quã publice honestatis. Et secundum hanc considerationem diuerse opiniones, quoad nomen differentes, concordari possint, cum medium, nomen extremorum retinere potest. *Ad argum.*

VErum nunc est magna difficultas in intelligentia capituli. 3. Sessionis. 24. concilij Tridentini, dubium inquam est, an restrictio, ibidem facta de gradibus publice honestatis ad primũ gradum, sit etiam in illo impedimento, quod ortũ habet ex matrimonio rato nõ consumato. ¶Videtur, quod sic: patet ibidem de impedimento publice honestatis diffinitum est, quod vltra primum gradũ non se extendat, sed impedimentum, quod oritur ex matrimonio rato non consumato, in veritate publica honestas est, vt in præcedenti dubio est diffinitum, sequitur ergo, quod solum in primo gradu tenet. Hoc dubium, ita est dubium, vt merito sit a doctis dubitatum, & in diffinitũ relictum. Quapropter rationibus, & coniecturis agendũ est in dubij resolutione. *Appendix ad illa quæ & de publi- honestate, et de affinitate dicta sunt. prima par.*

¶Prima

1. conclusio. PRima conclusio probabile apparet in impedimento, quod oritur ex matrimonio rato non consumato (quod publica honestas est) restrictionem factam in concilio Tridrntino, vt vltra primum gradum non se extendat. Quia ibi dicitur, in hæc verba iustitiæ publice honestatis impedimentum. Vbi sponsalia quacunque ratione valida non erunt. Sancta Synodus prorsus tollit. Vbi autem valida fuerint, primum gradum non excedant. Tunc est argumentum restrictio ad primum gradum, in impedimento publice honestatis facta est. Et non in affinitate, neque in consanguinitate. Sed impedimentum, quod ex matrimonio rato non consumato oritur consanguinitas non est, neque aiffnitas, proprie. Sed publica honestas vocatur. Ergo in tali impedimento est facta restrictio, ita vt si dissoluatur matrimonium ratum, per religionis ingressum. Posit relicta, ducere in virū consanguineum, proprij viri, in secundo gradu, & econtra, si fœmina profiteatur religionem, vir relictus, posit consanguineam vxoris, ducere. &c.

2. conclusio. ¶ Secunda conclusio probabilibus apparet, & merito tenendū mim, pedimētum ortum ex matrimonio rato nō consumato, restrictum non esse ad primum gradum: sed manere in illo statu in quo erat ante concilij Tridentini determinationem. Probatur, si restrictio facta esset in hoc impedimento ad primum gradum, solum eo esset, quia concilium determinauit. Sed ex concilij verbis non probatur. Patet, quia ibi dicitur, quod publica honestas, ex sponsalibus orta, restringitur ad matrimoniū ratū; non consumatum, sponsalia non sunt, neque dicuntur. Ergo de eis, non determinat sancta Synodus. Maior est nota, & probatur minor: quia sponsatio, futuram dicit coniunctionem: & non actu traditionē. Quæ traditio in matrimo-

trimonio rato non consumato intelligitur.

¶Secundo,sic potest firmari ratio , vbi sponsalia nõ sunt restrictio non est facta:sed in matrimonio rato non consumato,sponsalicium non est:patet quia nihil de futuro, sed est traditio vera realis in presenti. Vt iam vir nõ habeat potestatem sui corporis,sed fœmina : neq; fœmina sui sed vir. Vt docet Paulus ad Roma.7.&.1. Corin.7.

¶Tertio odia sunt restringenda,& fauores ampliãdi iuxta iuris regulam , sed odiosissimum est ad primũm gradum restringere, hoc impedimentum: cum ergo solum in sponsalibus loquatur restrictio,ad matrimonium ratũ extendi non debet.

¶Quarto,probatur ex ratione posita in concilio sic, vbicunque ratio legis cessat videtur , & lex cessare,cum ratio legis,sit anima legis. Sed ratio legis , cessat in matrimonio rato non consumato,patet quia ibi datur ratio restrictionis facte in concilio,quoniam in vlterioribus gradibus iam non potest, huiusmodi prohibitio, absque dispendio obseruari. Sed in matrimonio rato,in facie ecclesiæ contracto,constare potest,& gradus,facile cognosci possunt,quod non sic,in sponsalibus de futuro. Sequitur ergo,quod cum ratio legis,in matrimonio rato cesset,& non sic in sponsalibus. Quod restrictio facta in sancta Synodo,intelligenda est de sponsalibus de futuro:& non in matrimonio de præsenti,non consumato,per copulam carnalem.

C.de legatus l. non dubiũ &.l. cũ patet.&.c.generaliter.16 q.1.et.c.post translationẽ de renunciationibus.

¶Quinto,quia si in sancto Cõcilio,talis restrictio posita, de matrimonio rato,intelligẽda esset, Absque dubio magna facta esset in ecclesia relaxatio. Quod indignum tanto cõcilio videtur , cũ ad ædificationẽ , & constructionẽ a deo data sit. Sed quod sequeretur patet,quia posset,quis vxorem patruelis sui absque dispensatione ducere,quod

in lege ueteri non permittebatur, vt patet, Leui. 18.

3. conclusio. ¶Tertia conclusio, quia & si hoc impedimentum, quod in matrimonio rato, nõ consumato oritur: publica honestas dici posset. Cum proprius affinitas vocatur, vt supra probatum est. Manent gradus prohibiti, sicut in affinitate propria, vbi copula carnalis præcessit. In hac conclusione volumus supradicta, clarius explicare, vt intelligamus doctorem. S. & ei subscribentes, sapienter satis loquutos, quando hoc impedimentum (in matrimonio rato, non consumato ortum est) affinitatem vocarũt: & nõ publicam honestatem, vt restrictio facta circa publicam honestatem, manente integra lege affinitatis (ex copula licita sequuta) non de impedimento hoc intelligatur: sed solum de sponsalibus, quę mere sponsalia sunt: & per verba de futuro celebrantur.

¶Et rationes factę ad secundam cõclusionem probant eam.

4. conclusio. ¶Quarta cõclusio, exiſtis sequitur intra quartum gradum, inter consanguineos cõiugatorum, in matrimonio rato non consumato, cum nullo coniuguum stare posse matrimoniũ absq; summi Pontificis dispensatione. Hęc patet ex dictis: nam si verum est restrictionem in hoc impedimento in concilio Tridentino, non factam fuisse: sed solum in sponsalibus de futuro, manent gradus prohibiti, sicut erãt ante concilium, sed ante celebrationem concilij Tridentini, non poterant tales intra quartum gradũ copulari, absque dispensatione. Ergo neq; modo possunt. Et sic posito Petrus cum Maria contraxit matrimonium per verba de pręsenti, & dissolueretur matrimoniũ. Nullus consanguineus Petri, intra quartũ gradũ posset Mariam ducere, sine dispensatione. Neq; consanguineus Marię, intra quartum gradum posset Petro coniungi similiter

ter. Secus esset si solum essent sponsalia de futuro. Hæc dicta sint vsque dum per ecclesiam, aliud sit diffinitum, aut declaratum.

AD argumentum in contrarium ex dictis solutio constat: nam & si impedimentum ortum ex matrimonio rato non consumato, stricte, & proprie affinitas non sit: maxime tamen ad eam accedit. Ex qua parte habet, quod sicut in affinitate contracta, ex copula licita, nõ est, in sancta Synodo Tridentina restrictio facta: similiter nõ sit facta in contracta, ex matrimonio rato non consumato. Et quia sancta Synodus solum restringit, vt ex verbis expresis apparet, impedimentum ortum ex sponsalibus: & matrimonium ratum, sponsalia proprie nõ sunt: neq; vocantur (cum sponsalia futuram promissionem dicãt) sequitur in quam hoc impedimẽtum in matrimonio rato non consumato, manere eo modo, quo ante erat. *Ad argumẽtum.*

¶FINIS.

SEquuntur priuilegia ad literam, de quibus mentio expressa facta est, in hoc opere, concessa a Leone decimo & Adriano sexto, pro cõuersione Incolarum, noui orbis, & manu tenẽtia in fide Catholica, & vltimo ponitur cõfirmatio facta, per sanctissimum Papam Pium quintum ad instantiam potentissimi Regis. Hispa. Philip. 2.

Leonis. 10. priu.legium.

LEO decimus dilectis filijs Ioanni Glapio, & Francisco de Angelis, Ordinis Minorum de Obseruantia professoribus, LEO Papa decimus, dilecti filij salutem, & Apostolicam benedictionem, alias Fe. re. Nicolaus. 4. & Ioannis. 22 & Vrbans. 5. & Eugenius. 4. & alij R. Pontifices prædecessores nostri, debita meditatione considerantes, quo vestri ordinis munda religio, a Christo Domino exēplis ac verbis Apostolicis a suis tradita, ac B. Francisco eum sequentibus inspirata fuerit, ac quod nonnullos, eiusdē ordinis professores in Christi fidei, propagatione ad infidelium partes, cum iam apostoli; in orbe non existant destinare, opus esse, prout, & B. Franciscus suo tempore actualem fecit mentionē, vt in vinea domini fructuosos palmites producerent, nonnulli vestri ordinis, tunc expressis fratribus., vt in infidelium terris, tunc designatis existerent, quod Dei verbum proponere, & constitutis, ibidem non obstante, si eorum alij excommunicationis censura ligati essent, quoscunque ad vnitatem fidei Christianæ conuertere cupiētes, recipere, baptizare, & ecclesiæ filijs aggregare, & hij ex dictis fratribus, qui in sacerdotio cōstituti essent, pœnitētię, Eucharistię, extremę vnctionis, aliaq; ecclesiastica sacramēta psonis pręmissis ministrare, & exercere, necnō, & in casu necessitatis, Episcopis, in prouintia non existentibus confirmationis sacramentū, & ordinationem, vsq; ad minores ordines fidelibus ministrare, capellas, & altaria, calices, & paramenta ecclesiastica benedicere, & ecclesias reconciliandas, vel cimēteria recōciliare, & eisdem de idoneis ministris prouidere, eisque indulgentias, quas Episcopi, in suis diocesis, concedere solent, impartire, & alia quæcunq; facere, quæ ad aug-

ad augmētū diuini nominis, & ad cōuersionē ipsorū infi delium populorū, & amplificationē fidei orthodoxæ, & reprobationem, & irritationem illorum, qui sacris traditionibus, cōtradicūt, sicuti pro loco, & tēpore viderint expedire valeat, & possint, necnō vti oleo sancto, & Chrismatæ antiquis, vsq; ad tres annos, cū in eisdem partibus nouum oleū, & balsamum, sine difficultate magna haberi nō possit, libere, & licite valeant, nec non agregatos eosdem, vbi Episcopi nō habentur clericale insignire caractare, & ipsos ad minores ordines promouere liceret, & sedis apostolice sentētia excommunicationis irritos, absolutionis beneficium, iuxta formā ecclesiæ impartire, & qui de gentibus scismaticis, vel alias nouiter, essent conuersi dandi licentiā, vt vxores suas cum quibusuis gradibus a lege diuina non prohibitis, contraxerunt, retinere valeāt, & de causis matrimonialibus, quas in partibus illis ad audientiam nostram, deferre deberent, legitime cognoscendi, & discordantes inter se concordare, ac etiam eisdem fratribus, licitum esse omnium fidelium in terris prædictis, confessiones audire. Ipsis iniungere pœnitentias salutares, & vota commutare, & excommunicatos a canone, vel alio modo iuxta ecclesię formam absoluere, dummodo iniuriam, aut damna partis, iuxta possibilitatem satisfacerent, vbi eos hospitari contigerit missā, & diuina officia, cum solita solemnitate celebrare, & si in eisdem locis vitæ necessaria ieiuniorum tempore, commode haberi non possent, ad prædicta ieiunia, eosdē fratres minime teneri declarare, cum eisdem misericorditer dispensantes, vt de suis laboribus fructū reportarēt. Fratribus prædictis vere pœnitētibus, & confessis, illā indulgentiam concesserunt, quam proficiscentibus in subsidiū terrę sanctę sedis apostolica, concedere consueuit, ac etiā

omnibus, vtriusque sexus fidelibus vere pœnitētibus,& confessis, qui ecclesias,& loca fratruum vestri ordinis, in partibus præmissis constituta,& in posterū constituēda, singulis diebus, quibus visitatare eas deuotionis, seu elemosynas faciendi, ipsis de iniunctis, sibi pœnitentijs centum dies misericorditer relaxarent, quique eisdem fratribus autoritate Apostolica conceserunt, vt in Ciuitatibus,& Castris, Villis, seu locis, quibuscunque ad habitandum domos,& loca, quæcunque recipere, seu hactenus recepta mutare, seu venditionis præmutationis, aut cuiuscunque donationis titulo, in alios transferre valerēt, ac insuper, vt omnes,& singuli vestri ordines professores, qui eodem succensi zelo, ad ea loca cū fratribus prædictis, transire voluissent omnibus,& singulis præmissis gratijs,& mādatis gaudere,& libere possint, prout eisdē fratribus,& eorū, cuilibet cōuincti, vel diuisim pro prędictorū vita, tūc pro tēpore indultū esse, vel cōcessum, nec non fugientes a seculo in ordine prædictū recipere, ac omnia,& singula facere, quo ad ea quæ dicti ordinis cōcernerent professionem,& religionem, ac ministri generalis,& prouintialis,& officia,& indultis Apostolicis facere possint, prout in eorū prędecessorū desuper confectis literis latinis enarretur, cum aūt sic accepimus, vos, quorum zelus, Deo animas lucrum facere,& pro vestrę operationis industriam,& solicitudinem, diuina opitulante gratia adulterinas plantationes diuellere, ac inmese domini virtutes in serere, ac vitia, radicitus extirpare,& humanum genus, ad cognitionis,& salutis semitam reducere, ac Indianas insulas, aliasque prouintias. Charissimi in Christo filij nostri Charoli Hispaniarum, & Roman. Regis Catholici Imperatoris electi, dictioni subiectis,& illis propinquis terras, vbi homines veritatis fidei, cognitionis

gnitionis carent consideratis, & visis verbum fidei semi nando huiusmodi sanctis actionibus vos exercere de superiorū vestrorum, licētia intendatis. Nos tam sancto, & hominibus, huiusmodi pro eorum salute animarū necessario opere desiderio laudabiliter annuere volentes, motu proprio, & certa scientia, ac potestatis plenitudine vobis, & vestrum, cuilibet, & ad vitā vestrā, a vobis quatuor deputatis, vti potiri, & gaudere, prout supius explicatur libere, & licite valeatis concedimus, & indulgemus. Volumus aūt, quod ea quę ad Episcopalē ordinē, ad dignitatē dūtaxat pertinēt, vigore pręsentiū, nullus vſūm exercere posſit, nisi in prouintia, vbi catholicus antistes nō fuerit, in illis locis Pōtificalia, solū per Episcopos exercere valebunt, quo circa vniuersis, & singulis, Patriarchis, Episcopis, Archiepiscopis, cęterisq; pręlatis in dignitate cōstitutis, necnō omnibus, & singulis, tā clericis, quā laicis ordinum, quoruncunq, professoribus, sub pœna excōmunicationis, latę sentētię, maledictionis ęternę, a qua non nisi per nos, seu de nostro, sed dicti ministri cōsensu, posſint absolui, firmiter inhibemus, ne vos, aut vestrū aliquem ad vitā vestrā, seu deputandos fratres prędictos a vobis, vel a ministro ordinis prædicti in pręmisſis seu pręmisſorū, aliquid, directe, vel indirecte per se, vel per aliū quouis quęsito colore impedire pręsumat, quocunq; a quouis, aliter attentatum fuerit, etiam pretextu, quarumcunque literarum, apostolicarum, a sede apostolica concessarum, seu ad futurum concedēdarum, nisi in eisdem literis pręsentes, de verbo ad verbum insertę fuerint specialiter, vobis reuocari, irritum, sit pœnitus, & inane, declaramus, & nunc pro extūc non esse nostrę intentionis, nec in futurum fore in præmisſis, dum illis sanctę, pro tempore intenderetis vobis impedimētum, seu detrimē

tum

tum affine nō obſtante prohibitione.F.R. Bonifatij. P. prædeceſſoris noſtri,quo cauetur,ne aliquis,vel aliqui de fratribus prædicatoribus,& minoribus, & alijs mendicā tibus,quibuſcunque ſuper hoc priuilegijs muniti exiſterint,prædicta præſumat abſque ſedis Apoſtolicę licentia ſpeciali, plena expreſſa facerēt,de huiuſmodi prohibitione mentionem,necnon conſtitutionibus,& ordinationibus,ac decretis, tam a ſede Apoſtolica, quam a concilijs generalibus,quā ſpecialibus,& ſi in eis caueretur, quod ipſis derogari non poſsit, niſi ſpecialis, & expreſſa mentio de illis haberetur. Datis Romæ, apud S.Petrum,ſub annullo piſcatoris.die.25. Aprilis. 1521. pontificatus noſtri, Anno, nono.

Adriani.6.priuilagium.

Adriani. 6. priuilegium.

ADrianus ſextus chariſsimo,in Chriſto filio noſtro Karolo Romanorū Regi,& filij,Hiſpaniarū Regi Catholico Imperatori electo,Adrianus ſextus. ¶ Chariſsime in Chriſto filius,in ſalutem,& apoſtolicam benedictionem,exponi nobis feciſti tuum flagrans,deſiderium, ad augmentum Chriſtianæ religionis,conuerſioniſque fidelium illorum præſertim, qui Chriſto duce,tuę edictioni ſunt ſubiecti,in partibus Indiarum:a nobis, quam inſtanter petiſti,vt ad effectum,huiuſmodi augmēti, & conuerſionis, & debitæ gubernationis animarum,quas Redēptor noſter,ſui prætioſi ſanguinis commertio redemit,prouideremus,quatenus ex omnibus religionibus fratruum mēdicantium,fratruū minorum præſertim,regularis obſeruantiæ,aliqui ad præfatas partes Indorum authoritate noſtra tranſmitterētur aliaſque in præmiſsis prouiderētur

tur,sicut in petitione nobis desuper oblata, plenius cōtineretur. ¶Nos autē,qui ex inuicta nobis cura pastorali, ad ea quæ attinent,ad salutem animarum intendere,super omnia tenemur,quiquā feruentissimū zelū tuæ Cęsarię maiestatis,ad augendā Rēpublicā Chrianā, a teneris annis plenissime cognouimus:tā sanctū,ac laudabile opus in dño,cōmendātes,& desuper prouidere volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati,tenore pręsentium ordinis minorū regularis obseruātię,a suis pręlatis nominatis,qui diuino spū ducti vltro,ac spōtevoluerint ad partes Indiarū præfactarū, causa cōuertendorū,& instruendorum,in fide prędictorū Indorū, se transferre, & libere possint,& valeāt,dum tñ sint talis sufficiētię in vita,& doctrina,quod tuę Cęsaræ maiestati, aut tuo regali cōsilio sint grati,ac tāto operi idonei. Superq; consciētias suorū superiorū,qui nominare,ac licetiare habēt oneramus, ac vt ita in sancto ope meritū obediētię, non desit,omnibus qui vt profertur, nominati fuerint,& se spōte obtulerint ad meritū obediētię pręcipimus,vt pręfactū iter,& opus, ad exēplum discipulorū Christi dñi nři,exequuti,pro certo sperātes,vt sicut in labore eos imitati fuerint,ita, & in pręmio eis sociabūtur,pręfactisq; fratribus nřam apostostolicā benedictionē libentissime impartimur,ex nunc. Sed ne forte numerus fratruū,huiusmodi,sit tātus, vt pariat confussionē,volumus,vt tua sacra maiestas, aut tuū regale Cōsilium assignet,& præfigat numerum fratruū mittendorum tales,aūt fratres nominatos, seu licenciatos ab eorum superioribus stricte præcipimus sub excōmunicationis,pœna ipso facto incurrēda, ne aliquis inferior audeat,aliqualiter impedire,& si pro tūc esset in officijs confessionis,prędicationis,lectionis,guardianatus custodiatus,ministeriatus,prouintialatus,aut commissariatus

tus generalis, quibus non obstantibus transire possint, & debēt eligere duos, vel tres aut plures, qui in dictis terris eis pręsint, eo modo, quo eidem, seu maiori eorū parti, melius visum fuerit, qui sic electi per triennium, aut aliud maius, aut minus tempus, iuxta suas cōstitutiones prout in *Hispania* fieri consueuit, prelationes, huiusmodi habeant, & non vltra, nec alias, obtineāt. Quę omnes semper in obedientia generalis ministri, & capituli generalis, dummodo nil eis imponat in pręiudicium dicti transitus, & conuersionis infidelium: decernēs quicquid absque nostro mandato expresso, & assensu super his attētatum, nullius esse momenti. Et quia pręfata terra Indorum valde distat a partibus, vbi minister generalis degere, & incedere consueuit, ac propterea difficile foret ad eum recurrere, in casibus ad eum pertinentibus, volumus ac tenore pręsentium cōcedimus, vt fratres qui pro tempore asumentur, ad regimen aliorum fratruū in pręlictis terris Indiarum, habeant in vtroq; foro super fratres, sibi commissos, omnem autoritatem, & facultatem. Quam generalis minister, sub cuius obedientia semper manere debent, possit præfatam autoritatem limitare, ac arctare, prout ei visum fuerit, & insuper, vt melius pręfata conuersio fieri valeat, & saluti animarum in pręfatis terris Indorum, pro temporum degentiū prouideatur volumus, vt tenore pręsentium de plenitudine potestatis cōcedimus, vt pręfati pręlati fratruum, & alij quibus, ipsi de fratribus suis, in dictis Indijs commorantibus duxerint committendum in partibus, in quibus nōdum fuerint Episcopi creati, vel fuerint, tamen infra duarum dietarum spatium, ipsi vel officiales eorum, inuenire minime possint, tam quo ad fratres suos, & alios cuiuscunque ordinis, ibidem fuerint, ad hoc opus deputati, ac

super

super Indos ad fidem Christi conuersos,& alios Christicolas ,ad dictum opus eosdem committantes,omnimodam autoritatem nostram in vtroque foro habeant, tantam quantam ipsi , & per eos deputati de fratribus suis,vt dictum est iudcauerint oportunam,& expedientẽ pro conuersione dictorum Indorum,& manutensione,ac profectu illorum , & aliorum præfatorum, in fide Chatolica,& obedientia sanctæ Romanæ ecclesiæ: & quod præfata autoritas,extendatur etiam,quod ad omnes actus spirituales exercendos,qui non requirunt ordinem Episcopalem. Donec per sedem apostolicam aliud fuerit ordinatũ,& quia vt accepimus,per præfatos prædecessores nostros Romanos Pontifices , aliqua indulta cõcessa fuerũt fratribus existẽtibus, euntibus,aut ire procurantibus,in dictis,& ad dictas Indiarum partes,nos omnia illa confirmando, ac quatenus opus esset,de nouo concedendo,volumus, vt præfati prælati fratruum pro tempore existentes,& quibus ipsi de suis fratribus duxerint concedendum. Omnibus prædictis indultis in genere,aut in spetiæ hactenus concessa,& in posterum concedenda. Vti potiri,& gaudere libere , & licite possint , & valeat. Habentes,omnia pro sufficienter expressis , tanquam si de verbo ad verbum insererẽtur, non obstantibus constitutionibus,& institutionibus apostolicis pręsertim Sixti quarti incipienti,& si dominici gregis.&c. Ac bulla cœnæ domini, cæterisque contrarium facientibus, quibuscunque. Datis Cæsaraugustę sub annullo piscatoris , die nono Maij. 1522. Suscepti a nobis apostolatus officij, anno primo. &c.

PRIVILEGIVM PII QVINTI PONTIFICIS IN FAVOREM Ordinum habitantium in nouo Orbe.

AT ERGO CHARISSIMO IN CHRIsto Filio nostro Philip. Hispa. Regi Catholico.

Intus vero.

PIVS Papa quintus charissime in Christo fili noster, salutem, & apostolicam benedictionem; exponi nobis nuper fecit tua Maiestas Regia, quod iuxta sacri æcumenici concilij Tridentini decreta, nulla matrimonia, nisi pręsente parocho, aut de illius licentia contrahi, nullusq; religiosus, absque Episcopi licentia verbum Dei prædicare, ac secularium personarum, confessiones audire, Episcopi vero nouas parochias, in locis ab inuicem longe distãtibus cõstituere posint. Quia tamen in partibus Indiarum maris Oceani religiosi. Propter præsbyterorum defectum, hactenus, officio parochi functi fuerunt, & id quod ad cõuersionem Indorum attinet exercuerunt, & exercent. Ex quo non modicos, sed maximos fructus, etiam verbũ Dei eisdem Indis prædicando, & explicando, ac confessiones audiendo, ad fidei catholice propagationem fecerunt: dicta Maiestas tua nobis humiliter supplicari fecit quatenus ipsis Religiosis, vt illi, ad vberiores fructus in dicta conuersione Indorum, reportandum, incitentur, in locis eis asignatis, & asignãdis: officium parochi, matrimonia celebrando, & sacramẽta ecclesiastica ministrãdo, provt hactenus consueuerunt: exercendi, & ab eorũ

ſuperioribus in capitulis prouintialibus obtenta licentia: verbum Dei prædicandi,& ſecularium confeſsiones, de ſuorum ſuperiorum licentia audiendi, facultatem concedere,aliasq; in præmiſsis, opportune prouidere de benignitate apoſtolica dignaremur.

NOS igitur,qui ſingulorum pręſertim catholicorum Regum votis,ad diuini cultus augmentum, & animarum ſalutem tendentes,libēter annuimus. Huiuſmodi ſupplicationibus inclinati. Omnibus, & ſingulis religioſis,quorumcunque, etiam mendicantium ordinum in dictis Indiarum partibus, & in eorundem ordinum monaſterijs,vel de illorum ſuperiorum licentia, extra illa commorantibus. Vt in locis ipſarum partium eis, de ſimili licentia aſsignatis,& aſsignādis, officium parochi, huiuſmodi matrimonia celebrando: & eccleſiaſtica Sacramenta miniſtrando: pro vt hactenus conſueuerunt: (dummodo ipſi in reliquis ſolemnitatibus, dicti concilij formam obſeruent)exercere. Et verbum Dei,vt præfertur,quatenus ipſi religioſi Indorum illarum partiū idioma intelligant. De ſuorum ſuperiorum licētia,vt pręfertur,in eorum capitulis prouintialibus obtenta: prædicare ac confeſsiones audire. Ordinariorum locorū, & aliorum quoruncunque licentia Minime requiſita,libere, & licite valeant:licentiam & facultatem autoritate Apoſtolica,tenore præſentium. ¶ Cōcedimus,& indulgemus,& inſuper,ne in locis illarum partium,in quibus ſunt monaſteria religioſorum, qui animarum curam exercent: aliquid per prædictos Epiſcopos innouetur, eadem autoritate,& tenore ſtatuimus,& ordinamus. Sic per quoſcūque Iudices, & Commiſſarios, quauis autoritate fungentes,ſublata eis,& eorum cuilibet quauis aliter iudicādi, & interpretandi facultate,iudicari,& diffiniri debere.

Ac quidquid secus super his, a quocunque quavis autoritate, scienter, vel ignoranter atenttari contigerit: irritum & innane decernimus. Mandantes nihilominus, dilectis filijs curiæ causarum camere Apostolicæ Generali auditori, & beatę Mariæ de Mercede, ac del Carmen, extra & intra muros Hispalensis, monasteriorum, per Priores gubernari solitorum, Prioribus: quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium seu alios: eisdē religiosis impremissis, efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant: eis, & eorum quemlibet, concessione, indulto statuto, & ordinatione, ac alijs præmissis, pacifice frui & gaudere. Non permittentes eos per locorum ordinarios, & alios quoscunque contra præsentium tenorē quomodolibet molestari: perturbari, aut inquietari Contraditores quoslibet, & rebelles, per censuras ecclesiasticas, ac etiam pecuniarias pœnas, eorum arbitrio moderandas, & applicandas: appellatione postposita compescēdo. Ac censuras ipsas, etiam iteratis vicibus agrauando: interdictum ponendo, inuocato ad hoc, si opus fuerit auxilio brachij secularis Non obstātibus præmissis ac quibusvis apostolicis, ac in prouincialibus, ac Synodalibus concilijs, æditis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, ac monasteriorum, & ordinum prædictorum, iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus priuilegis, quoque indultis, & literis apostolicis monasterijs, & ordinibus prædictis eorumq; superioribus, & personis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis & decretis, in cōtrarium quomodolibet concessis approbatis, & innouatis. Quibus omnibus etiam si pro illorū sufficienti derogatione de illis, eorūq; totis tenoribus, specialis specifica, & expressa mentio habenda

benda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruãda foret. Tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil pœnitus omisso, & forma in eis tradita obseruata: inserti forent. Præsentibus pro sufficienter expressis habentes: illis alias in suo robore permansuras, hac vice duntaxat, specialiter, & expresse derogamus. Cõtrarijs, quibuscũq; aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici suspendi, vel excommunicari non possint, per literas apostolicas, non facientibus plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto, huiusmodi mentionem. Et quia difficile foret, presentes literas ad singula quæque loca in quibus de eis fides forsam facienda foret, deferre: etiam volumus, & eadem autoritate apostolica decernimus: quod illarum transumptis, manu notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personę in dignitate ecclesiastica constitute munitis, in iudicio & extra, vbi opus fuerit: eadem prorsus fides adhibeatur: quę ipsis præsentibus ad hiberetur, si forent exhibite, vel ostense. Datis Romę, apud sanctum Petrũ sub annullo piscatoris, die vigessima quarta Martij. Anno millessimo, quingentessimo, sessagessimo septimo Pontificatus nostri. Anno secundo.

F. de Torres.

Cedula Real para que con solemnidad se publique el priuilegio de su Sanctidad en los pueblos de los indios en nueua España, y assi se concedio a las otras prouincias.

EL REY

PResidente y Oydores de la nuestra audiencia Real, q̃ reside en la ciudad de Mexico de la nueua España, y otros qualesquier nuestras *justicias* della, y a cada vno, y qualquier de vos, a quiẽ esta mi cedula fuere mostrada, o su traslado signado de escriuano publico. Bien sabeys, o deueys saber, como su sanctidad, a nuestra suplicaciõ, cõcedio vn breue, para q̃ los religiosos de las ordenes mendicãtes, de las nr̃as Indias puedã administrar los sanctos sacramentos, en todos los pueblos de Indios, segũ y de la manera q̃ lo hazian antes del sancto concilio Tridẽtino. Y porq̃ al seruicio de Dios nr̃o S. y nr̃o, y para euitar dissensiones y discordias, entre las dichas ordenes y los clerigos q̃ en essas partes residen, y para q̃ los Indios naturales entiẽdan, q̃ sin recelo ni temor, puedã acudir a los religiosos de las dichas ordenes, para los effectos en el dicho breue contenidos, cõuiene q̃ el dicho breue se publique en toda essa nueua España. Vos mãdo a todos, y a cada vno de vos, q̃ luego q̃ esta nr̃a cedula os sea notificada por parte de alguno de los dichos religiosos đ las dichas ordenes, hagays publicar y publiqueys el dicho breue en las partes y lugares que conuiniere con toda solẽnidad, por pregonero y ante escriuano publico, de manera q̃ vẽga a noticia de todos, que en ello sere seruido. Fecha en Galapagar, a. 15. de Enero. de. 1568. años. Yo el Rey. Por mandado de su Magestad. Francisco de Erasso.

[illegible]r. [illegible]